

ICNC **KİTAP** SERİSİ

21.Yüzyılda Sivil Direniş Taktikleri

Michael A. Beer

Ön kapak görseli (solda)

Açıklama: Black Lives Matter (Siyah Hayatlar Önemlidir) Meydanında,
Washington, DC USA, 9 Haziran 2020.
Fotoğrafçı: Ted Eytan ve lisans türü: CC BY-SA 2.0.
Görsel kırılarak tekrar düzenlenmiştir.
Lisans linki: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>

Ön kapak görseli (ortada)

Açıklama: Exeter Üniversitesi'ndeki Hong Kong Protestoları, İngiltere 1 Ekim 2019.
Fotoğrafçı: Ben David Godson ve lisans türü CC BY-SA 2.0.
Görsel kırılarak tekrar düzenlenmiştir.
Lisans linki: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>

Ön kapak görseli (sağda)

Açıklama: Minsk, Belarus'ta, Stella yakınındaki Protesto eylemleri Ağustos 2016.
Fotoğrafçı: Максим Шикунец ve lisans türü CC BY-SA 4.0.
Görsel kırılarak tekrar düzenlenmiştir.
Lisans linki: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

21. Yüzyılda Sivil Direniş Taktikleri

Yazar: Michael A. Beer (2021)

Yayınevi: ICNC Press

Çeviri: Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği

Yayın Sorumluluk Reddi: Bu yayında kullanılan tanımlamalar ve sunulan materyaller, ICNC'nin ve Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği'nin herhangi bir görüşünün ifade edildiğini göstermez.

Çalışmada yer alan olguların seçimi ve sunumunun yanı sıra, burada ifade edilen ve ICNC'ye ve Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği'ne ait olduğu anlamına gelmeyen ve kuruluşu hiçbir şekilde bağlamayan her türlü görüşün sorumluluğunu yazarlar taşımaktadır.

International Center on Nonviolent Conflict

600 New Hampshire Ave NW, Suite 710 • Washington, D.C. 20037 USA
www.nonviolent-conflict.org

ICNC MONOGRAPH SERIES EDİTÖRÜ: Dr. Maciej Bartkowski

VOLUME EDİTÖRÜ: Julia Constantine ve Steve Chase

İLETİŞİM: icnc@nonviolent-conflict.org

© 2021 International Center on Nonviolent Conflict

Michael A. Beer

Tüm hakları saklıdır.

ISBN: 978-1-943271-40-5

ICNC KİTAP SERİSİ

21. Yüzyılda Sivil Direniş Taktikleri

Michael A. Beer

ICNC
PRESS

İçindekiler

Özet	1
Giriş	3
Sivil Direniş Taktikleri Neden İncelenmeli?	5
Çalışmanın Temel Bulguları	8
Taktikleri Sınıflandırmak: Kılavuz Bir Çerçeve	8
Kitaba Genel Bakış	10
BÖLÜM 1. Sivil Direnişin Temelleri	11
Sivil Direniş Tanımlamak	11
Değişim Mekanizmaları	12
Tarihsel Örnekler	13
Sivil Direnişin Bileşenleri	14
• Taktikler	15
• Bir Taktiğin Süresi	15
• Kampanyalar	16
• Hareketler ve Büyük Strateji	17
Evrensellik ve Bağlam	18
BÖLÜM 2. Taktiksel Yeniliklerin ve Taktiklerin Çeşitliliğinin Muhasebesini Yapmak	20
Dijital Teknoloji: Büyüme Ve Kayıt Tutma	20
Sanatsal ve Kültürel Direniş	22
İnsan Hakları Aktivizmi	25
Sivil Direniş Konusundaki Bilginin Yayılması	26
Kadınlar Ve Cinsel/Toplumsal Cinsiyet Azınlıklarının Yenilikçi Taktikleri	27
Küresel Şirketlerin Gücünün Artmasına Karşı Direniş	29
Süregiden Baskı	30
Kamuoyunun İlgisini Çekme Yarışı	31
Bir Harekette Yer Alan Grupların Kaynaklar Konusundaki Rekabeti	31
Doğal veya İnsan Eliyle Yaratılmış Felaketler	32

BÖLÜM 3. Şiddetsiz Taktikleri Sınıflandırmak	34
Sharp'ın Şiddetsiz Yöntemler Sınıflandırması	34
Aksatmaya Yönelik Direniş ve Yapıcı Direniş	36
Ebert'in Şiddetsiz Taktikler Sınıflandırması	37
Şiddetsiz Doğrudan Eylem Mekanizmaları	39
Yapıcı/İknaya Yönelik ve Karşı Karşıya getiren/ Zorlayıcı Saiklere Dayanan Sınıflandırma	40
Şiddetsiz Taktiklerin Alternatif Sınıflandırmaları	43
• İşgale Karşı Sivil Direniş	43
• Sivil Savunma	43
• Yolsuzluğa Karşı Sivil Direniş	44
• Yapısal ve Kurumsal Tahakkuma Her Gün Direnmek	45
• "Güç-Kıran" Sınıflandırma	46
BÖLÜM 4. Yeni Sivil Direniş Taktiklerini Ekleme	48
BÖLÜM 5. Yeni Sivil Direniş Taktikleri: Seçim, Tanımlar ve Örnekler	52
Yeni Sivil Direniş Taktiklerini Seçme Kriterleri	52
Bir şeyi "İfade" Taktikleri (Protesto ve Çağrılar)	53
• İnsan Bedeninin Öne Çıktığı Eylemler	53
• Malzeme Kullanan Sanat Biçimlerinin Öne Çıktığı Eylemler	54
• Dijital/İnternet Teknolojilerinin Öne Çıktığı Eylemler	55
• Dilin Öne Çıktığı Eylemler	56
"Yapmama" Taktikleri (İşbirliği Yapmama ve Geri Çekme)	57
İşbirliği Yapmama Taktikleri: Yapmama Taktiklerinin Karşı Karşıya Getirme Niteliği Taşıyan Eylemleri	58
• Politik İşbirliği Yapmama	58
• Sosyal İşbirliği Yapmama	59
• Ekonomik İşbirliği Yapmama	59
Geri Çekme: İhmalî Eylemlerin Yapıcı Nitelikteki Taktikleri	59
• Askiya Alma	60
• Fiili Vazgeçme	61
Bir Şeyi "Yapma veya Yaratma" Taktikleri (Aksatmaya Yönelik ve Yaratıcı Müdahaleler)	61
Aksatmaya Yönelik Müdahaleler: Karşı Karşıya Getiren İcrai Eylemler	62
• Politik/Hukuki Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale	62
• Ekonomik Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale	62
• Sosyal Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale	63
• Aksatmaya Yönelik Fiziksel Müdahale	63
• Aksatmaya Yönelik Psikolojik Müdahale	64
Yaratıcı Müdahale: İcrai Eylemlerin Yapıcı Nitelikteki Taktikleri	64
• Politik/Hukuki Alanda Yaratıcı Müdahale	65
• Ekonomik Alanda Yaratıcı Müdahale	66
• Sosyal Alanda Yaratıcı Müdahale	66
• Yaratıcı Fiziksel Müdahale	67
• Yaratıcı Psikolojik Müdahale	68

BÖLÜM 6. Sivil Direniş Taktiklerinin Sınırlarında	69
Gündelik Direniş	69
Mala Zarar Verme ve İşlevi Dışında Kullanma	69
İntihar	71
Üçüncü Bir Tarafın Dahil Olduğu Şiddetsiz Eylemler	72
Müzakere ve Diyalog	73
Lobicilik	74
Şiddetsiz Taktikler İçin Lojistik Destek Faaliyetleri	74
Psikolojik Saldırı	75
Görünürde Hiç Bir Stratejik Hedefi Olmayan Eylemler	76
BÖLÜM 7. Çıktılar	77
Aktivistlere Çıktılar	77
Sivil Direniş Çalışan Akademisyenler ve Öğrenciler İçin Çıktılar	78
Şiddetsiz Hareketleri Desteklemek İsteyen Gruplara Çıktılar	79
Atıf Yapılan Kaynaklar	81
Ek: Şiddetsiz Taktikler Evreni	88
Teşekkür / Yazar Hakkında	111
Yazarın Notu	112

Tablo ve Şekillerin Listesi

TABLO 1: Sivil Direniş Taktikleri Evreni	9
TABLO 2: Sivil Direnişin Bileşenleri	14
TABLO 3: Ebert'in Sınıflandırma Sistemi (1970)	38
TABLO 4: Yeni Sivil Direniş Taktikleri Ekleme	50
ŞEKİL 1: Yapıcı veya İknaya Yönelik Taktikler	41
ŞEKİL 2: Karşı karşıya getiren ve Zorlayan Taktikler	42

ÖZET

SİVİL DİRENİŞİN ARAÇLARI, şiddetin silahlarına benzer biçimde sayısız, çeşit çeşit ve sürekli olarak gelişmekte. Sivil direnişçiler grev, boykot, kitlesel gösteri ve diğer yaygın eylemlere ek olarak olanaklara, zorluklara ve karşıtın uyguladığı taktiklere uyum sağlarken sürekli olarak yeni taktikler icat ediyor.

Gene Sharp gibi kimi araştırmacıların şiddetsiz yöntemler olarak adlandırdığı şiddetsiz taktikler repertuarındaki genişleme, dünyanın dört bir yanındaki aktivistlerin maharetinin ve yaratıcılığının göstergesi. Kitabın temel amacı yeni taktiklerin keşfi olsa bile bu yalnızca basit bir belgeleme veya sınıflandırma çalışmasıdır denemez. İncelenen her bir yöntemle, farklı yer ve zamanlarda gerçekleşen sivil direniş hikayeleri dünyasına bir kapı açılıyor. Her bir yöntem; haklar, özgürlükler ve adalet için mücadele etme dürtüsünü gösterdiği gibi direniş mücadelesinde liderliğin yenilikçi ve uyum sağlayabilir olması gerekliliğini ortaya koyarak, halkın baskı karşısındaki azmine ve direncine dair içgörü sunuyor.

Sivil direnişle ilgili terimleri ve temel kavramları tanıtarak başlayan kitap, akımlar ve dünya çapında yeni sivil direniş taktiklerinin artışını etkileyen belli başlı faktörlerle devam ediyor. Ardından, mevcut taktik sınıflandırmasındaki eksikliklerin tespiti ve genişletilmiş yeni bir taktik listesi ile birlikte bu taktiklerin listelenmesinde kullanılan incelikli bir çerçeve çiziyor. Sonuç bölümünde, aktivistler ve uygulayıcılar, uzmanlar, alandaki araştırmacılar ve şiddetsiz hareketleri etkili biçimde desteklemekle ilgilenen diğer herkes için net çıkarımlar ortaya koyuyor.

Giriş

ŞİDDETSİZ SİVİL DİRENİŞ HER GÜN, BİRÇOK TOPLUMDA, ÇOK ÇEŞİTLİ BİÇİMLERDE MEYDANA GELİR. Örnekler arasında Amazon'da doğal kaynakların çıkarılmasına karşı çıkan yerli halkın yaptığı blokaj eylemleri, Rusya'da yolsuzlukla mücadele için yapılan açık grevleri, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da diktatörlük karşıtı sokak protestoları, Hindistan'da yasal olmayan eşcinsel evlilik törenleri ve Antarktika Okyanusu'nda teknelerin müdahil olarak balinaları koruması sayılabilir.

Birçok ülkede sivil direniş hareketleri hakkındaki yayınlar artarak ulaşılabilir hale geliyor. Kitaplar¹ ve filmler² şiddetsiz mücadelelerin ve bu mücadelelere liderlik yapan sıradan

1 Sivil direniş üzerine bazı temel kitaplar şunlardır (bu liste kapsamlı olarak ve belirli bir sıraya göre hazırlanmamıştır): Erica Chenoweth ve Maria Stephan, *How Civil Resistance Works (Şiddetsiz Direniş Nasıl İşler)* (New York: Columbia University Press, 2011); Peter Ackerman ve Jack DuVall, *A Force More Powerful: A Century of Nonviolent Conflict (Daha Kuvvetli Bir Güç: Şiddetsiz Çatışmaların Yüzyılı)* (New York: Macmillan, 2000); Maciej Bartkowski, ed., *Recovering Nonviolent History. Civil Resistance in Liberation Struggles (Şiddetsizlik Tarihini Yeniden Kurmak: Özgürlük Mücadelelerinde Sivil Direniş)* (Boulder CO: Lynne Rienner Publishers, 2013); Shaazka Beyerle, *Curtailing Corruption: People Power for Accountability and Justice (Yolsuzluğun Azaltılması: Hesap Verebilirlik ve Adalet için Halk Gücü)* (Boulder CO: Lynne Rienner Publishers, 2014); Robert J. Burrowes, *The Strategy of Nonviolent Defense: A Gandhian Approach (Şiddetsiz Savunmanın Stratejisi: Gandhici bir Yaklaşım)* (Albany: SUNY Press, 1996); Maia Carter Hallward and Norma M. Julie, *Understanding Nonviolence: Contours and Context (Şiddetsizliği Anlamak: Sınırlar ve Bağlamlar)* (Cambridge: Polity Press, 2015); Robert L. Helvey, *On Strategic Nonviolent Conflict: Thinking About the Fundamentals (Stratejik Şiddetsiz Çatışmaya Dair: Temel Prensipler Üzerine Düşünmek)* (Boston: The Albert Einstein Institution, 2004); Sharon Erickson Nepstad, *Nonviolent Revolutions Civil Resistance in the Late 20th Century (20. Yüzyılın Sonlarında Şiddetsiz Sivil Direniş Devrimleri)* (Oxford: Oxford University Press, 2011); Adam Roberts and Timothy Garton Ash, eds., *Civil Resistance and Power Politics: The Experience of Non-Violent Action from Gandhi to the Present (Sivil Direniş ve İktidar Politikaları: Gandhi'den Günümüze Şiddetsiz Eylem Deneyimi)* (Oxford: Oxford University Press, 2009); Kurt Schock, *Unarmed Insurrections: People Power Movements in Nondemocracies (Silahsız Ayaklanmalar: Demokratik Olmayan Ülkelerde Halk Gücü Hareketleri)* (University of Minnesota Press, 2004); David Cortright, *Peace: A History of Movements and Ideas (Barış: Hareketlerin ve Fikirlerin Tarihi)* (Cambridge University Press, 2008); Mary King, Mahatma Gandhi and Martin Luther King, Jr.: *The Power of Nonviolent Action* (Mahatma Gandhi ve Martin Luther King, Jr.: Şiddetsiz Eylemin Gücü) (UNESCO/Cultures of Peace, 1991); Maria J., Stephan, ed., *Civilian Jihad: Nonviolent Struggle, Democratization, and Governance in the Middle East (Sivil Cihad: Ortadoğu'da Şiddetsiz Mücadele, Demokratikleşme ve Yönetişim)* (New York: Palgrave Macmillian Series on Civil Resistance, 2010); Gene Sharp, *From Dictatorship to Democracy: A Conceptual Framework for Liberation, Fourth Edition (Diktatörlükten Demokrasiye: Özgürleşme için Kavramsal Bir Çerçeve, Dördüncü Baskı)* (Boston: Albert Einstein Institution, 2010); Gene Sharp, *The Politics of Nonviolent Action: Power and Struggle (Part One) The Methods of Nonviolent Action (Part Two), and The Dynamics of Nonviolent Action (Part Three) (Şiddetsiz Eylem Politikası: Güç ve Mücadele, Birinci Bölüm) Şiddetsiz Eylem Yöntemleri (İkinci Bölüm) ve Şiddetsiz Eylem Dinamikleri (Üçüncü Bölüm)* (Boston: Porter Sargent Publishers, 1973).

2 Sivil direniş mücadelelerine ilişkin belgesellerden bazıları şunlardır: *Bringing Down a Dictator (Diktatörü Devirmek)*; *Orange Revolution (Turuncu Devrim)*; *Egypt: Revolution Interrupted? (Mısır: Devrim Yarıda mı Kesildi?)* ve *A Force More Powerful (Daha Kuvvetli bir Güç)*, ve diğerlerinin yanı sıra *Singing Revolution; Armenian Velvet Revolution (Şarkılı Devrim; Ermenilerin Kadife Devrimi)* de. Bunların hepsi birçok dile çevrilmiştir ve ücretsiz olarak yayınlanabilecek biçimde ICNC'nin web sitesinde yer almaktadır, <https://www.nonviolent-conflict.org/icncfilms/>

insanların hikayelerini anlatıyor. Hindistan, Güney Afrika, Şili, Danimarka, Amerika Birleşik Devletleri ve Polonya'daki tarihi sivil direniş kampanyalarına yer veren *A Force More Powerful (Daha Kuvvetli bir Güç)* belgeseli, birçok dilde on milyonlarca izleyiciye ulaştı.³ Nonviolence International'ın(Uluslararası Şiddetsizlik) Rutgers University International Institute for Peace Rutgers Üniversitesi Uluslararası Barış Enstitüsü) ile ortaklaşa bir araya getirdiği eğitim kılavuzlarının da yer aldığı Dijital Şiddetsiz Direniş Kütüphanesi⁴ ve International Nonviolent Conflict Center (Uluslararası Şiddetsiz Çatışmalar Merkezi) tarafından birçok dile çevrilmiş sivil direniş kaynaklarını sunan ICNC Çevrimiçi Kaynak Kütüphanesi⁵, “nasıl yapılır” bilgisini ve sivil direnişle ilgili araştırmaları küresel ölçekte kullanıma sunan birçok web sitesinden sadece ikisi.

Ancak, konuya yoğun ilgi gösterilmesine rağmen, şiddetsiz taktiklerin geniş yelpazesini katalog haline getiren en kapsamlı deneme, Gene Sharp'ın 1973 yılında yayınlanan ve tanım, örnek ve sınıflandırma ayrıntıları içeren 198 şiddetsiz yöntem listesidir. O günden bu yana çok beğeni toplayan bu listenin güncellenmesi yönünde kayda değer herhangi bir çaba gösterilmedi. Şiddetsiz taktikler veya yöntemler,⁶ sıklıkla şiddete dayalı veya silahlı direnişe alternatif olarak kullanılan şiddetsiz araçlar olarak düşünülebilir. Şiddetsiz çatışmanın araçları da şiddetinkiler gibi sayısızdır, çeşitlidir ve sürekli gelişirler. Birkaç dikkate değer örnek olarak boykotlar, grevler, eğitimler, paralel yönetimler, blokajlar ve yürüyüşler sayılabilir.

Nonviolence International (NI)⁷ yeni sivil direniş yöntemlerini 2016'dan bu yana Şiddetsiz Taktikler Veritabanında⁸ topluyor ve tanımlıyor. Elinizdeki kitap, bu listeleme sürecinde ortaya çıktı ve şu üç soruya yanıt veriyor:

-
- 3 A Force More Powerful (Daha Kuvvetli bir Güç) belgeseline şu linkten ulaşabilirsiniz: <https://www.nonviolent-conflict.org/force-powerful-english/>.
 - 4 The Digital Library of Nonviolent Resistance (Dijital Şiddetsiz Direniş Kütüphanesi) için link; <http://nonviolence.rutgers.edu/s/digital>.
 - 5 The International Center on Nonviolent Conflict (ICNC) 2002 yılında Peter Ackerman and Jack DuVall tarafından kurulmuş ve sıradan insanların nasıl şiddetsiz mücadele yürüttüğüne ve dünya çapında hak, adalet ve özgürlük elde ettiğine odaklanan özel bir vakıftır: <https://www.nonviolent-conflict.org/>.
 - 6 Bu kitapta, taktik terimi, yöntem terimiyle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Taktikler, sayfa 17'de ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır. Şiddetsiz eylemler teriminin anlamı daha geniş olmakla birlikte, metinde farklı bir şekilde belirtilmediği sürece çoğu zaman şiddetsiz taktiklerle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.
 - 7 Nonviolence International (NI), Mubarak Awad tarafından, İsrail hükümeti tarafından Filistin'den sınır dışı edildikten sonra 1989 yılında dünya çapında şiddetsiz eylemi tanıtmaya çabalarını sürdürmek amacıyla kurulmuştur. NI, şiddetsiz eylemi ve barış kültürünü araştıran, tanıtan ve dünya çapında şiddeti ve pasifliği azaltmayı amaçlayan araştırma merkezlerinin oluşturduğu bir ağıdır. <http://nonviolentaction.net/>.
 - 8 The Nonviolent Methods Database (Şiddetsiz Yöntemler Veritabanı) 2016 yılında NI tarafından dünyanın her yerinden yöntemlerin belgelenmesi amacıyla oluşturuldu. Açıklamalar ve örneklerle birlikte 300'den fazla yöntem belgelenmektedir. Evrensel kullanıma açık olan verilere şu adresten ulaşılabilir www.nonviolenceinternational.net and www.nonviolentaction.net ve diğer web sitelerinin kullanımına açıktır. Düzeltmeler ve eklemeler için şu adrese başvurabilirsiniz; info@nonviolenceinternational.net.

1. Sharp'ın tanımlamadığı taktikler hangileri ve 1973'ten bu yana hangi yeni sivil direniş taktikleri ortaya çıktı?
2. Nasıl bir sınıflandırma bu yaygın insan faaliyetini belgelemeye ve anlamaya yardımcı olabilir?
3. Taktikler ve sınıflandırma hakkındaki bu yeni bilgi, sivil direniş uygulayıcıları ve akademisyenlere olduğu kadar şiddetsiz hareketlere destek olmak isteyen diğer kişilere, nasıl faydalı olabilir?

Şiddetsiz direniş taktik ve yöntemlerini liste haline getiren bu yeni çalışma başka çalışmalardan da beslendi. New Tactics in Human Rights (İnsan Hakları Mücadelesinde Yeni Taktikler), Beautiful Trouble (Bela İyidir), Gadjah Mada Üniversitesinin şiddetsiz yöntemler veritabanı,⁹ Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği,¹⁰ the Global Nonviolent Action Database (Küresel Şiddetsiz Eylem Veritabanı),¹¹ ve Meta-Activism Project (Meta-Aktivizm Projesi)¹² gibi gruplar şimdi pek çoğu Şiddetsiz Taktikler Veritabanında toplanmış olan ve bu kitapta da anlatılan taktikleri ve taktik örneklerini toplamakta ve listelemekte.¹³

Şiddetsiz Direniş Taktikleri Neden İncelenmeli?

Taktikleri incelemek, bir eyleme ilham olabilir ve insanları eylem yapmaya teşvik edebilir, konu hakkındaki akademik kavrayışı derinleştirebilir, şiddetsizlik tarihinin açığa çıkarılmasına yardımcı olabilir, devamında yapılacak eğitim ve antrenmanlar yoluyla becerileri ve stratejik planlamayı geliştirebilir.

Eyleme İlham Olmak ve Eylem Yapmaya Teşvik Etmek

Sharp'ın 198 yöntem listesi (1973) birçok dile çevrildi ve sayısız aktivist ve eğitimciye ilham verdi. Ancak liste artık 45 yaşında ve anlatılan yöntemler, çağdaş aktivistler ve analistlerin hiç bilmediği veya çok uzak kaldığı kimi tarihsel bağlamlarda uygulandı.

-
- 9 Universitas Gadjah Mada Uluslararası İlişkiler Bölümünün, Endonezya'daki şiddetsiz eylemler ve yöntemlerle ilgili 6.000'den fazla olayı içeren bir veri tabanı bulunmaktadır. Bu veri tabanı henüz kamuya açık değildir.
 - 10 İstanbul'da bulunan Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin, Türkiye'deki şiddetsizlik eylem verilerine ilişkin Türkçe olarak hazırlanmış bir çalışması vardır. Şu adresten erişilebilir: <http://siddetsizeylem.org>
 - 11 The Global Nonviolent Action Database (Küresel Şiddetsiz Eylem Veritabanına) şu adresten erişilebilir: <https://nvdatabase.swarthmore.edu/>.
 - 12 The Meta-Activism Project dijital aktivizm alanını analiz ediyor. Şu adresten erişilebilir: www.meta-activism.org.
 - 13 Ek bir kaynak da kendisini "aktivistlerin yaratıcı eylemlerini belgelemek, paylaşmak ve onlara ilham vermek için açık erişimli, topluluk tarafından oluşturulan bir wiki" olarak tanımlayan Actipedia isimli internet sitesidir. Site bir taktik arşivi olarak hizmet veriyor. Web sitesinin şu anki halinde öne çıkan eylemler karşılaştırmalı bir analiz için faydalı olabilecek kategoriler halinde düzenlenmiyor. <https://actipedia.org/>.

Harekete geçmenin önündeki engeller genellikle umutsuzluk, bilgisizlik ve korkudur. Bu insani duygular, eylemcileri aslında ellerinin altında bulunan şiddetsiz yöntemlerin çeşitliliğini görmekten alıkoyar. Daha kötüsü aktivistler bu duygular nedeniyle bazen kendilerine geri tepecek biçimde şiddete başvurur. Yüzlerce şiddetsiz taktiği ve bu taktiklerin uygulandığı farklı örnekleri incelemek, içinde bulunulan sistemden bağımsız olarak insanların kullanabileceği eylem çeşitliliğinin büyüklüğünü aktarmaya yardımcı olur.

Akademik Kavrayışı Derinleştirmek

Taktiklerin incelenmesi, şiddetsiz mücadelenin doğasını, dinamiklerini ve etkilerini anlamak ve araştırmak için temel bir dayanaktır. Ronald McCarthy, *Protest, Power, and Change*'de¹⁴(*Protesto, Güç ve Değişim*) (1997, 320) şiddetsiz eylem taktiklerinin: (1) zamana ve yere göre değişebilen şiddetsiz direniş görüşlerinden bağımsız olarak gözlemlenebilir olgulara dayandığını ve (2) çatışmalar sırasında şiddetsiz eylem yapılıp yapılmadığına dair bir gösterge sağladığını; bunun da doğrulanabilir ve tekrarlanabilir araştırma bulgularının elde edilmesine olanak tanıdığını ileri sürer. Kitabın temel amacı, yeni sivil direniş taktiklerini yeni bağlamlarda tanımlayarak sınıflandırmak ve böylece sıradan insanın yaratıcı eylemliliğinin şiddetsiz direnişe ve değişime nasıl yön verdiğine dair anlayışımızı zenginleştirmektir.

Şiddetsiz Direnişin Tarihini Açığa Çıkarmak

Şiddete dayalı yöntemler tarihsel değişimlere kuvvetle etki etti ancak modern yaşamı etkisi altına alan şiddetsiz direniş ve başkaldırı yöntemlerini de kapsayan kolektif eylem biçimleridir. Maciej Bartkowski (2013), şiddetsiz taktikler hakkındaki bilgi birikimini, sömürgecilik ve dış işgal altındaki toplumlarda gerçekleşen protesto, grev ve diğer şiddetsiz eylemleri ortaya çıkarmak amacıyla tarih araştırmaları yapmak için kullanan birçok araştırmacıdan biridir. Nonviolence International'ın Tibetlilerin şiddetsiz taktikleri ve mücadeleleri hakkındaki kitabı, *Truth is Our Only Weapon* (Hakikat Tek Silahımızdır) (2000), birçok Tibetlinin kendi direniş tarihine bakışını değiştirdi.¹⁵ Sürgündeki Tibetliler kitabı derhal kendi okullarında standart bir ders kitabı olarak okutmaya başladı. Şiddetsiz eylem üzerine yapılan diğer pek çok bilimsel çalışma, İngiliz, Amerikan, Rus ve Küba devrimlerinin sınırlı bir biçimde silahlı isyanlara veya

14 Metinde geçen kaynakların Türkçeye çevrilmiş isimleri için Atıf Yapılan Kaynaklar bölümünden faydalanabilirsiniz. (ç.n.)

15 On dört yıl sonra, 2014 yılında, International Center on Nonviolent Conflict, Tibetli diaspora aktivisti Tenzin Dorjee'nin 1950'lerden başlayarak 2008'deki son devrime ve sonrasına kadar Tibet ayaklanmaları ve direnişinin kapsamlı tarihsel analizini sunan bir kitabını yayınladı. Bkz: *The Tibetan Nonviolent Struggle: A Strategic and Historical Analysis*, (Tibet Şiddet İçermeyen Mücadelesi: Stratejik ve Tarihsel Bir Analiz) ICNC Kitap Serisi, 2014: <https://www.nonviolent-conflict.org/the-tibetan-nonviolent-struggle-a-strategic-and-historical-analysis-2/>.

yasal düzenlemelere odaklanan temel mitlerini değiştirdi.¹⁶ şiddetsiz taktikler belleğini güncellemek, tarih boyunca, farklı coğrafya ve kültürler içerisinde sivil direnişin kullanılagelmiş olduğunu ortaya serer.

Eğitim ve Antrenmanlar Yapmak

şiddetsiz taktikleri oğrenmenin ötesinde, insanlar bunları kullanmak için antrenmanlar yapabilir. Taktikler zerine çalışmak planlama yapmayı kolaylaştırır ancak eylemin başarılı olması için genellikle antrenman da yapmak gerekir. Nadine Bloch, sivil direniş kampanyalarında gerçekleştirilen antrenmanlar üzerine 2016 yılında yaptığı çalışmada, taktiklerin yaygın olarak antrenman kılavuzları, dersler ve “nasıl yapılır” videoları biçiminde paylaşıldığını belirtiyor. Bloch, antrenman programlarının uyumu, disiplini ve hedeflere ulaşma başarisını geliştirdiğine dikkat çekiyor (2016, 14).

Grev, pankart asma veya ağaç kesimine karşı ağaçta oturma eylemleri gibi şiddetsiz eylemlerde başarılı olmak için beceri geliştirmek gerekir. Bir taktiği belirli bir bağlam içerisinde kullanmak için planlama, örgütleme, lojistik ve antrenman dahil olmak üzere birçok unsur bir arada yürütülmelidir. Olası bir tutuklama veya yaralanma riski durumunda, tıbbi bakım, adli yardım, hapis hane desteği ve dayanışması, kefalet ayarlama, belgeleme ve uzun süreli psiko-sosyal destek gibi ek önlemler alınmalıdır.

Stratejik Planlamayı Geliştirmek

şiddetsiz taktiklere ilişkin bir analiz yapılmadan kampanyanın etkili olmasını sağlayacak bir strateji belirlenemez ve tasarlanamaz. Nobel dll Thomas Schelling’in (1968) pazarlığa ben-zettiği çatışmada başka Őeylerin yanı sıra zamanlama, süre, taktik seçimi, gerekli kaynaklar ve bunların uygulanma sırasını dikkate alan strateji, özellikle önemlidir:

Tiran ve yönetimi altındakiler, aşağı yukarı simetrik bir konumdadır. şayet işbirliğini reddedecek disiplinli bir örgütlenmeye sahiplerse tiranın isteklerinin çoğunu yerine getirmeyebilirler. Ve tiran emrindeki gücü kullanarak onları istedikleri hemen hemen her Őeyden mahrum edebilir... Yeterince disiplinli ve rgtlyseler, her iki tarafın da diğerini isteklerinin çoğundan mahrum edebileceği bir pazarlık durumudur bu; ve kimin kazana-cağı hiç belli olmaz.

16 Bu bilimsel çalışmalar şunlardır: Ackerman, Peter, ve Christopher Kruegler. *Strategic Nonviolent Conflict: The Dynamics of People Power in the Twentieth Century. (Stratejik şiddetsiz atışma: Yirminci Yüzyılda Halk Gücünün Dinamikleri)* Westport, CT: Praeger, 1994; Bartkowski, Maciej J. *Recovering Nonviolent History: Civil Resistance in Liberation Struggles. (şiddetsizlik Tarihini Yeniden Kurmak: zgrlk Mücadelelerinde Sivil Direniş. Kurtuluş Mücadelelerinde Sivil Direniş)* Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2013; McManus, Philip, ve Gerald Schlabach. *Relentless Persistence: Nonviolent Action in Latin America. (Amansız Israr: Latin Amerika’da şiddetsiz Eylem)* Eugene, Or.: Wipf & Stock, 2004; Schell, Jonathan. *The Unfinished Twentieth Century: The Crisis of Weapons of Mass Destruction. (Bitmemiş Yirminci Yüzyıl: Kitle İmha Silahları Krizi)* Londra: Verso, 2003.

Pek çok şiddetsiz eylem nasıl hazırlık yapılacağı, nasıl gerçekleştirileceği ve nasıl stratejik fayda elde edileceğine dair taktiksel anlayışın zayıflığı yüzünden başarısız olabilir. Aktivistler kimi durumlarda ihtiyaç duyulan kaynağı ve organizasyonu gerekenden az ya da fazla tahmin edebilir veya bir eylemle ilgili maliyet ve riski önceden doğru biçimde hesaplayamayabilir. Bir çatışmada en başarılı taktiklerin hangileri olacağını belirlemek, kampanyacılara bu taktikleri etkin bir şekilde kullanma, arzu ettikleri sonuçları belirleme ve değerlendirme fırsatları sunar.

Çalışmanın Temel Bulguları

Sharp ve diğer akademisyenler tarafından **daha önce belgelenmiş olan 198 yöntemden daha fazla şiddetsiz direniş yöntemi var.** Mevcut Şiddetsiz Taktikler Veritabanımızda 346'dan fazla yöntem yer almakta. (bkz. Şiddetsiz Taktikler Evreni Eki). Sharp, derlediği yöntemlerin eksik olduğunu kabul eden ilk kişidir.¹⁷ Sivil direniş, farklı toplumlarda ve bağlamlarda yaygın olduğu, sürekli olarak yapıldığı ve değişen koşullara uyum sağlamak veya güncel teknolojilerden faydalanmak için sürekli olarak kendini yeniden yaratmakta olduğu için düzenli olarak yeni sivil direniş taktikleri yaratılır veya tanımlanır. Bu durumu dikkate alan bu kitap, Sharp'ın dünya çapında sivil direniş çalışmalarına yaptığı inanılmaz katkıyı geliştirmeyi amaçlar.

Sivil direnişin dijital taktikleri hem çok sayıda hem de çok çeşitli ve yaygın. Sharp'ın kitabının yayınlanmasından bu yana en yeni ve en çarpıcı gelişme, başta internet olmak üzere dijital iletişimin keşfi ve büyümesi oldu. İnternet; dünya çapında ağ (www), cep telefonları, e-postalar, uygulamalar, bulut bilişim, lazerler, dronlar, robotlar ve e-ev aletlerinde, taşıtlarda ve tıbbi cihazlarda kullanıldığı şekliyle “nesnelerin internetini” kapsar. Çevrimiçi imza kampanyaları, Twitter'da gönderi yağmuru ve sosyal medya profil fotoğrafları gibi siber eylemler, bu kitapta temelde ifade eylemleri olarak tanımlanıp sınıflandırıldı. (bkz. aşağıdaki Tablo 1) Çevrimiçi toplulukların ve siber tabanlı çalışmaların ortaya çıkışıyla birlikte işbirliği yapmama, aktif itaatsizlik ve yapıcı eylemin, doxing (birinin kişisel bilgilerini yayınlama) ve uygulamaların kitle kaynaklı geliştirilmesi gibi yeni taktikleri doğdu. Modern elektronik medya, şiddetsiz eylemlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve böylece taktiklerin ve mesajların etkisinin artmasını sağlıyor.

Taktikleri Sınıflandırmak: Kılavuz Bir Çerçeve

Bu kitap, sivil direniş taktikleri evreninin üç genel kategori altında sınıflandırılmasının anlamlı olacağını ileri sürer:

- İfade (ifade eylemleri)

17 Şiddetsiz Eylem Taktikleri Veritabanı'na şu linkten erişilebilir: <https://tactics.nonviolenceinternational.net>.

- Yapmama (ihmalî eylemler)
- Yapma veya yaratma (icraî eylemler)

Bunların her biri aşağıda yer alan iki şekilde uygulanabilir:

- Karşı karşıya getiren (zorlamaya yönelik)
- Yapıcı (iknaya yönelik).

Aşağıdaki tablo, kitaptaki sivil direniş taktikleri evrenini sınıflandırmak için kullanılan kılavuz çerçeveyi gösteriyor.

TABLO 1: Sivil Direniş Taktikleri Evreni

Direniş davranışı	TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ	
	KARŞI KARŞIYA GETİREN (ZORLAMAYA YÖNELİK)	YAPICI (İKNAYA YÖNELİK)
İfade (ifade eylemleri) ¹⁸	Protesto Eleştiri veya zorlama amacıyla yapılan iletişimsel eylem (örn; yürüyüş)	Çağrı Ödüllendirmeye veya ikna etmeye yönelik iletişimsel eylemler (örneğin bilgilendirme forumları)
Yapmama (ihmalî eylemler) ¹⁹	İşbirliği Yapmama Beklenen davranışlarda bulunmayı reddetme (örn; grevler, boykotlar)	Geri Çekme Planlanan veya devam etmekte olan bir eylemi, ödüllendirme ya da ikna etme amacıyla durdurmak veya eyleme son vermek (örn; bir grevi askıya almak)
Yapma veya yaratma (icraî eylemler) ²⁰	Aksatmaya Yönelik Müdahale Mücadelenin karşı tarafında yer alan aktörlerin davranışını durdurmak, aksatmak veya değiştirmek için yapılan doğrudan eylem (örn; blokaj)	Yaratıcı Müdahale Alternatif davranışları ve kurumları modelleyen veya inşa eden ya da mevcut kurumlara alternatif yaratan doğrudan eylem (örn; paralel yönetim veya kamusal alanda öpüşme)

Tablo 1, şiddetsiz taktiklere ilişkin kavramları ve sınıflandırmaları tanımlar; bunlar şiddetsiz eylemin araçlarıdır ve farklı çatışmalarda kullanımlarına bağlı olarak büyük bir çeşitlilik gösterirler. Taktiklerin sınıflandırması ifade etme, yapma ve yapmama biçimde ortaya çıkan geniş

18 İfade etme (ifade eylemleri) Sharp'ın protesto ve ikna yöntemiyle aynıdır (1973).

19 İşbirliği yapmama kategorisini tamamen Sharp geliştirmiştir.

20 Sharp'ın müdahale kategorisini aksatmaya yönelik ve yaratıcı müdahale olarak ikiye ayıran, toplanma (belli bir eylem için bir araya gelme) ve dağılma (belirli bir eylemde bulunmak için farklı yerlere dağılma) arasında işe yarar bir stratejik ayırım yapan ilk kişi Burrowes (1996) olabilir.

ölçekli direnme davranışları baz alınarak yapılmıştır.²¹ Taktikler ayrıca, saiklerinin niteliğine göre zorlayan ya da iknaya yönelik olarak sınıflandırılmıştır. Protesto ve çağrı eylemlerinin arasında, ifade eylemlerinin pek çoğunun hem yapıcı ve hem de karşı karşıya getirici amaçlarla kullanılabileceğini belirten kesik bir çizgi bulunur. Dua gibi ifade eylemlerinin bazıları bariz biçimde çağrı kategorisinin içindedir. Kaba el kol hareketleri gibi diğer ifade taktikleri de açıkça protesto kategorisinde yer alır. Ancak, muhalefetin yaptığı konuşmalar benzeri bazı eylemler çağrı amacıyla yapılabildiği kadar protesto amacı da taşıyabilir.

Aksatmaya yönelik müdahalelerin zorlama/karşı karşıya getirme saiki taşıdığı net iken yaratıcı müdahalelerin daha karmaşık olduğunu unutmamak gerekir. Yaratıcı müdahaleler yapıcı/iknaya yönelik kategoride yer alsa da bazı durumlarda zorlama kategorisine girebilir. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda, kitapta sadece yapıcı/ikna edici saiklerle yapılan eylemlerin yaratıcı müdahale içinde değerlendirildiği ideal bir analitik ayırım benimsenmiştir.

Kitaba Genel Bakış

Bu kitap çatışma, şiddetsiz eylem ve taktiklerin önemi de dahil olmak üzere sivil direnişin bileşenlerine ilişkin bir girişle başlamaktadır. Daha sonra yeni sivil direniş taktiklerinin ortaya çıkmasına neden olan genel eğilimleri vurgulayarak bu büyümenin altında yatan faktörleri tartışmaktadır.

Çalışmada daha sonra, konuya ilişkin önemli katkıları saptamak ve taktiklerin mevcut sınıflandırmasında bulunan boşlukları ve eksiklikleri göstermek amacıyla sivil direniş taktikleriyle ilgili literatür gözden geçirilmektedir. Yanı sıra, son birkaç on yılda aktivistler tarafından yaratılan ve uygulanan taktik türlerini derleme ve inceleme gerekliliğini yerine getirmektedir.

Kitapta daha sonra yeni sivil direniş yöntemlerini seçme kriterleri belirlenmekte ve bunları kataloglamak için bir sınıflandırma sunulmaktadır. Tablo 1 ve Tablo 4'deki tanımlar üzerinden örneklemeler yapılarak yeni yöntemler sunulmakta ve ayrıntılandırılmaktadır. Ayrıca, hem sivil direniş kampanyaları hem de şiddetsiz hareket okullarına ve eğitimine dahil edilmesi tartışmalı olan çeşitli direniş taktikleri de tartışılmaktadır.

Sonuç olarak kitapta, bu yeni taktiklerin anlaşılması ve sınıflandırılmasının alandaki aktivistler ve uygulayıcıların, uzmanlar, araştırmacılar ve şiddetsiz hareketleri etkin biçimde desteklemeyi isteyenlerin işine nasıl yarayabileceğine dair içgörüler sunulmaktadır.

21 Bu davranışsal alan tam da Sharp'ın protesto ve ikna, işbirliği yapmama, müdahale kategorileriyle örtüşmektedir.

BÖLÜM 1. Sivil Direnişin Temelleri

Geniş çaplı siyasi çatışmalar seçim, parlamento ve mahkeme süreçleri gibi rutin ve yasal çözüm süreçleri içerisinde meydana gelebilir. Çatışmalar kitlesel doğrudan eylem yoluyla, şiddete dayalı yıkıcı (örneğin gerilla savaşı) biçimde veya şiddetsiz çekişme (örneğin grevler veya gösteriler) biçiminde de yürütülebilir. Hem şiddet içeren hem de şiddetsiz mücadeleler, amaçlarına ulaşmak için sosyal, ekonomik, politik, psikolojik ve fiziksel baskı uygular ve saikleri bu yöndedir. Silahlı veya şiddetli direnişin tersine, sivil direnişin temel yapı taşları şiddetsiz taktiklerdir.

Sivil Direniş Tanımlamak

Yaklaşık 100 yıl önce Gandhi, İngiliz sömürgeciliğine karşı Hint bağımsızlık mücadelesini en uygun ve en kapsamlı biçimde İngilizce'deki 'civil resistance' yani "sivil direniş" kavramının karşıladığını düşünerek bu kavramı benimsedi.²² Bunu izleyen on yıllar boyunca bir çok akademisyen sivil direniş için farklı tanımlar önerdi. Bu kitapta, Véronique Dudouet tarafından hazırlanan *Powering to Peace: Integrated Civil Resistance and Peacebuilding Strategies (Barışa Güç Vermek: Bütüncül Sivil Direniş ve Barış İnşası Stratejileri)* (2017, 5) isimli özel raporda yapılan tanımı kullanacağız:

Sivil direniş, örgütlü taban hareketlerinin şiddet tehdidi veya kullanımı olmaksızın, algılanan adaletsizlikle mücadele etmek için grevler, boykotlar, gösteriler, işbirliği yapmama, öz-örgütlenme ve yapıcı direniş gibi çeşitli [...] şiddetsiz taktikleri kullandığı kurumlar-ötesi bir çatışma yürütme stratejisidir.

Bu tanım, şiddetsiz taktiklere daha geniş bir çerçeveden bakmamıza yardımcı olur. Mesela, sivil itaatsizlik gibi kendine özgü bir taktik genelde sivil direnişle eşdeğer olarak görülür. Adaletsiz olduğu düşünülen yasaların ihlal edildiği bu taktik, politik hedefe ulaşmak için yapılan daha büyük bir sivil direnişin sadece küçücük bir parçasıdır. Boykotlar, sokak tiyatrosu ve açlık grevleri gibi diğer pek çok şiddetsiz taktik aksatmaya yöneliktir ancak yasadışı olmak zorunda değildir. Bağlam önemlidir ve kullandığımız sivil direniş tanımı, eylemlerin kurumlar-ötesi doğasına vurgu yaparak bunu yakalamaya çalışır. Sivil direniş farklı bağlamlarda

22 Gandhi 1935'te yazdığı "Hindistan Toplumunun Hizmetkarları" isimli mektubunda: "Sivil itaatsizlik fikrimi Thoreau'nun yazdıklarından türettiğim doğru değil. Güney Afrika'da otoriteye karşı direniş, Thoreau'nun sivil itaatsizlik makalesini elime almadan önce oldukça ilerlemişti. Ancak bu hareket o zamanlar pasif direniş olarak biliniyordu. Henüz tamamlanmamış olduğu için Gucerat dilini kullananlar için satyagraha kelimesini yaratmıştım. Thoreau'nun müthiş denemesinin başlığını gördüğümde, mücadelemizi İngilizce dilini kullanan okuyuculara açıklamak için onun ifadesini kullanmaya başladım. Ancak sivil itaatsizlik bile mücadelenin anlamını tam olarak vermekte yetersiz kaldı. Bu nedenle sivil direniş ifadesini benimsedim." Bkz Peter Ackerman, "Strategic Nonviolence is not Civil Resistance (Stratejik Şiddetsizlik Sivil Direniş Değildir)," *Minds of the Movement*, International Center on Nonviolent Conflict, 21 Eylül 2017.

halk gücü, şiddetsiz mücadele, şiddetsiz kitlesel eylem, şiddetsiz çatışma ve politik meydan okuma gibi çok başka isimlerle de adlandırılır.

Sivil direnişin gücü askerler, memurlar veya insanlar itaat etmeyi reddettiğinde yönetenlerin artık yönetemez hale gelecekleri ve iktidardan düşebileceklerine ilişkin basit gerçeğe dayanır. Sivil direnişi durdurmak için karşı tarafın başvurduğu tipik hareket, fiziksel ve zorlayıcı baskıdır. Bununla birlikte araştırmalar, silahlı veya şiddete dayalı direnişle kıyaslandığında sivil direnişe karşı kullanılan baskının genelde hükümete geri teptiğini²³ ve kamu hizmeti, polis veya ordu gibi toplumun kilit kesimlerinde sadakatin yön değiştirmesini ve hatta taraf değiştirmeleri tetikleyerek hareketin güç kazanmasına yardımcı olduğunu ve bunun da hükümetin gücünü azalttığını gösteriyor.²⁴ İşbirliğinden çekilmek ve rızayı geri çekmek, şiddet kullanmaksızın rejim destekçilerinin iradelerini etkilemek ve taraf değiştirmelerini sağlamak sivil direnişin en önemli özellikleridir.

Şiddet içeren kolektif eylemler veya yerleşik kurumlar içinde gerçekleşen yasama süreçleri, hükümet tarafından yapılan düzenlemeler, mahkemeler veya seçimler gibi gündelik politikaların parçası haline gelen eylemler, zaman zaman şiddetsiz kampanyalarla iç içe veya eş zamanlı yürütülse de sivil direniş taktiği olarak kabul edilmez (Bond, et. al. 1997).²⁵

23 Brian Martin'in geri tepme konusundaki araştırması, şiddetsiz muhalefetin bastırılması amacıyla şiddet kullanıldığında meşruiyetin ve halk desteğinin sıklıkla kaybedildiğini belgeliyor. Bkz: <https://www.bmartin.cc/pubs/backfire.html>.

24 Taraf değiştirmeler konusunda daha fazla bilgi için; bkz: Binnendijk, Anika Locke. "Holding Fire: Security Force Allegiance during Nonviolent Uprisings," (Ateşi Tutmak: Şiddetsiz Başkaldırı sırasında Güvenlik Güçlerinin Bağlılığı) 2009; Binnendijk, Anika Locke ve Ivan Marovic. "Power and Persuasion: Nonviolent Strategies to Influence State Security Forces in Serbia (2000) and Ukraine (2004) (Güç ve İkna: Sırbistan (2000) ve Ukrayna'da (2004) Güvenlik Güçlerini Etkilemeye yönelik Şiddetsiz Stratejiler)." *Communist and Post-Communist Studies* 39, no. 3 (2006): 411–29; Nepstad, Sharon Erickson. *Nonviolent Revolutions: Civil Resistance in the Late 20th Century*. Oxford: Oxford University Press, 2011.

25 Bond, Jenkins, Taylor ve Schock (1997, 556-559) şiddetsiz sivil direniş, şiddet içeren kitlesel eylem, yasal/rutinleşmiş eylem arasında ayırım yapabilmek için kapsamlı bir çerçeve geliştirdiler. Çerçeve üç boyuta dayanır: mücadelelilik (çekişmecilik, kavgacılık) (rutin eylemler - rutin olmayan eylemler), zorlayıcılık (sakin güçlü olması - sakin zayıf olması) ve çıktılar ile sonuçlar (şiddet içeren - şiddetsiz). Çekişmeli eylemler, rutin yasama faaliyetlerinden aksatmaya yönelik yasadışı işgallere ve terörist saldırılara kadar değişebilir. Bazı şiddetsiz eylemler o kadar rutin ve öngörülebilir hale gelir ki (bir hükümet binasının önünde oturduğu için tutuklanmak), bu eylemler kurumsal/düzene içkin eylemler olarak kabul edilebilir. Zorlayıcı eylem, genellikle eylemin gücü ve yoğunluğu ile ölçülür ve karşı tarafa uygulanan negatif veya pozitif yaptırımları ya da etkileri ifade eder. Zorlayıcı eylemler, para cezalarından yönetenlerin kontrolü altında gerçekleşen ölümlere, silahlı soygun ve ablukaya kadar her şeyi içerebilir. Üçüncü boyut olan şiddetli/şiddetsiz çıktılar ve sonuçlar genel olarak kişilere veya mala verilen (ya da verilmeyen) zararı ifade eder.

Değişim Mekanizmaları

George Lakey (1963) bir hareketin yürüttüğü karşıtına yönelik sivil direniş kampanyalarının başarılı sonuçlarını tanımlayan ilk kişidir. Bu çalışmayı daha sonra Sharp (1973) ayrıntılandırmıştır. Dönüşüm, uyum gösterme, zorlama ve çözülme başarıya ilişkin çıktılar arasındadır.²⁶ Geri çekilme, karşı tarafın kampanyaya vermesi muhtemel beşinci tepkidir.

- Dönüşüm, karşıtın, hareketin hedeflerini ve mantığını tamamen kabul etmesidir.
- Uyum gösterme, karşıtın, kazanç/kayıp hesabı yaparak hareketin taleplerini kısmen kabul etmesidir.
- Zorlama, sadakat değişimleri ve taraf değiştirmeler nedeniyle karşı tarafı ayakta tutan desteklerin azalması sonucunda hareketin taleplerine teslim olmaktır.
- Çözülme, halkın yeni hükümeti desteklemesi ve eski hükümete verilen desteğin tükenmesi durumunda gerçekleşir.
- Geri çekilme, karşı taraf çekip gittiğinde ve alanı, en azından geçici olarak harekete devrettiğinde gerçekleşir.

Uyum gösterme, zorlama ve çözülme, toplumdaki güç dengelerinin farklı düzeylerde değişmesinin sonuçlarıdır. Sivil direniş, Sharp'ın (1979) ifade ettiği şu temel anlayışa dayanır: “tüm yönetimlerin gücünün kaynağı toplumdur ve toplumun üyeleri tarafından verilen desteğe, işbirliğine ve itaate dayanır.” Sivil direniş karşı tarafı ikna etmeye çalışırken, halk gücünü mümkün olduğunca toplumun kilit alanlarına verilen sosyal destek, işbirliği ve itaatin geri çekilmesi ve sonlandırılması için kullanmaya odaklanır.

Tarihsel Örnekler

Diktatörleri sivil direnişle devirme konusunda bazı örnekler şunlardır: Polonya'da (1980'ler) Dayanışma Hareketi (Solidarność), Sovyetler Birliği'nde ulusalcı hareket (1990'lar), Güney Afrika'da Ayrımcılık Karşıtı hareket (1980'ler) ve İran'da İslam Devrimi (1979) (daha fazlası için şu kaynağa bakabilirsiniz; Ackerman ve DuVall, 2000- the Global Nonviolent Action Database; ICNC Conflict Summaries²⁷). Son 200 yıl içinde kısmen başarılı olmuş küresel şiddetsiz insan hakları ve bağımsızlık hareketlerine kadın hakları, lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel ve queer (LGBTQ) hakları, çalışanların hakları, engelli hakları, yerli hakları ve çeşit çeşitli çevre

26 Bond “Nonviolent Direct Action and the Diffusion of Power (Şiddetsiz Doğrudan Eylem ve Gücün Dağılımı)” isimli kendi bölümünde dört mekanizmayı daha ayrıntılı olarak açıklar. *Justice Without Violence* içinde. Editörler Wehr, Burgess, Burgess, (Lynne Rienner Publishers, 1994, 70-74).

27 ICNC'nin Çatışma Özetlerine buradan erişebilirsiniz: <https://www.nonviolent-conflict.org/nonviolent-conflict-summaries/>.

meselesi örnek verilebilir. Çin’de Tiananmen Meydanı ayaklanması (1989), Nijer Deltası’nda Ken Saro Wiwa tarafından yürütülen çevre ve azınlık hakları kampanyası (1995) ve Zimbabwe demokrasi hareketi (2010’lar), başarısız şiddetsiz kampanya örnekleridir.

Bu sivil direniş örnekleri ya da Schell’in deyimiyle işbirliğine dayalı şiddetsiz güç (2001), içinde yer aldıkları toplumlarda yeterli desteği ya da rızayı alamayan yöneticilerin ve çoğunluğu esas alan kültürün ne kadar kırılğan olduğunu gösterir.

Sivil Direnişin Bileşenleri

Sivil direniş karmaşıktır. Genellikle, karmaşık toplumlarda etkileşim içinde olan çok sayıda insanın ve kurumların değişen ihtiyaçları, çıkarları, karşılıklı bağımlılıkları ve değerleri ile ilgilidir. Sivil direnişi anlaşılabilir parçalara ayırmanın bir yolu, Ebert’in üç aşamasında olduğu gibi (Ebert’in sınıflandırması ile daha fazla bilgi için Tablo 3’e bakabilirsiniz) çatışmayı aşamalarına bölmektir.²⁸ Sivil direnişi (şiddet içeren direnişte de olduğu gibi) anlamının başka bir yolu ise ortak bileşenlere bakmaktır. Bu bileşenler Tablo 2’de tanımlanmıştır ve sivil direnişi üç katmana böler: eylemler, kampanyalar ve hareketler. Bu katmanlar, sivil direniş içindeki taktikler ve diğer ortak unsurlar arasındaki ilişkiyi gösterir. Bu da bir taktiği, sivil direnişin diğer bileşenlerinden ayırmamıza ve daha net biçimde tanımlamamıza olanak tanır. Sivil direnişin üç katmanı aynı zamanda, farklı hedef kitlelere yönelik antrenmanlar ve eğitimler için de yararlı bir kılavuzdur.

TABLO 2: Sivil Direnişin Bileşenleri

DİRENİŞ KATMANI	AMAÇ/SONUÇ	ARAÇLAR	KENDİNE ÖZGÜ SÜRE
Eylem	Sınırlı (taktiksel) hedefler	Taktik	Saatler ve günler (çok çeşitli)
Kampanya	Amaç(lar)	Strateji	Aylar ve yıllar
Hareket	Vizyon(lar)	Genel strateji	Yıllar ve on yıllar

28 Sivil direnişin zaman içindeki gelişimine ilişkin çok farklı modeller vardır. Bir grup model Bill Moyer’in sosyal hareketlerin sekiz aşaması; George Lakey’in şiddetsiz devrimin beş bileşeni; Kingci şiddetsizliğin altı aşaması ve Ghandi’nin önce seni görmezden gelirler, sonra sana gülerler, sonra seninle kavga ederler ve sonra sen kazanır-sın dediği dört aşamasından ortaya çıkar. İkinci grup sivil direniş aşamaları, çatışmaya “yukarıdan” bakan ve çatışmada örtük, aleni, üzerinde anlaşmaya varılan, algılanan, hissedilen, tezahür eden ve çatışma sonrası gibi aşamaların varyasyonlarını gören çatışma yöneticileri ve barış inşası için çalışanlar tarafından ana hatlarıyla ortaya konmuştur. Örnek olarak; bkz Curle (1971).

Taktikler

Pasifliğin, rutin eylemlerin ve kurumsal süreçlerin aksine şiddetsiz eylem, sivil direnişin temelidir. Taktikler ya da yöntemler “silahlara” benzer ve “kendine özgü pek çok farklı eylem biçimleridir” (Sharp 2005, 445). Taktiklerin en doğru biçimde belirli bir hedefe ulaşmak için uygulanan meseleye özgü yöntemler olarak tariflenebilir. Cezaevinde, daha iyi gıdaya erişim ya da ziyaret hakkı talebiyle yapılan açlık grevi bir taktiktir çünkü bu belirli bir eylemdir ve amacı vardır. Endonezya, Cakarta’da Doğu Timorlu öğrenciler 1993’ten 1996’ya kadar kendi kaderlerini tayin hakkı talebiyle -ki bunun için başvurabilecekleri herhangi bir makul yasal başvuru yolu yoktu- parmaklıklara tırmanarak ABD, İsveç, Fin, Rus ve diğer büyükelçiliklerin arazilerine girdiler. Endonezya’nın bu arazilere girişler nedeniyle tutuklama işlemi yapabilmesi için büyükelçiliklerin onayı gerekiyordu. Öğrencilerin taktiksel hedefleri, seri halde ve sürekli işgallerle, kendi kaderlerini tayin hakkı taleplerinin Endonezya’da ve küresel çapta görünür olmasını ve desteklenmesini sağlamaktı.

Sivil direnişi benimseyenler, genellikle “yöntem” yerine “taktik” terimini kullanırlar. “Taktik” aynı zamanda çoğu sosyal ve siyasal bilimci tarafından sınırlı bir ölçekteki eylem biçimlerini tanımlamak için kullanılan standart bir terimdir. Araştırma ve eğitim alanları için “yöntem” ve “taktik” arasındaki farklara bakmak anlamlı olsa da “yöntem” kelimesinin birçok bağlamda kullanılması, çok genel ve çelişkili anlamlara sahip olduğu için insanların sivil direnişi anlamasının önünde bir engeldir. “Şiddetsiz taktikler” terimi pek çok bağlamda tamamen “yöntem” anlamına gelirken bazı başka durumlarda, bu kitapta olduğu gibi, yöntemler ve taktikler birbirinin yerine kullanılır.

Bir Taktiğin Süresi

Bir taktiğin süresi hedefe bağlıdır ve bu nedenle, bağlama göre değişir. Yürüyüş ya da ölü taklidi yapmak gibi taktikleri uygulamak zaman, kaynak ve çaba gerektirir ve çoğu zaman da risklidir. Genellikle ifade taktikleri ve müdahale yöntemlerinin (flash-mob²⁹, geçit alayı, vb.) çoğu kısa ömürlüdür ve dakikalar ile günler arası sürer. Bu nedenle farklı hareket aktörleri kısa süreli ve seriler halinde ya da aşama aşama ilerleyen yöntemler kullanır. 1980’lerde Filistinlilerin işgal altındaki topraklarda kendi bayraklarını taşımaları gibi taktiklerin süreleri çok farklıydı ve seri halinde, belki de binlerce kez uygulandı. Bu taktiğin kendi içindeki hedefi, Filistin bayrağının taşınmasını yasaklayan, adaletsiz bir yasayı çiğnemektir. Diğer hedefi de İsrail’i sembolik protestolara karşı silahlı kuvvetleri kullanmaya zorlamak, yasağı uygulamaya ilişkin kaynakların tükenmesini sağlamak ve buna yönelik kolektif iradeyi sona

29 Bir grup insanın, önceden belirlenen ve farklı iletişim araçlarıyla aracılığıyla duyurulan bir yerde toplanması ve bu yerde yapılması beklenmeyen (dans koreografisi gibi) bir performansı kısa bir süre içinde sergileyip dağıldığı eylemler. (ç.n.)

erdirmekti.

Boycot ve grev gibi ihmali taktikler bazen daha sürdürülebilir olur ve uzun süre devam edebilir. 18.yy'da, Amerikan sömürgelerinde yaşayanlar, İngilizlere beş ay boyunca vergi vermedi. Vergi vermeme kampanyası, İngilizlerin vergiyi yürürlükten kaldırmasıyla sona erdi. Başka pek çok vergi vermeme eylemi yıllarca sürdü.

Şiddetsiz taktiklerin çoğu kampanyalarla bağlantılı olarak uygulanırken bazı taktikler ise herhangi bir kampanya hedefi ve kampanya stratejisi olmaksızın hayata geçirilir. Koordine edilmemiş bu taktikler, hareketin stratejik olarak planladığı diğer eylemlerinden bağımsız olarak, kendi başlarına bir şey yapma arzusundaki müttefikler tarafından uygulanır.

Bazı yöntemlerin etkili biçimde hayata geçirilmesi, bunlar üzerinde yıllarca çalışmayı ve antrenman yapmayı gerektirebilir. Örneğin boykotlar, sivil itaatsizlik, grevler ve oruçlar üzerine yayınlanan kitaplar vardır.³⁰ Gökyüzüne yazı yazma veya pankart asmak için ipe tırmanma gibi başka yöntemler özel beceriler gerektirir.

Kampanyalar

Sivil direniş kampanyaları, belirli ve uzun erimli politik ve sosyal değişim hedefine ulaşmak için şiddetsiz taktiklere ve şiddetsiz örgütlenmeye başvurur. Kampanyaların süreleri genellikle altı ay ile iki yıl arası değişir. Hindistan'daki Tuz Satyagrahası (1930-31), 12 Mart 1930 tarihinde Umman Denizi kıyısındaki Dandi kasabasına yapılan tuz yürüyüşü ve ardından gelen birkaç yürüyüşle birlikte tuz işletmelerini işgal girişimlerinden oluşan bir kampanyaydı. Kampanya aynı zamanda, ülke çapında sivil itaatsizlik çağrısı yaptı ve halkı İngiliz mallarını boykot etmeye çağırdı. Yaklaşık bir yıllık bu süreç Gandhi'nin, İngiltere'nin Hindistan Genel Valisi Lord Irwin ile müzakerede bulunması ve 5 Mart 1931'de iki ülke arasında resmi ateşkes imzalanmasıyla sona erdi. Gandhi'nin kampanyasının iki kazanımı oldu: deniz kıyısındaki kitlesel sivil itaatsizlik sonucunda tuz vergisi kaldırıldı ve İngilizler, Hintlilerle eşitliği meşrulaştıracak biçimde müzakere etmeye zorlandı.

Şiddetsiz direnişin bazı taktikleri o kadar etkilidir ki bir kampanyayla güçlü biçimde özdeşleştirilirler. Kampanyaların temel teknikleri, "tanımlama yöntemleri" merkeze alınarak inşa edilir. (Schock, 2012) Örneğin, Beyerle'ye göre (2014) Koreliler, ülkenin gelişmesinin önündeki en büyük engeli siyasi yolsuzluklar olarak tanımladılar. Sivil toplum örgütleri, milletvekilliğine

30 Daha fazla bilgi için bkz: Awad, Mubarak ve Laura Bain. *Fasting: Pamphlet No.3 in a Series on Organizing Tactics for Nonviolent Action (Oruç: Şiddetsiz Eylem için Örgütlenme Taktikleri Serisi, No:3)*. Nonviolence International, 2014; Hengren, Per. *Path of Resistance: the Practice of Civil Disobedience (Direniş Yolu: Sivil İtaatsizlik Uygulamaları)*. Philadelphia, PA: New Society Publishers, 1993; Feldman, David. *Boycotts Past and Present: from the American Revolution to the Campaign to Boycott Israel (Geçmişte ve Günümüzde Boykotlar: Amerikan Devriminden İsrail Boykotu Kampanyasına)*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2019; Reichard, Richard W. *From the Petition to the Strike: a History of Strikes in Germany (Dilekçeden Greve: Almanya'da Grevler Tarihi), 1869 - 1914*. New York: Peter Lang Inc., International Academic Publishers, 1991.

adaylıkları uygun olmayan, yolsuzluğa bulaşmış adayların bir listesini oluşturdu ve yolsuzluğa bulaşmış yetkililerin görevden uzaklaştırılması için halkın da desteğini alarak şiddetsiz bir kampanya örgütlediler. Brezilya'da topraksız köylülerin, geçinmek için gerekli ihtiyaçlarını karşılamak ve doğal kaynaklara eşit erişim amacıyla kampanya yaparken, öncelikli yöntemleri işgal oldu.

Çok sayıda şiddetsiz taktiği kullanmak, başarılı bir şiddetsiz kampanya yürütmek için tek başına yeterli değildir. Diğer başka şeylerle birlikte aşağıdakilere odaklanan bir strateji gerekir:

- Çok sayıda insanın sürekli katılımı (Chenoweth ve Stephan, 2011)
- Baskı karşısında dayanıklılık (Sharp, 1973)
- Karşı tarafın destek ağlarının etkili biçimde hedef alınması (Schock, 2005)
- 12 stratejik ilkeye bağlılık (Ackerman ve Krueger, 1994), daha sonra hareketlerin etkin olmasını sağlayan şu altı temel faktöre indirildi (Ackerman ve Merriman, 2015). Birlik, stratejik planlama, şiddetsiz disiplin, katılımın artması, baskının yönetilmesi ve müttefikler lehine karşı taraftan ayrılmalar olmasının kolaylaştırılması

Stratejik olarak yürütülmüş kampanyalar için kıymetli bir kaynak, Swarthmore College'da bulunan ve farklı eylem alanlarından 1.400'den fazla kampanyayı belgeleyen Küresel Eylem Veritabanıdır. Her bir kampanyadaki başlıca aktörler, sorunlar, stratejiler ve kullanılan yöntemlerin yanı sıra karşıtların verdiği tepkileri de sistematik olarak kayıt altına almaktadır. Bu veritabanı aktivistler, öğretmenler ve araştırmacılar için çok kıymetli bir kaynaktır.

Hareketler ve Büyük Strateji

Sivil direniş hareketi, toplum için benzer vizyonu hayata geçirmeyi amaçlayan kampanyalar bütünüdür. Pek çok hareketin esaslı bir başarıya ulaşabilmesi yıllar alabilir. Sadece birkaç kampanya bütünüyle merkezi olarak yürütülür. Diğerleri ise coğrafi olarak farklı yerlerde bulunan, hareketin fikir önderleri tarafından belirlenen genel hedefler ve talimatlara göre hareket eden özerk yerel gruplardan oluşabilir. Burma demokrasi hareketi (1990'lar), Doğu Timor bağımsızlık hareketi ve Polonya'daki Dayanışma hareketi bunlara bazı örneklerdir. Güney Afrika'da ayrımcılık karşıtı mücadele, günümüz küresel çaptaki çevre adaleti hareketi ve çeşitli Arap Baharı hareketleri (2021'lar), daha gevşek biçimde koordine edilen sivil direnişlere örnek olarak verilebilir.

Büyük strateji, kampanyaları koordine etmek ya da en azından kendi içinde karşılıklı desteği en üst seviyeye çıkarmayı ve iç çatışmayı azaltmayı amaçlayan politikalar oluşturmak için gereklidir. Örneğin, çeşitli ülkelerdeki kadınların oy hakkı hareketleri genellikle karşı karşıya getiren (zorlayıcı karakterde) taktikleri kullananlarla yapıcı (iknaya yönelik) taktikler ve

yasal yöntemleri uygulayanlar arasında bölünmüştür. Hareket içindeki farklı vizyonlar da çatışma doğurur. 1990'larda Burma'da, Burmalılar'ın (çoğunluğu oluşturan etnik grup) askeri yönetime son verilmesi istekleri demokrasi talebine dayanırken, etnik azınlıklar özerklik ve ademi merkezîyetçi etnik yönetim istedikleri için askeri yönetime son verilmesini istediler.

Büyük strateji, hareketler için sürekli bir referans noktasıdır -çoban yıldızıdır. Özellikle harekete katılımların çok hızlı arttığı ya da iç çatışmaların ortaya çıktığı zamanlarda işe yarar. Hareketler, hangi stratejilerin ve taktiklerin kullanılacağı, neye öncelik vermeleri gerektiği, kampanya adımlarının sıralamasının nasıl koordine edileceği konusunda büyük stratejilerine başvururlar. Büyük stratejiyi belirlemiş olmak bazen de, özellikle harekete gelen destek azaldığında veya baskının yoğun olduğu süreçlerde aktivistlere, vizyon konusundaki anlaşmazlıkları azaltmakta yardımcı olur.

Sivil direniş hareketleri sıklıkla dışarıdan müttefiklerle ve hatta bazen de özerk silahlı unsurlarla birlikte var olurlar. Böylesi koşullarda şiddetsiz hareketlerin stratejilerini başarılı biçimde koordine etmeyi, müttefikleriyle müzakerede bulunmayı ve uzlaşmayı, şiddetsiz duruş geliştirmeyi veya korumayı hedefledikleri uygulanabilir bir büyük strateji geliştirmeleri gerekir.

1990'larda Aung San Suu Kyi'nin liderliğindeki Ulusal Demokrasi Ligi (National League for Democracy) Burma'nın merkezinde, askeri rejime karşı şiddetsiz direniş yürütüyordu. Eşzamanlı olarak etnik azınlıklar Ulusal Demokratik Cephe (National Democratic Front) altında ülkenin çeperlerinde rejime karşı silahlı direnişe başladı. Sürgündeki yönetim, uluslararası alanda Burma Birliği Ulusal Koalisyon Hükümeti (the National Coalition Government of the Union Burma) olarak adlandırıldı. Nihai olarak Burma Birliği Ulusal Konseyi (the National Council of the Union of Burma) bu farklı muhalif gruplar arasında koordinasyon işlevi gördü. Burmalı muhaliflerinin büyük stratejisinin iki temel gerekliliği vardı; şiddetsiz kampanyalara şiddet unsuru karışmamasını sağlamak için coğrafi, demografik ve örgütsel ayrıştırma yapmanın yanı sıra eşzamanlılığı ve işbirliğini en üst düzeye çıkarmak için çeşitli muhalif gruplar arasındaki koordinasyonu sürdürmek.

Evrensellik ve Bağlam

Sivil direniş tüm toplumlarda yapılır ancak bağlama göre büyük, gözlemlenebilir farklılıklar gösterir. Örneğin sivil itaatsizliğin nasıl kullanıldığı, karşı çıkılan yasalara veya yerleşik normalara bağlı olarak büyük ölçüde değişir. Singapur'da sakız çiğneme, Güney Afrika'da apartheid döneminde farklı etnisiteden bireylerin birlikte yüzmesi, Fas'ta Ramazan'da gündüz zamanı kamusal alanda yemek yeme ya da Türkiye'de Kürtçe konuşma eylemlerinin hepsi kendi bağlamlarında birer sivil itaatsizlik davranışı iken başka yerlerde alışlagelmiş ve önemsiz hareketler olarak görülür. Bununla birlikte zamandan, kültürden, inanç sisteminden ve konumdan bağımsız olarak,

karşı taraftakilerin davranışlarında bir değişikliğe neden olmak için hayata geçirilen bu eylemlerin ortak kalıpları vardır. Tıpkı fiziksel evreni anlamak için atomlar ve kuarkların gerekli olması gibi sivil direniş ve pek çok modern çatışmayı anlamak için şiddetsiz taktikler önemlidir.

Sivil direnişle ilgili çok sayıda kavramı inceledikten sonra şimdi artık şiddetsiz taktiklere daha derinlemesine bakabiliriz.

BÖLÜM 2. Taktiksel Yenilikleri ve Taktiklerin Çeşitliliğini Açıklamak

Gene Sharp'ın 198 yönteminin yayınlanmasından sonra ve özellikle de son yirmi yılda araştırmacılar, otoriterliğe karşı ulusal ölçekte yürütülen yeni kampanyaların sıklığında bir artış olduğunu fark etti (Chenoweth ve Stephan 2016). Yolsuzluk karşıtı, iklimi savunucusu ve sosyal adalet talep eden sivil direniş kampanyaları gibi pek çok kampanya, eş zamanlı olarak çok çeşitli, yenilikçi binlerce şiddetsiz taktik kullanmaya başladı.

Bu taktiksel yeniliğin ve bu kadar çeşitli şiddetsiz taktiğin uygulanmasının nedeni ne olabilir? Aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklanan faktörlerden bazıları şunlardır:

1. Dijital teknoloji: büyüme ve kayıt tutma
2. Sanatsal ve kültürel direniş
3. İnsan hakları aktivizmi
4. Sivil direniş konusundaki bilginin yayılması
5. Kadınlar ve cinsel/toplumsal cinsiyet azınlıklarının yenilikçi taktikleri
6. Küresel şirketlerin gücünün artmasına karşı direniş
7. Süregiden baskı
8. Kamuoyunun ilgisini çekme yarışı
9. Bir harekette yer alan grupların kaynaklar konusundaki rekabeti
10. Doğal veya insan eliyle yaratılmış felaketler

Dijital Teknoloji: Büyüme ve Kayıt Tutma

Dijital devrim; dijital ekranlar, kameralar, elektronik hoparlörler ve mikrofonların kullanımıyla birlikte ifadeyi ve iletişimi arttıran bilgi teknolojilerinin gelişmesini sağladı. Hükümetler, kitlesel izlemeyi ve sosyal medya faaliyetlerinin veri tabanları gibi araçlardan bazılarını gücü tek elde tutmak için kullanırken, yurttaşlar bu araçları gücü ve bilgiyi yaymak ve hükümetleri izlemek için kullanıyor.³¹

Dünya çapında çok sayıda insan mesajlaşmak, konuşmak ve iletişim kurmak için cep telefonlarını kullanıyor. Sosyal medya ağlarına mobil cihazlar üzerinden erişim giderek

31 Yurttaş izlemesi (sousveillance), kişinin kendi bakış açısıyla bir etkinliği, genellikle taşınabilir bir kayıt cihazıyla kaydetmesi olarak tanımlanır.

artmakta ve Facebook bir milyardan fazla kullanıcıya ulaşmış durumda. Özellikle bilgi, coğrafi sınırları aştıkça ve insanlar yeni siyasi ve kültürel fikirlerle karşılaştıkça, aksatmaya yönelik görüş ifade etme veya olumlu çağrı yapma imkanları artıyor.

Sosyal medya ağlarının yanı sıra aktivizmi desteklemeye odaklanmış çok sayıda büyük çevrimiçi platform var. Örneğin Avaaz.org, 194 ülkeden 55 milyondan fazla “üyesiyle” sanal ortamın en büyük savunuculuk örgütüdür. Avaaz, insanları çevre adaleti, insan hakları ve barış gibi başlıklarda 17 dilde, küresel çapta harekete geçiriyor. Temel taktikler olarak elektronik ortamda verilen imzaları ve belli bir hedefe yönelik hazırlanan mektupları kullanıyor, kampanyalar ve insani konular için fon buluyor, yeni stratejiler ve yeni bilgiler için kitle kaynakları oluşturuyor. Aynı zamanda insanları sokak protestoları ve hükümetlere, şirketlere ve dini kurumlara karşı lobi yapmaları için harekete geçiriyor. Avaaz’ın yaptığı çalışmaların etkisine dair, düzenlediği imza kampanyası ve binlerce telefon görüşmesi ile Brezilya Yolsuzlukla Mücadele Yasasının oluşturulmasına koyduğu çaba ve sonuçtaki kısmi payı gösterilebilir.

Dijital sivil direnişin bir başka örneği, zarara neden olduğuna inandıkları hükümetler, şirketler, örgütler ve kişiler gibi karşıtlara saldıran bilgisayar korsanlarından oluşan Anonymous grubunun yaptığı çalışmalardır. Sony, Hong Kong Polis Teşkilatı, bir “intikam pornosu” sitesinin kurucusu ve Suudi Arabistan hükümeti bu ağın hedeflerinden bazılarıdır. Web sitelerinin yeniden tasarlanması, karikatürize edilmesi, tahrif edilmesi ya da siteye graffiti yerleştirilmesinin yanı sıra Anonymous sıklıkla telefon numaraları, adresler, finans bilgileri ve sosyal medya profilleri gibi özel bilgileri kamuya açıklar (“doxing” olarak bilinir). Dijital dünyada doxing ve diğer gizli ya da kitlesel saldırı biçimlerinin etik olup olmadığı ve nasıl bir etki doğurduğu konusunda pek çok tartışma vardır.

Avaaz ve Anonymous, algılanan adaletsizlikleri protesto etmek ve dönüştürmek için dijital teknolojinin yenilikçi yollarını kullanan binlerce örgütten ve kampanyadan sadece ikisidir. Örneğin Twitter’da yapılan bir eylem çağrısı sonucunda yüzlerce veya binlerce kişi, bir işletmeyi telefon veya başka iletişim araçları kullanarak bunaltacakları bir eyleme katılabilir.

Günümüzde herhangi bir kişi, kendi mesajını yayma ya da eylemlerini hızlı biçimde koordine etmek için hiç olmadığı kadar çok olanağa sahiptir. Dünya çapında çok sayıda (tekrar tekrar ve hızlıca organize edilen) geniş, koordineli protestoların dijital bilgi çağında gerçekleşmiş olması bir sürpriz değildir. BBC’ye göre 2003’te ABD’nin Irak’taki savaşına karşı yapılan protestolara 60 ülkede 11 milyondan fazla insan katıldı; iklim değişikliği konusunda sık sık, koordineli olarak aynı gün içerisinde 1000’den fazla protesto eylemi gerçekleştirildi; bir Fransız gazete ofisine yapılan ölümcül saldırıdan sonra sadece birkaç gün içinde #JeSuisCharlie etiketi Twitter’da 5 milyondan fazla kez kullanıldı; 2016’da Avaaz.org tarafından açık internet için düzenlenen kampanyada 6 milyon imza toplandı. Dünya çapında milyonlarca kişi TikTok

gibi çevrimiçi platformlarında harekete geçerek 2020 yazında “I Can’t Breathe - Nefes Alamıyorum” ve “Black Lives Matter - Siyah Hayatlar Önemlidir” protestolarına katıldı.

Dijital sivil direniş yöntemlerindeki eşi benzeri görülmemiş büyüme üzerine çok değişik dijital direniş taktiklerinin bir araya getirilmesi, sistematize edilmesi ve gruplanması için çeşitli girişimlerde bulunuldu. Bunlardan biri Sivil Direniş 2.0 projesi. Sivil Direniş 2.0, akademisyen ve aktivist Mary Joyce’un fikridir. Yeni teknolojilerin olanaklarıyla Sharp’ın şiddetsiz taktikler listesini genişletmeyi ve güncellemeyi amaçlayan kitle kaynaklı bir çalışmadır.³² Başlangıçta, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkilerine odaklanmayı hedefleyen liste daha sonra 1973’ten bu yana ortaya çıkan her türlü dijital veya başka teknolojik gelişmeyi de kapsayacak biçimde genişletildi. Proje, maksimum esnekliğin sağlanabilmesi amacıyla bir Google E-tablo dokümanı üzerinden yürütüldü. Sivil Direniş 2.0, Sharp’ın sınıflandırma sistemini yansıtır. Orjinal yöntemin yanında şu sütunlar yer alır; 1) orjinal yöntemde yapılan teknik iyileştirmeler, 2) yöntemin tamamen yeni bir yorumu (veya “yöntem 2.0”) ve 3) henüz denenmemiş spekülasyon yaratıcı varyasyonlar.

Joyce, direnişin dijital olmayan geleneksel yöntemlerinin yeni teknolojiler kullanılarak güçlendirilebileceğini gözlemlemiştir. Olayların, etkinliklerin Twitter’da canlı tweetlenmesi, çevrimdışı konuşmaların dijital kayıtlarının dağıtılması ve bant çözümleri metinlerinin web sitelerinde yayınlanması bunun örnekleri arasında sayılabilir.

Sanatsal ve Kültürel Direniş

Kültürel memler³³, uygulamalar ve/veya geleneklerin yanı sıra sanattan ve kültürden faydalanan direniş hareketleri, tarihsel ve çağdaş şiddetsiz mücadelenin ayrılmaz parçası olagelmıştır (Bartkowski, 2013). Hatta, kimileri buna “[bireysel ve kolektif] özgürleşmeye yönelik zihin, söz ve eyleme odaklı sofistike bir mücadele...” türü olarak “dönüştürücü direniş” adını vermiştir (Dorjee 2015, 16). Bu tür bir kültürel mücadele, baskının ortasında “[...] dili ve diğer kendine güven ve kültürel sermaye oluşturma faaliyetlerini geliştirmek” gibi kendini inşa eden eylemliliklerden oluşur (18).

Sanatçılar, müzisyenler, şairler ve yazarlar da dahil olmak üzere kültürel alanda çalışanlar çok uzun zamandır direniş ve sosyal değişim mücadelesinde temel bir rol oynar. Günümüzde de sivil direnişi ve sosyal değişimi desteklemek için açıkça toplumsal normlara ve beklentilere

32 Daha fazla bilgi için Mary Joyce tarafından Sivil Direniş 2.0 üzerine yapılan sunuma bakabilirsiniz: <https://www.nonviolent-conflict.org/civil-resistance-2-0-digital-enhancements-to-the-198-nonviolent-methods/>

33 1. Taklit veya diğer genetik olmayan yollarla bir bireyden diğerine geçen bir kültür veya davranış sisteminin bir unsuru. 2. İnternet kullanıcıları tarafından çoğunlukla üzerinde küçük değişiklikler yapılarak paylaşılan, hızla yayılan, genellikle mizahi nitelikli resim, video, metin parçası vb. (ç.n.)

karşı çıkıyor, sanatı ve kültürel memleri ve gelenekleri kullanıyorlar. Pek çoğu protestolarını ortaya koymak, gücü elinde bulunduranları sorumlu tutmak ve sosyal adalet çağrısında bulunmak için sanatlarını kullanıyor. Orkestraların, dans topluluklarının kolektif çalışmaları ve kitlesel sanatsal protestolarının yanı sıra bireysel faaliyetler de kültürel alanda şiddetsiz direniş repertuarını genişleterek bizi bu tür eylemlilikleri kategorize etmek için daha sistematik bir yaklaşım bulmaya zorladı.

Kuzey Amerika’da kültürel direnişteki artış, özellikle 1999’da Seattle’da Dünya Ticaret Örgütüne karşı yapılan protestolardan bu yana dikkat çekmekte. Devasa kuklalar ve inanılmaz sayıda sahne aksesuarı, protestocular tarafından yapılan yürüyüşler ve blokajlarda temel bir rol oynadı. O zamanda bu yana pek çok büyük toplantı ve protestoyu büyük sayılarda pankart, sahne aksesuarları, büyük kuklalar, kocaman dünya balonları ve uzun ayaklıklar yapılan depolara veya alanlara sahip sanat projeleri destekledi. Kendisini iklim değişikliğini durdurmaya adanmış küresel bir çevre örgütü olan 350.org tam zamanlı bir sanat yönetmeni istihdam etmekte ve en yüksek oranda ilgiyi ve dikkati çekmesi için protestolar görsel ve teatral biçimde ortaya konuyor. “Sosyal değişim için sanat makinesi” olan Amplifier Vakfı, tabandaki kampanyaları desteklemek için kendini sanatsal üretime ve yayılmasına adanmış durumda.

Beautiful Trouble- Bela İyidir (Boyd and Mitchell, 2016) isimli kitap, pek çok kampanyada kullanılan etkili yaratıcı taktiklere dikkat çekiyor. İnternet üzerinden çok sayıda aktivist tarafından yazılan kitaba etkili ve yaratıcı şiddetsiz eylemleri desteklemeyi hedefleyen bir web sitesi, iletişim ağı ve antrenörler/kolaylaştırıcılar grubu eşlik ediyor.³⁴ Kitabın *Devrimin Alet Çantası* isimli alt başlığında güzel biçimde ortaya konduğu üzere kitabın amacı, somut destek ve tavsiyeye ihtiyaç duyan aktivistlerin desteğe kolayca erişebilmesi.

Uzun zamandır antrenörlük/kolaylaştırıcılık yapan, Nonviolence International ile birlikte çalışan sanatçı Bloch (2015), kültürel direniş yöntemlerinin inanılmaz oranda artmasını anlamlandırmak için bunları 12 kategoride ele almayı önerdi. (Sharp bunları tanımlamamış ve kategorize etmemişti.)

Bloch’un kültürel direniş taktikleri şunları kapsar:

1. 2 boyutlu sanat (grafikler/görüntüler/sözler: duvar resimleri, afişler, pankartlar, çıkartmalar, çizgi romanlar, karikatürler, logolar)
2. 3 boyutlu sanat (kuklalar, sahne aksesuarları, objeler, kostümler, maskotlar, heykel)
3. ses/müzik sanatları (davul çalma, gürültü çıkarma, konuşma)

34 Daha fazla bilgi için bkz: <http://beautifultrouble.org/>. Türkçe baskısı: Bilgi Yayınevi, 2015

4. tiyatro sanatları (gerilla ve görünmez tiyatro³⁵, geleneksel tiyatro, maske düşürme eylemi),
5. hareket sanatları (dans, dövüş sanatları, yürüme, yürüyüş, sirk sanatları)
6. medya/belgeleme sanatları (video, radyo, film, arşiv)
7. edebiyat (gazeteler, broşürler, kitaplar, şiir)
8. hafıza mekanlarını saptama (şiddeti/militarizasyonu dışlayan veya bunlara direnen fiziksel mekanların/yapılar, barış parkları/militarizmden arındırılmış bölgeler, barış köyleri, barış manastırları)
9. kültürel kurumların inşası (kültürü koruma evleri, anadil okulları, geleneksel sanatlar üzerine okullar)
10. el sanatları ve gelenekler (giyim kuşam, yemek)
11. ritüeller (ulusal/spiritüel/dini kutlamalar, cenazeler)
12. dilin korunması (dil hakkı aktivistleri)

Bu kültürel direniş taktiklerinin pek çoğu öncelikle sanatsal ve ifade işlevine sahiptir. Kültürel ve sanatsal faaliyetlerin çoğu, gerilimli sosyal çatışma durumlarının dışındaki ticari ortamlarda gerçekleşir. Bir çatışma ortamında insanların ilgisini çekmek veya karşıtları protesto etmek amacıyla, bilinçli olarak kullanıldığı zaman bunlara şiddetsiz eylem diyoruz.

Yukarıda listelenen kültürel direniş taktiklerinin ilk yedi kategorisi, bu metindeki güncellenmiş sınıflandırmada yer alan ifade taktiklerinin (bkz Tablo 1 ve 4) içinde yer alır. Kategori 8-12'deki kültürel direniş taktikleri, bu kitapta kendi başına bir yapıcı müdahale kategorisi olarak sınıflandırılan yapıcı doğrudan eylem biçimine dayanak oluşturmuş veya katkıda bulunmuştur. Stellan Vinthagen (2015) bu yapıcı taktikleri "tahakküm ilişkilerine karşı uygulandıkları ve alternatif bir yaşam biçimini hayata geçirdikleri" sürece, "şiddetsiz bir toplumun kültürel direniş alternatiflerini" geliştirmenin örnekleri olarak ele alır.³⁶

35 Gerilla tiyatro, aktivistlerin izleyicileri şok etmek üzere tasarladıkları sürpriz bir kamusal performans sergilemesidir; görünmez tiyatrodaki ise ortaya konan performansı kamusal alanda bir oyun olarak fark edilmez, gerçeklik biçiminde sunulur.

36 Vinthagen (2015) şiddetsiz kültürün beş bileşenine dikkat çeker: 1) sosyalizasyon, 2) sosyo-materyal yeniden üretimi, 3) kültürel yeniden yapılanma, 4) hareketin, gündelik hayatta hikayelendirilmesi, 5) harekete dair ritüeller ve merasimler, 6) serbest alanlar, 7) grubun sınırları, 8) [meselelerin-çn] hareket odaklı yorumlanmasına ilişkin bir çerçeve, 9) gündelik hayatın siyasallaşması.

İnsan Hakları Aktivizmi

Yeni sivil direniş taktiklerinin gelişmesindeki bir başka neden küresel insan hakları hareketidir. İnsan hakları aktivizmi ve kurumları 1970'lerde Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme, Birleşmiş Milletler ile Solzhenitsyn, Mandela, Havel ve Plaza de Mayo Anneleri gibi hak temelli hareketlerin ikonik figürlerinin destekleriyle önem kazanmaya başladı. İnsan hakları hukukunu esas alan yerellerdeki taban aktivizmine dair yeni ve güçlü çerçeve, işçi sendikaları ile Önce İnsan Hakları (Human Rights First), PEN, Frontline ve çok sayıdaki ulusal örgüt dahil olmak üzere uluslararası insan hakları topluluğunda yer alan bir çok müttefik tarafından desteklenerek büyümeye devam etti.

İnsan hakları savunucuları kavramı artık savunma avukatlarının da ötesinde, BM İnsan Hakları Deklarasyonunun 19.maddesinin yaşama geçmesi için çabalayan gazeteciler ve yazarlar, toplumsal cinsiyet eşitliği için kampanya yürüten kadın aktivistler, hayatta kalmak için mücadele veren yerli halklar dahil olmak üzere uluslararası hukuku ve sözleşmeleri savunan herkesi kapsıyor. Diğer savunucular arasında kendi kaderlerini tayin hakkı için şiddetsiz biçimde mücadele eden azınlık grupları, özgür ve adil seçim talebinde bulunan siyasi partiler, evrensel eğitim talebinde bulunan öğrenciler, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından kabul edilen çalışma yasalarını savunan işçiler yer alıyor.

Uluslararası insan hakları hukuku, hükümetlerin gönüllü olarak uymayı taahhüt ettikleri ancak çoğu zaman etkin bir şekilde uygulamadıkları asgari insan onuru standartlarını belirler. BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörünün yanı sıra Evrensel Periyodik İzleme yapan BM İnsan Hakları Konseyi, üye devletlerin insan hakları hukukunu nasıl uyguladığını izler. Kolombiya ve El Salvador örneklerinde olduğu gibi, insan hakları konusunda oluşturulan yerel ve uluslararası alanda basınç bir araya geldiğinde, sosyal değişimin gerçekleşmesinde etkili olmaktadır. (Wilson, 2017).

İnsan Haklarında Yeni Taktikler (The New Tactics in Human Rights -NTHR) veri tabanı, insan hakları savunucuları için kıymetli bir kaynaktır. NTHR, insan hakları alanında kampanya yürütenlerin, başka kampanyalarda kullanılan taktikleri kullanmalarına destek olmak için tasarlanmıştır ve sitede çok farklı dilde kaynak yer alır. Uluslararası hukuk standartlarına katkıda bulunmayı amaçlayan yüzlerce taktik sitede belgelenmiş durumdadır. İnsan hakları savunuculuğu, sosyal değişimin başlıca stratejik yolu olarak birçok toplumda şiddetsiz direnişin yerini almıştır. İnsan hakları savunucuları geleneksel olarak mahkemeler ve yasama organıyla yakın çalışarak bu kurumların sorumluluklarını ortaya çıkarmaya ve kendi ideallerini hayata geçirmeye çabalar. Yine nöbetler ve cenazelerdeki protestolar benzeri pek çok taktik insan hakları savunucularının yaşama geçirdiği şiddetsiz direniş yöntemleridir. Mahkeme canlandırmaları, gerilla avukatlık, rüşvetle mücadele için yalancı para üretmek (bkz.

EK- Şiddetsiz Eylem Evreni) bu metinde kullanılmak üzere NTHR sitesinden alınan bazı şiddetsiz eylem örnekleridir.

Sivil Direniş Konusundaki Bilginin Yayılması

Dünyanın pek çok bölgesinde hala dijital bir uçurum olmasına ve dijital izlemenin ve sansürün hala yaygın olmasına rağmen sivil direnişe ilişkin bilginin dünya çapında yayılmasına internetin önemli katkısı oldu. İnternette önce akademisyenler, eğitimciler ve antrenörler/kolaylaştırıcılar şiddetsiz direnişi yüz yüze ya da telefonla öğretme çabası içindeydiler ve bu da beraberinde finansal ve lojistik sınırlamaları getiriyordu. İnternete erişimin, altyapının gelişmesi, ekonomik olarak daha ulaşılabilir hale gelmesi ve dünyanın pek çok bölgesinde bağlantı kalitesinin artmasıyla birlikte eğitimciler, daha az masraflı ve daha kolay ölçeklenebilir eğitim araçlarını keşfetti. Artık günümüzde çok sayıda üniversite ve sivil toplum aktörü, şiddetsiz sivil direniş ve şiddetsiz eylem konusunda çevrimiçi, yüz yüze ve hibrit kurslar düzenliyor. Çevrimiçi kursların etkisinin ölçülmesi zor ve oldukça sınırlı. Bununla birlikte, çevrimiçi sivil direniş kurslarının sonucunda katılımcıların tutum, beceri ve bilgi düzeyinde uzun ve kısa vadeli değişimlere ilişkin önemli bilgiler sağlamak üzere çok yönlü anketler geliştiriliyor (Bartkowski, 2019).

Belgeseller de güçlü birer eğitim materyali olagelmıştır. *A Force More Powerful (Daha Kuvvetli Bir Güç)*, *Bringing Down a Dictator (Diktatörü Devirmek)* ve *Orange Revolution (Turuncu Devrim)* gibi belgeseller on milyonlarca kişi tarafından izlendi. Daha geniş anlamda Amber French'in (2017), Bartkowski (2013) ve hareketler tarihçisi Jacques Semelin'in çalışmalarından yararlanarak "geçmişteki şiddetsiz hareketlerle ilgili bilgiyi, hareketlerin ham belleği (fotoğraflar, videolar, vb) dahil olmak üzere sivil direniş eylemlerini belgeleme, koruma ve aktarma çabaları ..." olarak tanımladığı bir çeşit "belgeselci direniş"ten bahsedilebilir. İki ana grup belgeselci bir direniş yürütebilir:

- A. Aktivistler/hareketler; broşür, poster, video, lider konuşmaları, röportajlar yoluyla
- B. Tarihçiler, gazeteciler, belgesel yönetmenleri ve önceki hareketler hakkında yazan, film yapan ve/veya bu hareketleri inceleyen kişiler; güncel hareketlerin başvurabileceği, danışabileceği ve onlardan öğrenebileceği anlatılar ve analizler üretmek yoluyla.

Belgeselci direnişin temelini oluşturan kavram, gelecekteki hareketlerin, geçmiş hareketlerin eylemliliklerinden ve deneyimlerinden ders alabilmesi için (hareketin bastırılması ya da tarihsel anlatıların sansürlenmesi biçimindeki) baskıya karşı çıkmaktır.

Sivil direniş kaynaklarının farklı dillere çevrilmesi, bilginin yayılması ile ilgili bir başka önemli gelişmedir. Sharp'ın çalışmaları 36 dile çevrilmiştir ve ICNC çevrimiçi Kaynak Kütüphanesi,

ücretsiz olarak indirilebilen 70'ten fazla dilde İngilizce ve çeviri kaynakların kapsamlı ve gide- rek büyüyen bir listesini sunmaktadır.

İletişim teknolojileri yurttaşlara, ülke içinde ve dışındaki direniş kampanyaları ile ilgili bil- gileri sürekli sınırlama ve/veya düzenleme çabasındaki otoriter rejimler tarafından getirilen iletişim kısıtlamalarını aşmak için yollar da sağlar. 2010-11 yılında Tunus diktatörü Zeynel Abidin Bin Ali'ye karşı yürütülen protestoların yayınlanması için bilgi teknolojilerinin kullanılması, Arap Baharı olarak bilinen protestoların önce Mısır'a sonra da Arap dünyasına yayılmasını tetikledi.

Şiddetsiz eylem konusundaki bilginin çeşitli bölgelere, ülkelere ve topluluklara yayılması taktiksel yaratıcılığı tetikleyen yansıtıcı öğrenme potansiyelini arttırdı ve şiddetsiz kampanya- ların daha yaratıcı ve etkin olmasını sağladı.

Kadınlar ve Cinsel/Toplumsal Cinsiyet Azınlıklarının Yenilikçi Taktikleri

Tarih boyunca kadınlar ve kızlar, genellikle güçlü taktiksel yenilik ve yaratıcılık sergiledikleri pek çok şiddetsiz kampanyada yer almışlardır. Erkekler çatışmalarda genellikle şiddet kulla- nırken kadınlar ise çatışmayla ilgili çalışmalarında şiddetsiz eyleme başvurmuştur. Akademisyen Mary Elizabeth King ve Anne-Marie Codur'a göre:

Tarih boyunca tanık olunan yüzlerce şiddetsiz yöntemin çoğuna kadınlar öncülük etmiştir... Sivil direniş hareketlerinde erkeklere göre kadın aktivistlere avantaj sağlayan beş sosyolojik özellik vardır:

1. Kadınların varlığı, güvenlik güçlerinin şiddet ve baskı düzeyini azaltır.
2. Kadınlar, hareket içinde şiddetsiz disiplinin genelde en iyi koruyucusudur.
3. Kadınlar, erkeklerin yönettiği hiyerarşik sistemlere kıyasla bir hareket için daha verimli ve dayanıklı olan yatay ağlarda örgütlenme eğilimindedir.
4. Kadınların arası rekabet erkek aktivistlere kıyasla daha azdır ve sıklıkla daha fazla birlik sağlayabilmektedirler.
5. Kadınlar, toplumsal ayrışma hatlarının (dini, etnik ya da sosyo ekonomik) ve siyasi rekabetin ötesinde, dayanışma bağına kurma konusunda erkeklere kıyasla daha beceriklidir. (Kurtz ve Kurtz, 2015, 433)

Tarihsel olarak kadınlar, boykot ve ifade etmeye yönelik protestolar gibi farklı lokasyonlara yayılan kitlesel eylemlerde başı çekmişlerdir. Yürüyüş veya benzeri etkinlikte tencere, tava çalınmasından oluşan cacerolazo türü protestolar kadınlar tarafından yaratılmıştır ve yoğun baskı altında olunan yerlerde, farklı lokasyonlara yayılan eylemlerde kullanılmıştır.

Hatta kadınların, toplanma taktikleri kullanarak yürüttüğü şiddetsiz mücadeleler de tarihe damgasını vurmuştur. Woman of Zimbabwe Arise (WOZA), 2000'lerin başından bu yana her yıl sevgililer gününde "Aşk Yürüyüşü"ne katılarak işkenceye ve otoriter rejime son vermek için kampanya yürütmektedir. 1970'ler ve 80'lerde, Arjantin'de Plaza de Mayo Anneleri, kaybedilen çocuklarının portreleriyle kamusal alanda nöbet tutarak kitlesel protestoların gerçekleşmesine ve yurttaşların harekete geçmesine ön ayak oldular.

Kadınların taktiksel yenilikçilik kapasitesi, toplumsal cinsiyet rollerinin kısıtlayıcılığını tekrar tekrar aşmıştır. Pek çok kadın, toplumun beklentilerini stratejik avantaja dönüştürmek için harekete geçmiştir. King ve Codur, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara avantajlar sunabileceğini tartışmaktadır:

...stratejik bir avantajdır, çünkü geleneksel kalıplar içinde hareket etmek toplumun ata-erki yapılarının belli yönlerine karşı silah olarak kullanabilecekleri araçları sağlar... "Üstün" aile değerleri adına otoriteye karşı çıkarken, iyi eşler ve kendini adanmış anneler olarak güçlü ve karşı konulamayacak ikilem eylemleri yaratabildiler. .

Aynı zamanda tüm dünyadaki kısıtlayıcı, cinsiyetçi yasalara ve toplumların kültürel beklentilerine karşı sivil itaatsizlik eylemleri yapan kadınlara ilişkin çok sayıda örnek vardır. Örnekler arasında etek ve elbise yerine pantolon giymek, oy vermek, araç kullanmak, uygun görülmeyen evlilikler yapmak, sigara içmek, yasal sözleşmeleri imzalamak ve satı'yi (dul kalan kadınların kendini yakması) reddetmek sayılabilir.

Bunun da ötesinde dünyanın pek çok bölgesinde modern toplumsal cinsiyet rollerinin gelişmesi kadınlara mesleki, sosyal ve politik alanlarda yeni direniş ufukları yarattı. Kadınlar pek çok ülkede gizli kürtaj klinikleri ve tıbbi klinikler işletiyorlar. 2003'te Liberya'da erkekleri mahcup etmek ve ateşkes antlaşmasını imzalamaları için baskı yapmak amacıyla, kamusal alanda bedenlerini çıplak olarak sergilediler. 2014 yılında Burkina Faso'da kadınlar "Burkinabé kültüründe ender görülen bir onaylamama biçimi olarak spatulalarını sallayarak evlerinden çıktılar ve ülkenin dört bir yanındaki insanlara direnişin ne kadar ciddileştiğini göstererek" (Zunes 2017) diktatörlüğe karşı direnişte önemli bir rol oynadılar.

King ve Codur gibi Marie Principe'nin (2016) de kadınların şiddetsiz örgütlenmesinin ve mobilizasyonun yarattığı yenileyici ve güçlendirici etkilerin pek çok toplumda daha geniş ölçekli mücadelelere yol açtığına işaret etmesi önemlidir. Örneğin İran'da 2006 yılında kadınların dilekçe hareketi, 2009 yılındaki Yeşil Devrimin temelini oluşturmuştur. Diğer taraftan kadınların ABD sivil haklar hareketindeki önderliği, 1970'ler ve sonrasındaki yıllarda merkezîsiz dayanışma-grubu temelli mobilizasyonlar, cinsiyetsiz tuvaletler, kamusal alanda

emzirme, kadınların merkezde olduğu dini gruplar ve ritüeller oluşturma ve cinsiyetçi dil kullanmama gibi feminist taktiklere zemin oluşturmuştur.

20.yy'da eşcinsel ve biseksüel erkekler ve kadınlar, aynı cinsiyetten insanlara sevgilerini romantik ve cinsel olarak ifade edip toplumsal cinsiyet rollerini alenen çığnemişlerdir. Bu da kamusal alanda öpüşme (kiss-ins), gey ve lezbiyen cinselliği, erotizm ve porgografi, gizli eczaneler ve cross-dressing³⁷ gibi direniş biçimlerine yol açmıştır. Birinin kendisini canlı haber spikerine kelepçelemesi, gizli eczaneler işletmek, sim atmak ve gökkuşağı bayrağını bir kimlik sembolü olarak kullanmak da taktiksel yenilikler arasındadır.

Sivil direniş taktiklerine toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmak henüz yaygın değildir. Translar, queerler, interseksler ve diğerlerini kapsayacak biçimde toplumsal cinsiyet ve cinsel azınlıkların, genel olarak şiddetsiz, özellikle de sivil direniş taktikleri bakımından ne tür yenilikler kattıklarını belirlemek ve belgelemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Küresel Şirketlerin Gücünün Artmasına Karşı Direniş

Yüzlerce yıldır, ekonomik küreselleşmenin arkasındaki itici güç ulusötesi şirketlerdir (UÖŞ). Sömürge döneminde Avrupalı güçler tarafından desteklenen bu oluşumlar Birleşik Devletler ve Çin gibi modern zamanların dünya güçlerinin yanı sıra eski zamanların sömürge güçlerinden Fransa ve Birleşik Krallık gibi ülkeler tarafından desteklenir. Yerel yönetimlere hakim olan UÖŞ'ler özellikle yönetimlerin zayıf olduğu ülkelerde toplumun çok farklı katmanları üzerinde zararlı etkiler yaratabilir. Nijerya'da Shell, Burma'da Total, Peru'da Hunt Petrol; Batı Papua'daki Freeport-McMoRan ve Kırgızistan'daki Centerra Gold isimli altın şirketleri; Kongo Havzası'nda, Amazon Havzası'nda ve çeşitli Güneydoğu Asya ülkelerinde faaliyet gösteren kereste şirketleri halihazırda faaliyette olan ulusötesi şirketlere örnektir.

Görece zayıf yerel toplulukların güçlü ulusötesi şirketler üzerinde çok az etkisi vardır ve elde edilen kaynaklar üzerinden aldıkları vergi gelirleri ve kar payları kısıtlıdır. Buna karşın uzun vadede kendilerine sağlık ve çevre sorunları kalır. Yerel toplulukların genelde uluslararası müttefikleriyle birlikte yürüttükleri şiddetsiz kampanyaların çoğu, **müdahale noktaları** olarak adlandırılan (aşağıdaki alıntıda açıklandığı üzere) taktiksel yeniliklerin nasıl hayata geçirileceğine ilişkin stratejik çerçeveye odaklanır. Küresel şirketlere karşı etkili muhalefet için modern iletişim araçlar ve yolculuklarla koordine edilen küresel bir karşı çıkış gerekir. Patrick Reinsborough ve Doyle Canning (2008) tarafından StoryBasedStrategy.org'da belirtildiği üzere:

37 Karşı cins ile özdeşleşmiş kıyafetleri giymek. Kavram, kıyafetlerin yanı sıra, karşı cins ile özdeşleşmiş aksesuarları; saç, sakal, bıyık, kaş modellerini ve makyajı da kapsar. (ç.n.)

taktiksel] müdahaleler, yeraltı kaynaklarını çıkarmanın el değmemiş ekosistemleri, yerlilerin topraklarını, yerel toplulukları tahrip ettiği **yıkım noktasından** işçilerin, tüm dünyadaki atölyelerde ve fabrikalarda örgütlendiği **üretim noktasına** kadar pek çok yerde karşımıza çıkar. Dayanışma eylemleri, adil olmayan biçimde üretilen malların satıldığı **tüketim noktasında** filizlenir ve çeşitli topluluklar, ihtiyaç duydukları değişimi gerçekleştirmek için **karar noktasında**, karar vericilere karşı kaçınılmaz olarak doğrudan eyleme başvurur

Bir diğer yaygın müdahale ise gemilerin, trenlerin ve diğer araçların blokajı biçiminde, **ulaşım noktasında** ortaya çıkar.

Greenpeace ve Endonezyalı kampanyacılar, yağmur ormanlarını palmiye yağı plantasyonlarından korumak için çalışıyorlar. Kesimleri durdurmaya yönelik doğrudan çabaların yanı sıra aktivistler aynı zamanda limanların ve palmiye yağı fabrikalarının blokajı, palmiye yağı ürünlerinin boykot edilmesini sağlama ve palmiye yağı yöneticileri üzerinde baskı kurmayı hedefleyen protestolar düzenleme çabası içinde (Schlegel, 2016).

Çevreciler yıkım noktasında, yollara ya da özel mülklerin önüne büyük üç ayaklı düzeneğin kurulduğu ve bu düzeneğin üzerine bir kişinin çıkıp konuşlandığı üçayak barikatlarını tasarlayarak kullanmaya başladılar. Üzerindeki kişiye zarar vermeden üçayağın yerinden oynatılması mümkün değildir. Tek bir düzene ve tek bir kişi geniş bir alanı bloke edebilir ve bu da taktiğin oldukça etkili olduğu anlamına gelir.

Bir başka yenilik de Bopal endüstriyel kazasında olduğu gibi ihlallerden dolayı şirket yöneticileriymiş gibi “özür dileyen” ve “telafi öneren” Yes Men tarafından uygulanan maske düşürme yöntemidir. Kazayı yapan Dow, bu özrü ve telafi önerisini hemen yalanlamayı seçti ancak bu, itibarının daha fazla zedelenmesi sonucunu doğurdu. Balina avcılığına karşı olan gruplar balina avcılarının lazer ışığı tutarak, kaçak avcılar ile balinalar arasında durarak, balina avcılarının peşine düşüp onları bir gölge gibi izleyerek ve denizdeki ağları ele geçirip parçalayarak balina avcılığına ölümcül olmayan biçimde müdahale etmişlerdir. Ulusötesi şirketlerin faaliyetlerinin yaygınlığı ve güçlerini dizginleyecek uluslararası yasa ve mekanizmaların yokluğunu göz önünde bulunduran sivil direniş kampanyacıları da kendi müdahale yöntemlerini bu duruma uyacak biçimde genişletti.

Süregiden Baskı

Otoriter rejimler, sivil toplumun bağımsız eylemlerine rutin olarak baskı uygular ve misilleme yapar. Bunun için sürekli olarak yeni araçlar icat ederler ve bunları denerler (Burrows ve Stephan 2015). Verilen otoriter tepki, baskı altında fakat hala mobilize olan grupları yeni taktikler geliştirmeye yöneltir. Yöneticiler buna hazırlıklı değildir. Aktivistler bastırılmanın risklerini

ve maliyetleri en aza indirmek için çeşitli şiddetsiz direniş taktiklerini denemeye teşvik edilmiş olurlar.

Çin hükümetinin internette “konuşmayı” sansürleme girişimi olarak belli kelimeleri yasaklamasına karşılık internet yurttaşları³⁸, önemli bilgileri iletmek ve ifade özgürlüğünü desteklemek için durmaksızın yeni sesteş ve eşsesli kelimeler yaratıyorlar (Shaou ve Dodge 2017). Fas’ın, bölgelerini işgal etmesine karşılık olarak 2010 yılında yapılan kitlesel protestoda Sahra halkının başkent Laayoune’u tamamen terk ederek alternatif bir çadır kent kurması, baskıya karşı bir başka yaratıcı tepkidir. Nihayetinde Fas hükümeti çadır kenti yıktı. Sahralı aktivistler bu baskıya ve *kheimalarının* (geleneksel göçebe çadırları ve sosyal hayatın geçtiği platformlar) yasaklanmasına, çadırlarını evlerinin çatılarına kurarak karşılık verdi. 2019 yılında Hong Kong’da yurttaşlar 32 kilometrelik sembolik insan zinciri oluşturarak çok sayıdaki yabancı destekçileri için ellerinde teşekkür mesajları taşıdı ve polis baskısına karşılık yaygın olarak lazer tutma yöntemini kullandı.

Kamuoyunun İlgisini Çekme Yarışı

Hareketler, kamunun dikkatini çekmek için genelde anaakım medyayı kullanarak sık sık yarışma içine girerler. Kampanyalar aynı zamanda iş dünyası ve yardım sektörünün reklamlarında ne kadar görüldükleri üzerinden de yarışır. Birbirini tekrar eden eylemlerin etkisinin ve haber değerinin zamanla azalması ile anaakım medya haberlerine konu olma isteği bir araya geldiğinde bazı direniş hareketleri, ilgi çekici “yeni” eylemler arayışına ve sonsuz bir yaratıcılık sürecine sokuyor.

Hayvanlara Etik Muamele İçin Mücadele Edenler (PETA) örgütünün mottosu çok ünlüdür; “haberinin kötüsü olmaz”. Bu mottonun iddiası, kürk ceket giyen birinin üzerine kan dökmek ya da soyunmak gibi insanlarda öfke yaratabilecek, tartışmalı eylemler dahi başarılıdır çünkü bir sorunla ilgili olarak kamuoyunun dikkatini çeker ve farkındalık yaratırlar. Hareketlerin çoğu bu uç ‘ilgi çekme’ stratejisini benimsemese de bazıları benimsemeye devam ediyor.

Bir Harekette Yer Alan Grupların Kaynaklar Konusundaki Rekabeti

Cunningham, Dahl, and Fruge (2017) statistically analyzed the diffusion and diversification of Cunningham, Dahl ve Fruge (2017), 1975-2005 arasında gerçekleşen kendi kaderini tayin mücadelelerinde kullanılan taktiklerin yayılımını ve çeşitliliğini istatistiksel olarak analiz ederek şu sonuca vardı: “Sınırlı kapasiteleri, aynı hareketin içinde yer alan grupların kendi aralarındaki rekabet ve şiddetsiz stratejiler için farklı kaynak gereksinimleri dikkate alındığında görüyoruz

38 Metnin orijinalinde, “net” ve “citizen” kelimelerinin birleşimi olan “netizens” olarak geçmektedir. (ç.n.)

ki örgütler diğerlerini kopyalamayı değil taktikleri çeşitlendirmeyi tercih etme eğilimde oluyor.”

Araştırmalarında, bazı örgütler boykot ya da kitlesel protestolar gibi kaynakları yoğun biçimde harekete geçirdikleri yöntemlerde başarı elde ettiklerinde diğer örgütlerin de onların yaptıklarını yapmaya özendiklerini istatistiksel olarak ortaya koyuyorlar. Bununla birlikte pek çok vakada aktivistler blokaj veya çevrimiçi imza kampanyası gibi daha az kaynağa ihtiyaç duyan yöntemleri deniyor. Kaynaklar konusunda kendi aralarındaki yarış, taktiklerin yaratacağı etki, belli taktiklerin kullanılmasına yönelik kamuoyu desteği gibi konular yaratıcılığı artırıyor ve taktiklerde çeşitliliği sağlıyor.

Bir kampanya, daha az kaynak gerektiren ve haritalama aktivizmi (maptivism) olarak bilinen yöntemle etkili oldu. Bu yöntem Mısır’da kadın hakları kampanyası sırasında geliştirildi ve 2015 yılında, kitle kaynaklı taciz bildirimlerinin bir harita üzerinde işaretlendiği Taciz Haritası (Harassmap) isimli interaktif uygulamayı ortaya çıkardı. Bu taktik için sadece gönüllü birkaç uygulama geliştirici ve olayları bildirmeye istekli yurttaşlar yeterli oldu. 2011 yılında bir grup, Tunus’ta cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali’yi protesto etmek için bireylerin, üzerinde “Yeter Ali” yazan pankartları tutarak çekti oldukları kendi fotoğraflarından oluşan çevrimiçi bir kampanya başlattı. Bu fotoğraflar, cumhurbaşkanının görevden alınmasını isteyen Tunusluların sayısının ne kadar fazla olduğunu göstermek amacıyla, internette mozaik biçiminde kolaj yapılarak bir araya getirildi.

Doğal ve İnsan Eliyle Yaratılmış Felaketler

Salgın hastalıklar ve ekolojik felaketler insanlık için yeni değil. Bununla birlikte bu felaketlerin ölçeği, şiddeti ve hızındaki değişim taktiksel yenilikler için yeni olanaklar doğurdu. 2020 COVID salgını çok sayıda yeni taktiğin ortaya çıkmasına neden olan bir felaket örneği. Mesela, Trump destekçilerinin mitinge katılma olanağını ortadan kaldırmak ve organizatörleri, mitinge katılacakların sayısı konusunda yanıltmak amacıyla TikTok’taki KPop hayranları, Trump’ın Oklahoma Kampanyası biletlerini almak için akın akın talepte bulundu. Kaliforniyalı aktivistler, sanal ortamda (merkezi olmayan) bir sanatsal oluşum yaratarak, mesaj vermek üzere bir araya getirdikleri çalışmalarını fotoğrafladılar. Milyonlarca insan evlerindeki dikiş makinalarında maske dikti ve topluluklar, hükümetin herhangi bir desteği olmaksızın koruyucu ekipman toplamak ve dağıtmak için seferber oldu. Honduras’ta aktivistler, hükümetin şeffaflaşması taleplerinin simgesi olarak kağıt paraları maske haline getirdi. Çok farklı amaçlar için çevrimiçi mitingler düzenlendi.³⁹

39 Daha fazla bilgi için bkz: Chenoweth, Erica, ve Jeremy Pressman. “Collective Action & Dissent under COVID: Crowd Counting Consortium (COVID sırasında Kolektif Eylem ve Muhalefet: Kitleyi Sayma Konsorsiyumu)” Google, 2020. <https://sites.google.com/view/crowdcountingconsortium/dissent-under-covid>.

Bu bölümde yer alan örnekler, etkisi daha fazla olan taktiksel yenilikleri araştırmayı hedefliyor ve bu örnekler burada ele alınanlarla sınırlı değil. Şiddetsiz taktiklerin tüm ülkelerde ve modern toplumların çoğu kesiminde, çok çeşitli sivil direniş hareketleri tarafından uygulandığı dikkate alındığında yeni Şiddetsiz yöntemlerin ve eski taktiklerin yeni versiyonlarının kullanılmasını sağlayan başka faktörler de mevcuttur.

BÖLÜM 3. Şiddetsiz Taktikleri Sınıflandırmak

Bu bölüm, Gene Sharp'ın çok kıymetli ve popüler şiddetsiz taktikler çalışmasının genel bir özetiyle başlıyor. Devamında, daha kapsayıcı bir şiddetsiz taktikler sınıflandırma sistemine ulaşabilme amacıyla Ebert, Gandhi, Bond, Bloch ve diğerlerinin görüşleri dâhil ediliyor.

Bölüm, Beyerle, Vinthagen ve diğerleri tarafından önerilenler gibi taktiklerin sınıflandırılmasına dair alternatif araştırma ve fikirleri sunuyor, yeni ve eski taktiklerin yanı sıra bunların nasıl kullanıldığına ilişkin bilginin sivil direniş çalışmalarının bu alanına bütünüyle dahil edilebileceği umuduyla sona eriyor.

Sharp'ın Şiddetsiz Yöntemler Sınıflandırması

Sharp şiddetsiz yöntemleri tanımlamaya çalışan ilk kişi olmayabilir ancak bu yöntemlerin kaydını sistematik olarak tutmaya başlayan ilk kişi olduğu kesin. Sharp, 1950'lerde sayısız tarihsel çatışma ve hareketi titizlikle incelediği araştırmasında, karşılaştığı çeşitli türlerde şiddetsiz direniş yöntemini tanımladı ve listeledi. İlk, yöntem olarak adlandırdığı şiddetsiz taktikleri listeledi, sonra da bunları sistematik olarak sınıflandırmaya çalıştı. Sharp, bu karmaşık insan davranışı alanını üç farklı direniş kategorisi halinde düzenleyen bir tipoloji geliştirdi: A) protesto ve ikna, B) işbirliği yapmama ve C) müdahale. Bu kategorilerin kalıcı olduğu ve üstelik ortaya çıkan yeni yöntemleri kolayca kapsayabilecek kadar da esnek olduğu kanıtlandı.

- A. Protesto ve ikna taktikleri, öncelikle protestocuların sorunlarını ve taleplerini “söylemek” veya ifade etmek için tasarlanmış grup eylemleridir. Toplanma, yürüyüş, tiyatro gösterileri, halka açık konuşmalar, kuklalar, imza kampanyaları, videolar ve sanal yürüyüşler genellikle bu kategoriye girer. Protesto ve ikna, ifade eylemlerinin iki temel amacını yansıtır: hareketin “ne için” ve “neye karşı” kampanya yürüttüğünü ortaya koymak. Ancak “ikna”, karşı tarafı ikna etmeyi başaramayan eylemlerin şiddetsiz yöntemin tanımına uymadığını düşündürecek biçimde yanlış anlaşılabilir. Kitapta bu işlevsel yöntem için daha tek taraflı bir anlama sahip olan “çağrı” kelimesini kullanıyoruz
- B. İşbirliği yapmama taktikleri, “yapmama” eylemleridir ve genellikle karşı tarafla sürmekte olan işbirliğinden çekilerek işler. Sharp 100 farklı işbirliği yapmama yöntemini toplayıp sınıflandırdı ve bunları sosyal, ekonomik ve siyasi olmak üzere üç alt kategoriye ayırdı. İnsanları dışlama, sosyal ve sportif faaliyetleri askıya alma, evde kalma ve toplu olarak gözden kaybolma sosyal işbirliği yapmama biçimleridir. Ekonomik işbirliği yapmama 25 çeşit boykot (satın almayı reddetme) ve 22 çeşit grev (satmayı reddetme) türünü kapsar. Siyasi işbirliği yapmama, yurttaş ve memurların hükümetle işbirliği yapmamasını, devletlerin işbirliği yapmama eylemlerini ve ağırdan alarak itaat etme, örtük

itaatsizlik, saklanma ve gayrimeşru kabul edilen yasalara sivil itaatsizlik gibi taktikleri içerir.

- C. Müdahale taktikleri, genellikle karşıtın eylemlerine fiziksel ya da psikolojik olarak müdahaleyi ya da karşıtın koşullarını manipüle etmeyi hedefleyen, işleri aksatmaya yönelik “yapma” eylemleridir. Araziye şiddetsiz el koyma, tersine yargılamalar⁴⁰, yıkıcı reklamlar⁴¹, ağaca çıkma eylemi ve gerilla tiyatro bunların arasında sayılabilir. Bu kategori aynı zamanda alternatif pazar, ulaşım, iletişim sistemleri, sosyal kurumlar ve paralel hükümetler gibi alternatif kurumlar, sosyal normlar ve uygulamalar geliştiren taktikleri de içerir.

Sharp’ın sınıflandırma sistemi aynı zamanda yöntemler için çok sayıda alt kategori de belirler. Bazı alt kategoriler eylem alanlarına (sosyal müdahale) ya da belirli aktörlere (işçiler ve üreticiler tarafından ekonomik işbirliği yapmama) işaret eder. Diğerleri ise niyete (bireyler üzerinde baskı oluşturma, kayıpları onurlandırma) ya da kullanılan araca (drama, müzik) vurgu yapar. Bununla birlikte, şiddetsiz eylem yöntemlerinin çok çeşitli ve bağlam odaklı olması onları etkili ve tutarlı bir şekilde alt kategorilere ayırmayı zorlaştırır. Örneğin Sharp’ın protesto ve ikna kategorisinin alt kategorileri oldukça eklektiktir. Tablo 4 ile bu yöntemler tutarlı bir şekilde listelenmeye çalışıldı ve kullanılan araçlara göre gruplandırıldı: dijital teknoloji, malzeme kullanılan sanatlar, insan bedeni veya dil.

Sharp’ın taktik tanımının birkaç açmazı bulunmakta. Tanımlanmış bazı yöntemler bir şey yapma, yapmama ve söylemenin bir karışımını içerdikleri için tek bir kategoriye yerleştirilmeleri kolay olmayabilir. Sharp aynı zamanda düşmana karşı kullanılan silahlarla şiddetsiz yöntemleri eşdeğer bulur ancak bunun sonucunda toplumu harekete geçirse bile karşıtı doğrudan hedef almayan birçok eylemi dışarıda bırakır. Örneğin, karşıya verilen desteği çekmek, sadakat bağını koparmak ve baskı altındaki toplumun sosyal uyumunu ve öz-örgütlenmesini geliştirmek için tasarlanan eğitim, savunuculuk ve örgütlenme çabaları gibi yapıcı eylemler Sharp’ın yöntemlerinin dışında kalır. Gerçekte, kampanyaların büyük kısmının başarısını belirleyen şey toplumun veya paydaşların (oybirliğinden ziyade) çoğunluğunun desteğinin alınmasıdır; karşıtın lider figürlerinin dönüştürülmesi çok nadir gerçekleşir. Sharp’ın taktik tanımının bir diğer açmazı da zorlayıcı veya iknaya yönelik yöntemler arasındaki kategorik ayrımları görmezden gelmesidir.

Sharp bütün bunlara ek olarak taktik sınıflandırmasının başarılı bir şiddetsiz mücadele yürütmek için doğru taktikleri seçmeye ve sıralamaya yarayan hazır bir şablon olmadığını

40 Tersine yargılama, sanık durumundaki kişinin, mahkemede bir yasaı, politikayı veya meseleyi savcı rolünü üstlenerek yargılaması olarak tanımlanır (Sharp 1973).

41 Yıkıcı reklam, bir reklamın değiştirilip yıkıcı veya başlangıçta amaçlanmamış bir hedef için kullanılması olarak tanımlanır.

uyarısını yapar. Öte yandan Sharp'ın sınıflandırma sisteminin basitliği, sistemin aktivistler arasında popüler olmasında ve sivil direniş eğitmenleri, öğretmenler, yazarlar ve akademisyenler arasında ise neredeyse evrensel olarak benimsenmesinde etkili oldu.

Kitapta hepsini bir araya getirerek evrensel bir çerçeve oluşturabilmek için Sharp'ın halen geçerliliğini korumakta olan sınıflandırma tipolojisini aklımızda tutarak aşağıda sivil direniş eylemcileri ve analistlerinin farklı taktik sınıflandırma yöntemlerine dair genel bir özete yer veriyoruz (Tablo 1 ve 4).

Aksatmaya Yönelik Direniş ve Yapıcı Direniş

Mohandas Gandhi'nin önemli katkılarını teslim etmeden şiddetsiz taktiklere ilişkin yapılacak tüm tartışmalar yarım kalır. Günümüz şiddetsiz eylemlerinin çoğu Gandhi tarafından icat edildi. Gandhi bu alandaki pek çok terimin, uygulamanın ve felsefenin adını koydu ve yaygınlaştırdı. Gandhi kapsayıcı felsefesini, sivil direnişi kastettiği satyagraha olarak adlandırdı. Yeni bir Hindistan vizyonu ile bu vizyona ulaşmak için kullanılacak olan araçlar arasındaki tutarlılığın önemine inanıyordu; karşıtları olan İngilizler ile empati kurmak buna dahildi. İkna, şiddetsiz zorlama ve yapıcı eylem, bağımsızlık yanlısı mücadelenin çeşitli aşamalarında uyguladığı stratejilerdi (Ackerman ve DuVall 2000; Cortright 2008; Sharp 1979).

Gandhi açlık grevlerini kullanmasıyla bilinir; bu oruçların dramatik ve tartışmalı doğasından faydalanarak dikkati esas meseleye çekmişti. İngiliz hükümetine baskı yapmanın yanı sıra Hindistan bağımsızlık hareketinin diğer üyelerini işbirliğine teşvik etmek için de sık sık bu yöntemi kullandı. İngiliz ürünlerine yönelik ekonomik boykotlara verdiği desteğin İngilizler ve İngiliz hükümeti üzerindeki zorlayıcı etkisi güçlüydü. Bu taktiklerle birlikte hapisaneleri doldurmak ve yargı sistemine aşırı yüklenmek gibi taktikler aksatmaya yönelik ve karşı karşıya getiren eylem örnekleridir.

Gandhi birlikte mücadele verdiği insanların yaşamlarını iyileştirmek ve disiplinlerini geliştirmenin yanı sıra özgüvenlerini de güçlendiren çalışmalarına sonradan popüler bir kavram olan "yapıcı program" adını verdi. Gandhi, pamuk dokumacılığı, ashramlar⁴² ve tuz üretimine ek olarak kast ve cinsiyet engellerini azaltmak amacıyla yeni sosyal normlar geliştirerek, Hintlilerin baskıcı İngiliz sistemine karşı alternatif sosyal ve ekonomik kurumlar inşa etmelerine zemin hazırlamaya çalıştı.

Gandhi, yapıcı eylemlerinin bir parçası olarak, alışılmadık bir taktik olan tek taraflı ödül yöntemini de uygulamıştır. Örneğin, 1 Ocak 1914'te Güney Afrika'da yapılacak kitlesel bir yürüyüşü, konuyla ilişkili olmayan bir demiryolu grevi sürmekte olduğu için iptal etti (filli

42 Tarım yapılan inziva yerleşkeleri. (ç.n.)

vazgeçme). Devam eden grev nedeniyle hükümetin zayıf düşmesinden faydalanarak kampanyasına avantaj sağlamak istemediğini belirtti. İngilizler bu tek taraflı iyi niyet jestine olumlu karşılık verdi ve Hintlilere sınırlı medeni haklar tanıyan bir anlaşmayla sonuçlanacak olan müzakerelere başlandı. Çekişmeli ilerleyen çatışmalarda tek taraflı ödüllere ya da tekliflere pek rastlanmaz.

Yapıcı direniş Gandhi'den çok önce, örneğin 18. yüzyılda Amerika'da İngilizlere karşı verilen sömürge mücadelesinde uygulanmıştır (Conser, McCarthy, Toscano ve Sharp 1986). Başka araştırmacılar da rutin, yapıcı eylemlerin direnişteki rolünü vurgulamışlardır. Örneğin Bartkowski (2011) bu tür eylemlerin, 19. yüzyılın sonlarında uyanmakta olan Polonya ulusunun sosyal dokusunu güçlendiren ve I. Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya devletinin yeniden kurulmasında etkili olduğu kanıtlanan kültürel ve ekonomik kurumları inşa eden şiddetsiz direniş repertuarının bir parçası olduğunu göstermiştir. Polonyalı aileler, siyasi veya ekonomik bedellere rağmen Polonyalı kimliğini, ortak anlatıları, iletişim ve sosyal bağları güçlendirmek için çocuklarını Lehçe dil okullarına gönderdiler. Bu tür günlük eylemler Alman, Avusturyalı ve Rus yetkililer için aksatıcı karakterde bir kültürel, dilsel ve sosyo-ekonomik örgütlenme yapıcı programı oluşturdu. Bartkowski (2011), Burrowes (1994) ile birlikte bu yapıcı yöntemleri, blokaj ve açlık grevleri gibi aksatmaya yönelik müdahalelerden ayırarak, yaratıcı müdahaleler alt sınıfına dahil eder.

Yapıcı eylemleri sınıflandırırken karşılaşılan zorluklardan biri içe yönelik eylemler ile dışa yönelik (doğrudan) eylemleri birbirinden ayırmaktır. İçe yönelik yapıcı eylemler, eğitim faaliyetleri ve antrenmanlar gibi, direnen grubun ya da kampanya ekibinin öncelikle kendi içlerindeki uyumu güçlendirmek ve becerilerini artırmak için tasarlanan eylemlerdir. İknaya yönelik dua eylemleri ya da sömürge Hindistanında, Hintlilerin tuz üretmesi gibi dışa dönük yapıcı eylemler ise doğrudan rakibin eylemlerini ve hatta dünya görüşünü değiştirmesini sağlamayı amaçlar.

Rakibe ikna veya zorlama yoluyla ya da her ikisiyle birden karşı çıkan dışa dönük yapıcı eylemler kitapta yapılan analize dahil edilirken, hareketi inşa etmeyi veya güçlendirmeyi amaçlayan yapıcı eylemler, eğitim ve kapasite geliştirme faaliyetlerine girdiği için kapsamın dışında tutuldu.

Ebert'in Şiddetsiz Taktikler Sınıflandırması

Mohandas Gandhi'nin ardından Clarence Marsh Case (1923), Krishnalal Shridharani (1939), Joan Bondurant (1958) ve Anthony de Crespigny (1964) şiddetsiz taktik anlayışını formüle eden ilkler arasında yer alır. Onların çalışmalarını temel alan Theodore Ebert (1970) farklı şiddetsiz eylem biçimlerinin sağlam bir derlemesini yapmış ve bu yöntemlerin nasıl işlediğine dair bir teori geliştirmiştir. Şiddetsiz yöntemleri, karşı karşıya getiren yöntemler ve yapıcı

yöntemler olarak sınıflandırmıştır. Ebert'e göre karşı karşıya getiren eylemler, karşıtın davranışlarını durdurmayı ya da tersine çevirmeyi amaçlarken; yapıcı eylemler iknaya yönelik ya da yenilikçi niteliktedir ve toplumda adil bir düzen inşa etmeyi amaçlar.

Karşı karşıya getiren eylemler şunları kapsar:

- protestolar (bildiriler ve yürüyüşler)
- yasal olarak işbirliği yapmama (boykotlar ve iş yavaşlatma grevleri)
- sivil itaatsizlik (vergi reddi ve genel grev)

Yapıcı eylemler şunları kapsar:

- alternatiflerin sunulması (seminerler)
- yenilikçi yasal faaliyetler (eğitim kurumları, gazeteler ve yardım dernekleri kurulması)
- sivil el koyma (işgaller, devralmalar ve kendi kendini yöneten yapılar). Ebert, sivil el koyma eylemlerinin giderek zorluğu artan aşamalarda ve dönemlerde kullanıldığını öne sürer.

TABLO 3: Ebert'in sınıflandırma sistemi (1970)

		EYLEMİN DOĞASI		
Gerginliğin tırmanma seviyesi		KARŞI KARŞIYA GETİREN EYLEMLER Toplumdaki adaletsizliğe yönelik eylemler	YAPICI EYLEMLER Toplum içerisinde adil düzeni inşa etmeye yarayan eylemler	Nasıl işler
1.	Konuyu kamusal alana taşıyan eylemler	Protesto (Gösteri, imza kampanyası, bildiri dağıtma, nöbet)	Alternatiflerin sunumu (Bilgilendirme forumları, konferans, alternatif gösterme)	Halka duyurarak/ ikna ederek
2.	Konuyla ilgili yasal eylemler	Yasal olarak işbirliği yapmama (Grev, tüketici boykotu, iş yavaşlatma)	Yasal yenilikçi faaliyetler (Adil ticaret, ücretsiz okul, alternatif ekonomi, etik yatırım, şiddetsiz müdahale)	Adaletsizlik yapanların ödemek zorunda kalcakları bedelleri artırarak ve edindikleri kazancı azaltarak
3.	Konuyla ilgili yasa dışı eylemler	Sivil itaatsizlik (Oturarak engelleme, blokaj, vergi reddi, grev, savaş karşıtlığı)	Sivil el koyma (Sığınak sağlama hareketi, korsan radyo, tersine grev, şiddetsiz müdahale)	Güç dengelerini değiştirmek

Ebert taktiklerin, çatışmanın ideal bir biçimde tırmanmasını sağlayacak bir strateji ile devreye alındığını savunur. Aktivistlerin, kampanyanın ilk aşamalarında çoğunlukla meseleyi kamuoyuna duyurmak ve insanları değişimin gerekli olduğuna ikna etmek için tasarlanmış yöntemler kullandığını iddia eder. Tırmanmanın ikinci aşaması, rakibin risklerini artırmayı amaçlayan yasal eylemleri kapsar. Ebert, yasadışı (doğrudan) eylemler hem çekişmeli hem de zorlayıcı olduğu için tırmanmanın üçüncü aşamasının güç dengelerinin değiştirilmesiyle neticelendiğini belirtir. Bu da kolektif aktörlerin bu taktikleri, yeni güç ilişkilerini ve bağlantılarını fiilen şekillendirmek için kullandıkları anlamına gelir.

Şiddetsiz yöntemlerin anlaşılmasına bir diğer katkı da Ebert'in şiddetsiz eylemlerin nasıl işlediğine odaklanması oldu. Ebert, ifade faaliyetlerinin kamuoyuna duyurma ve ikna etme amacı taşıdığını; kaynakları kontrol etmeye yönelik yasal eylemlerin karşta ödeyeceği bir bedel yükleme ve kazancını en aza indirmeyi amaçlandığını ve son olarak aktivistlerin kaynakları kontrol etmeye yönelik yasadışı eylemlerinin, güç dengelerini değiştirerek gücü ele geçirmeyi amaçladığını savunur. Yöntemlerin işleyiş biçimlerine göre gruplandırılması, yöntemlere ilişkin anlayışımızı ve sınıflandırmamızı büyük ölçüde etkiledi.

Ebert'in yasal ve yasadışı eylemler arasında yaptığı ayırmda karşılaşılan en büyük zorluklardan biri, yasaların coğrafyaya göre değişiklik göstermesidir. Oturma eylemi bir ülkede yasal başka bir ülkede yasadışı olabilir ve bu nedenle farklı şekilde sınıflandırılabilir. Ayrıca, Ebert'in aşamalara yaptığı vurgu hatalı biçimde sabit bir reçete gibi yorumlanabilir. Gerçekte, kampanyalar ikinci veya üçüncü aşamadan da başlayabilir ve bazı eylemler birinci aşamada uygulandığında ikinci veya üçüncü aşamaya göre daha tırmandırıcı etkileri olabilir. Ebert'in şiddetsiz taktikleri karşı karşıya getiren eylemler ve yapıcı eylemler olarak yaptığı ikili ayırım bu kitaptaki sınıflandırmaya ve Şiddetsiz Taktikler Veritabanına dahil edildi (bkz. Tablo 3).

Şiddetsiz Doğrudan Eylem Mekanizmaları

Şiddetsiz doğrudan eylem mekanizmaları⁴³ da taktiklerin nasıl işlediğine odaklanan bir taktik sınıflandırma biçimidir. Bond (1994) şiddetsiz doğrudan eyleme dair üç mekanizma tanımlar: konuya özgü manipülasyon, kamusal zorlama ve gösteri biçimindeki çağrılar.

1. Konuya özgü manipülasyon, insanları bir protesto için harekete geçirmek veya yolları araçlarla kapatmak için bir kamyoncu grevi düzenlemek gibi "kaynakları kontrol etme kabiliyetini" ifade eder.

43 Doğrudan şiddetsiz eylem mekanizmaları bu kitapta daha önce açıklanan değişim mekanizmaları ile genellikle karıştırılır. Değişim mekanizmaları, bir hareketin karşıtının başarılı bir taktiğe ya da kampanyaya verdiği tepkidir. Doğrudan eylem mekanizmaları ise bir çatışma durumunda değişime etki etmek için eylem yöntemlerinin nasıl işlev gördüğü ve değişime nasıl etki ettiğini ifade eder.

2. Kamusal zorlama öncelikli olarak karşıtın çıkarlarına yönelik tehdit oluşturmayı veya ona bedel ödetmeyi ifade eder.⁴⁴ Siyasi ya da kurumsal bir liderin yurttaş tutuklaması⁴⁵ ile karşı karşıya kalacağına dair tehdit buna örnek olarak verilebilir. Kamusal zorlama ayrıca işçilerin işyeri işgali ya da iş bırakma yoluyla bir fabrikayı kapatmasını da kapsayabilir.
3. Gösteri biçimindeki çağrılar, karşıtın iradesini veya tercihlerini etkilemek için ortak mantık, kimlik veya ideallere yönelik otoriter, ikna edici veya diğerkâm çağrılardır.

Bond'un mekanizmalara odaklanması, doğrudan eylem (veya taktik) örneği ile eylemin işlevsel amacı arasındaki ilişkiyi netleştirir. Siyasi eylemin amacı, çağrılarla (teşvikler), zorlama yoluyla veya ortamı fiziksel olarak manipüle ederek karşıtın iradesini (ve nihayetinde menfaatlerini) etkilemektir. Köpek gezdirmek veya yemek yapmak çoğu bağlamda ortamı manipüle etmediği, çağrıda bulunmadığı veya zorlayıcı olmadığı için, şiddetsiz eylem olarak değerlendirilmez. Ancak Burma'daki Budist rahipler, askeri liderlerin kendilerine sunduğu sadakayı (yiyecek) kaselerini ters çevirerek reddettiğinde, bu basit zorlayıcı eylemin liderlerin sonraki yaşamları için yararlı olacak meziyetleri geliştirme imkanına tehdit oluşturduğuna inanıldı ve dolayısıyla dindar Budistler olarak askeri liderlerin sahip oldukları meşruiyet zayıfladı.

Yapıcı/İknaya Yönelik ve Karşı Karşıya Getiren/Zorlayıcı Saiklere Dayanan Sınıflandırma

Bond, Ebert'in yapıcı (iknaya yönelik) taktikler sınıflandırmasını (bkz. Tablo 3) üç çağrı türü tarif ederek genişletir:

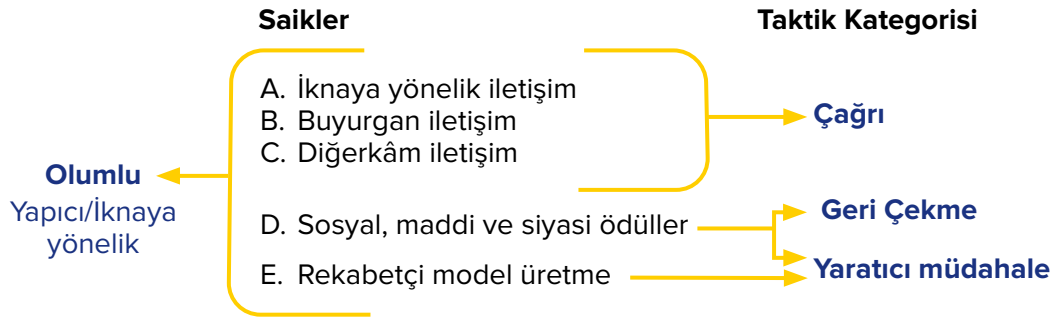
- A. İknaya yönelik; bir dizi ortak varsayıma, kurala, mantığa veya göstergeye dayanan çağrılar,
- B. Buyurgan; tarafların meşruiyetini kabul ettiği bir yetkeye başvuran çağrılar ve
- C. Diğerkâm; bir ortak kimliğe dayanan çağrılar.

Direnişçilerin, karşıtın iradesini etkilemek için ortak çıkarları işaret etmeye çalıştıkları ilave olumlu saiklere şunlar da eklenebilir:

-
- 44 Bond (1994) bir başka doğrudan eylem mekanizmasından bahseder: fiziksel güç. Genellikle karşıtın iradesini etkilemek için kamusal zorlama yoluyla iş görür. Ancak, kişiyi bir şey yapmaya zorlamak yerine, yerinden etmek (rakibi fiziksel olarak taşıma), etkisiz hale getirmek (rakibi yaralama) veya ortadan kaldırmak (rakibi öldürme) yoluyla uygulanır. Hedef, karşıtın zihni değil bedenidir. Karşıtı taşımak şiddetsiz olarak kabul edilebilirken, rakibi yaralamak veya öldürmek kesinlikle şiddetsiz değildir.
 - 45 Citizen arrest; Kanada, Avusturalya gibi kimi ülkelerde yasal düzenlemeleri olan uygulamada, kolluk gücünden olmayan sıradan yurttaşın başkalarına zarar vermemesi için polis gelene kadar bir başka kişiyi tutması, zapt etmesi. (ç.n.)

- D. Başka bir gruba fayda sağlayan sosyal, maddi veya siyasi kazanımlar, ya da
- E. Toplumsal ihtiyaçları daha iyi ve daha adil bir biçimde karşılayacak ve karşıttan veya müttefiklerinden kopanları ve taraf değiştirenleri cezbedecek alternatif davranışlar, uygulamalar ya da kurumlar inşa eden ya da mevcut kurumları devralarak dönüştüren yapıcı programlar.

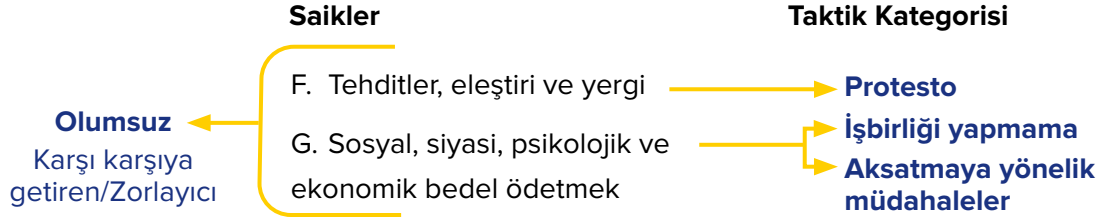
İknaya yönelik (A), buyurgan (B) ve diğerkâm (C) iletişim, kitapta çağrı olarak ifade edilen taktik kategorisindeki, yapıcı ve iknaya yönelik saikleri oluşturur. Sosyal, maddi veya siyasi ödüller (D), kitapta geri çekme olarak adlandırılan taktik kategorisindeki yapıcı veya iknaya yönelik saiklerdir. Yapıcı program (E), kitapta yapıcı veya iknaya yönelik saiklerin altındaki yaratıcı müdahale kategorisinde yer bulur. Tablo 1 ve Şekil 1'e bakınız.

ŞEKİL 1: Yapıcı veya İknaya Yönelik Taktikler

Kitapta tehditler (F) veya bedel ödetmek (G) (örneğin, sosyal, siyasi, psikolojik veya ekonomik) benzeri olumsuz (karşı karşıya getiren veya zorlayıcı) saikler⁴⁶, sınıflandırmada olumlu saiklerin diğer yanına konularak karakterize edilir. Bunlar kitaptaki taktikler kategorisinde Şekil 2'de sunulduğu ve Tablo 1'de uyarıldığı haliyle protesto, işbirliği yapmama ve aksatmaya yönelik müdahale kategorilerinde yer alır.

46 Zorlayıcı yöntemlerde, şiddet içeren veya şiddetsiz tehditlere ve olumsuz yaptırımlara başvurulabilir. Fiziksel zorlamada, karşıttın iradesini veya zihnini etkilemek için beden hedeflenir. Fiziksel gücün dar anlamda kullanımını bir yana bırakırsak, tüm doğrudan eylem mekanizmaları sosyal güç aracılığıyla, yani başkalarının iradesi aracılığıyla işler.

ŞEKİL 2: Karşı Karşıya Getiren ve Zorlayan Taktikler

Bond'un sınıflandırması, şiddetsiz eylemlerin (söylemek, yapmamak, yapmak veya yaratmak) zorlayıcı veya ikna edici ya da her iki türde taktiği de içerdiği ölçüde bu kitapta tanıtılan sivil direniş taktikleri evreninde yer alır.

Kreisberg (1998) "yapıcı çatışma" olarak adlandırdığı çalışmalarında, yöntemler ve sonuçlar arasındaki bağlantıyı farklı bir biçimde kurar. Yöntemleri üç grupta tanımlar: ikna, zorlama ve ödüllendirme. Bond, Burrowes ve diğerleri gibi Kreisberg de bir başkasının iradesini etkilemenin önemine odaklanır. Şiddetsiz (sosyal) gücün, karşıtın iradesi aracılığıyla işlediğini, bunun da çıkarlarına (sembolik, maddi, sosyal, siyasi veya ekonomik olabilir) etki edilerek ve karşıt için somut bedel, tehdit, risk veya ödüller içerdiğinde gerçekleştiğini savunur. Kreisberg'in iknaya yüklediği anlam, Bond'un mantık ve idrak yoluyla başka bir tarafın zihnini veya iradesini ikna etmeye veya yönlendirmeye çalışan çağrıya yüklediği anlama benzer. Kreisberg, ister rüşvet (sivil direnişçiler yolsuzluk karşıtı mesajları ile çeliştiği için genellikle bunu düşünmez), ister müzakere masasında cömert bir teklif yoluyla olsun, ödüllendirmeyi geçerli bir saik olarak görür.

Sivil direniş çatışmalarında hareket stratejilerine ve vizyonlarına uygun olarak nadiren de olsa tek taraflı ödüller kullanılır. Örneğin Ermenistan'daki muhalefet, 2 Mayıs 2018'de iktidar partisine karşı ülkeyi bir günlüğüne durma noktasına getiren bir genel grev başlattı. Sürmekte olan protestolar, muhalefetin başarılı bir seçimle iktidara geldiği 8 Mayıs'a kadar tek taraflı olarak askıya alındı.

Bond ve Kreisberg, şiddetsiz eylem mekanizmaları ve saiklerinin, olumlu "yapıcı" yaptırımlar (çağrı, ikna ve ödüller) ve olumsuz "karşı karşıya getiren" yaptırımlar (şiddetsiz tehdit ve zorlama) temelinde analiz edilmesinde hemfikirdir. Ebert'in (1970) "karşı karşıya getiren eylem ve yapıcı eylem"i ve Barbara Deming'in (1971) "şiddetsizliğin iki eli" kavramları da benzer terimlerle çerçevelenir. Kitapta da şiddetsiz eylemin karşı karşıya getiren/zorlayıcı ve yapıcı/iknaya yönelik saiklerine ilişkin bu düalist anlayış benimsenmektedir.

Şiddetsiz Taktiklerin Alternatif Sınıflandırmaları

Araştırmacılar a) işgale karşı, b) sivil savunma için, c) yolsuzlukla mücadele için ve d) kurumsal ve sınıfsal tahakküme karşı gerçekleştirilen kampanyalar ve hareketler de dahil olmak üzere belirli şiddetsiz mücadelelerin ışığında alternatif taktik sınıflandırmaları oluşturdu.

İşgale Karşı Sivil Direniş

Andrew Rigby, Filistin mücadelesini benzersiz bir şiddetsiz taktikler tipolojisi kullanarak analiz eder (Rigby 2010; Darweish ve Rigby 2015). Taktik kategorileri şöyledir:

- Sembolik direniş: Olduğum gibi kalırım ancak davama ve değerlerime bağlılığımın devam ettiğini yaptığım jestler, hareketlerim veya giyinişim yoluyla ifade ederim.
- Polemiksel direniş: Protestomu dile getirir ve başkalarını mücadeleyi sürdürme gerekliliği yönünde cesaretlendirmeye çalışarak işgalciye karşı çıkarırım.
- Saldırgan direniş: Baskıcıyı, grevler, gösteriler ve diğer doğrudan eylem biçimleri dahil olmak üzere şiddetsiz yollarla yıldırma ve alt etme için elimden gelen her şeyi yapmaya hazırım.
- Savunmacı direniş: Tehlikede veya kaçmakta olanlara yardım eder, onları korurum ve böyle yaparak işgalci güçlerin tehlikeye attığı insan hayatını ve insani değerleri korurum.
- Yapıcı direniş: Özgür olduğumuzda daha yaygın bir şekilde geliştiğini görmeyi umduğum değerleri somutlaştıran alternatif kurumları oluşturmaya çalışarak dayatılan mevcut düzene meydan okurum. (3)

İşgal altındaki halklar için Rigby'nin yöntem kategorileri daha uygun olabilir. Kolektif direniş örgütlenmenin temel ilkesi olduğu için, Rigby'nin yöntemler çerçevesindeki "ben" kelimesi "biz" ile değiştirilerek küçük bir iyileştirme yapılabilir. Bu sınıflandırma yeni taktikler belirlemekten ziyade mevcut şiddetsiz direniş taktiklerini yeniden düzenlemektedir.

Sivil Savunma

Anders Boserup ve Andrew Mack (1975) şiddetsiz eylem yöntemlerini dış istila, işgal ve iç darbelere karşı sivil savunmadaki stratejik işlevlerine göre şu şekilde sınıflandırır: a) sembolik, b) reddetme ve c) zayıflatmaya yönelik. Schock (2015a, 8) Boserup ve Mack'in analizini şu şekilde açıklar:

- "Sembolik eylemler birliği ve gücü gösterir, direnişçileri ahlaki bir topluluk olarak tanımlar ve kararsızları tavır almaya zorlar.

- Reddetme eylemleri, rakibi zor yoluyla elde edilen veya istismarcı ve gayrimeşru alış-veriş ilişkileriyle toplanan varlıklardan mahrum eder.
- Zayıflatıcı eylemler, karşıt içerisinde bölünmeyi artırmaya veya bölünmelerden faydalanmaya ve üçüncü tarafların karşıtla işbirliği yapmasını engellemeye çalışır.”

Boserup ve Mack'in sınıflandırma sisteminin işlevsel analizi sosyal değişim kampanyaları için de geçerlidir bu nedenle stratejik savunmadan daha geniş bir kullanım alanı bulur. Boserup ve Mack'in (1975) geniş kapsamlı tanımı, karşıta yönelik dolaylı (aşağıda Beyerle tarafından açıklanan katılım yöntemleri gibi) eylemleri de içerir.

Yolsuzluğa Karşı Sivil Direniş

Beyerle (2014) sivil direnişin yolsuzluğu azalttığına dair analizleri ilk ortaya koyan kişilerden biridir. Sicilya'daki mafya karşıtı kampanya, Kenya ve Afganistan'daki sosyal denetimler ve Güney Kore'de yozlaşmış politikacılara karşı gerçekleştirilen bir kampanyanın da içinde bulunduğu yolsuzluk karşıtı birçok şiddetsiz kampanya ve yöntem belgeledi. Beyerle'nin belirlediği taktikler üç işlevsel kategoriye ayrılabilir: aksatma, katılım ve güçlenme.

- Aksatma taktikleri, rakibe karşı çıkar ve onu kısıtlar. Bilgi toplama, yurttaş izlemeleri, festivaller, oyunlar ve SMSler, elektronik imza kampanyaları ve çevrimiçi pankartlar aracılığıyla yolsuzluğun teşhir edilmesi aksatma yöntemlerine örnek olarak verilebilir.
- Katılım taktikleri insanları (ve çeşitli sektörleri) kampanyaya çeker; bazı durumlarda sadakatlerini kaybetmelerine sebep olur ve taraf değiştirmelerini sağlar, yurttaş katılımını güçlendirir, yolsuzluğa bulaşmış olan karşıtı ve karşıtın destekçilerini zayıflatır. Katılım aynı zamanda politikacılar veya devlet memurları gibi kurumsal aktivistlerle güçlerin birleştirilmesi anlamına da gelebilir. Katılım yöntemlerine örnek olarak müzakere, basın toplantıları, yurttaşların para ve kaynak desteği, yurttaşla erk sahiplerini buluşturan toplantılar, dayanışma faaliyetleri, eşlik etme ve direniş sembollerini tişört, şapka, kurdele vb. biçimlerinde kendi üzerinde taşıma ve sergileme verilebilir.
- Güçlenme taktikleri “sayıların gücü aracılığıyla güç ilişkilerini değiştirir” (Beyerle 2014, 32), öyle ki katılımın yaygınlığı göz ardı edilemeyecek bir sosyal baskı yaratır. Örnekler arasında antrenmanlar, yurttaşlık eğitimi, koalisyon ve ittifak kurma yer almaktadır.

Beyerle'nin taktik tipolojisi, şiddetsiz taktiklerin standart sınıflandırmasından iki şekilde ayrılır. İlk olarak, diğer çatışmalarda karşıta yönelik doğrudan eylem sayılmayan taktiksel destek faaliyetleri, yolsuzlukla mücadelenin araçlarındandır. Beyerle, örneğin eğitim ve fon bulma faaliyetlerinin şiddetsiz araçlar olarak işlev gördüğünü, çünkü bunların sadece miting öncesi lojistik destek faaliyeti olmadığını ve tarafsız/pasif durumdaki yurttaşları harekete

geçirebildiğini savunur. Üstelik muhalefete bağışlanan her kuruluş, karşıtın eline bir kuruluş az geçmesi anlamına gelir.

Beyerle, somut bir karşıtın mevcut olmadığı veya olsa bile toplumun büyük bir çoğunluğunun tarafsız olduğu veya kendisinin yozlaştığı, bu sebeple pasif ve itaatkar durumdaki halkı hedefleyen aksatma, katılım ve güçlenme eylemlerinin kuvvetli ve merkezi rolünü bir olgu olarak vurgular. Alternatif olarak, yolsuzlukla mücadele yöntemleri; örneğin taraf değiştirmelerin ortaya çıkması ve geri tepme potansiyelinin artması gibi şiddetsiz çatışmanın belirli dinamiklerini açığa çıkaran seçim çalışmaları, lobcilik ve hukuksal mücadele yöntemlerinin bir arada uygulandığı şiddetsiz direniş biçimidir.⁴⁷ Yolsuzlukla mücadele kampanyaları, resmi süreçlere ek olarak müzakere, yurttaşlık eğitimi ve reklam faaliyetleri gibi rutin eylemleri de içerebilir.

Resmi süreçlerin ve rutin eylemlerin yolsuzlukla mücadele kampanyalarına dahil edilmesi, siyaseti etkilemenin daha geleneksel yolları ile sivil direnişin aksatmaya yönelik kurumsallaşmamış eylemleri arasındaki ayrımı bulanıklaştırır. Bu kitaptaki sınıflandırma çerçevesinde Beyerle'nin yolsuzlukla mücadele yöntemlerinden bazıları, formel (kurumsallaşmış) ve informal (kurumsallaşmamış) çatışma yöntemleri arasındaki net ayrımın korunması amacıyla dışarıda bırakıldı.

Taktik destek faaliyetleri -bir taktiğin başarıya ulaşmasını sağlayan münferit veya rutin eylemler- bu kitapta ikna, zorlama veya manipülasyon yoluyla bir karşıtı doğrudan hedef alan araçlar olarak değerlendirilmez. Dolayısıyla, bu tür destek faaliyetleri kitaptaki analize dahil edilmedi. Destek faaliyetlerinin ayrıntılı bir listesi ve ilgili bilgiler için sayfa 74'e bakınız.

Yapısal ve Kurumsal Tahakküme Karşı Gündelik Direniş

Vinthagen ve Johansson (2013) Michel Foucault ve James C. Scott gibi teorisyenlerin çalışmalarından yararlanarak sivil direnişin yeterince incelenmemiş bir biçimini belgeler: "gündelik direniş". Vinthagen ve Johansson gündelik direnişi "sessiz, dağınık, örtük ya da başka bir deyişle görünmez" olarak tanımlıyor (4).

Vinthagen ve Johansson gündelik direnişin tutumlar, alışkanlıklar, iletişimsel davranışlar ve eylemleri kapsayabildiğini ve sivil direniş mücadelelerinin önemli ve göz ardı edilen bir repertuarını oluşturduğunu düşünüyorlar. Foucault'nun "iktidarın olduğu yerde direniş de vardır" sözünü bir başlangıç noktası olarak kullanarak, pek çok gündelik eylemin ve davranışın iktidar yapılarına karşı direniş oluşturduğunu; bunların pek göze çarpmadığını, çoğunlukla istemsiz ve başarısız olduğunu ve sosyal hayatın normalliğine karıştığını ileri sürüyorlar. Bu mikro ölçekteki, gizli ve örtük direniş yöntemleri arasında diz çökme, ayak sürüme, bırakıp

47 Geri tepme hakkında daha fazla bilgi için kitaptaki "Sivil Direnişin Temelleri" bölümüne bakınız.

gitme, sahte cehalet ve kaytarma sayılabilir. Örneğin, direnişçiler bir alanı kitlesel olarak işgal etmek yerine araziye yavaş yavaş yerleşerek onu ele geçirebilirler. Askerler kitlesel grev yapmak yerine yavaş yavaş istikrarlı firarlar örgütleyerek veya bürokratik işlemlerde kasıtlı beceriksizlikler yaparak askeri işleyişi bozan ve yavaşlatan benzeri sonuçlar elde edebilir.

Scott (1989, 27) örtük direnişi dört kategoriye ayırır:

- Hırsızlık, kaytarma ve ayak sürümeyi kapsayan gündelik direniş yöntemleri (suç teşkil edip etmediğine ilişkin tartışmalar hakkında daha fazla bilgi için aşağıdaki “Gündelik Direniş” alt başlığına bakınız).
- Aşağılanmaya veya ayrıcalıkların elinden alınmasına tepki olarak öfke, saldırganlık ve haysiyet söyleminin olduğu üstü örtülü metinler. Buna örnek olarak bir nesilden diğerine aktarılan intikam hikayeleri verilebilir.
- Halkın kendi uyguladığı biçimiyle din, sosyal eşkıyalık mitleri ve sınıfsal kahramanlar gibi taktikler aracılığıyla ideolojik tahakküm ile mücadele eden muhalif bir alt kültürün gelişmesi.
- Kimliklerini gizleyen direnişçilerin gerçekleştirdiği doğrudan başkaldırı eylemleri.

Kitaptaki sivil direniş listesinde, gündelik direniş yöntemlerinden birkaçına yer verildi (diz çökme, sessizlik, halkın itaat etmemesi, söylenti yayma, kimlikte cinsiyet sembolleri ile düzeltmeler, vb.) Bununla beraber, elinizdeki kitap öncelikle sosyal ve siyasi hedefleri amaçlayan ve açıkça şiddetsiz olan taktiklere odaklanır.

“Güç-Kırıcı” Sınıflandırma

Vinthagen (2015) şiddetsiz direnişin “güç-kırıcı” bileşen olarak adlandırdığı bir dizi “stratejik şiddetsizlik” taktiği önerir.

Bunlar:

1. Karşı söylem: İktidarın propagandasını bozguna uğratan iyi desteklenmiş karşı argümanlar ve güçlü imgelerle (söylem stratejileri) iletişim kurmak (kanıt toplama, sembolizm, düşman imgesine zıt davranışlarla karşılık verme, örneğin şiddetsiz palyaçoluk).
2. Rekabet: Kültürel, siyasi ve ekonomik alanlarda, alternatif ve rekabet edebilecek şiddetsiz kurumlar yaratmak.
3. Mevcut sistemdeki rollerle ve işleyişle işbirliği yapmazken (boykot etmek dahil) meşru ve ortak ihtiyaçlara odaklanan kişilerle işbirliği yapmak (doğal bir felaket sırasında yardım çalışmalarını desteklemek gibi).

4. Geri çekilme: Yıkıcı güç ilişkilerinden uzaklaşmak (kaçmak ve serbest bölgeler yaratmak).
5. Engelleme: Baskıcı güç sistemlerinin süreçlerini durdurmak veya engellemek (blokajlar, işgaller ve müdahaleler).
6. Adaletsizlikleri mizahla dramatize etmek (kendiyile dalga geçmek, yeniden tanımlama ve şaşırtma).

Birçok şiddetsiz kampanyada kullanılan ortak yöntemler üzerine inşa edilmesi nedeniyle aktivistler ve kampanyacılar anlam ifade edecek bir çalışma olması bu sınıflandırmanın güçlü yanıdır. Vinthagen'in yöntem kategorileri, kitapta oluşturulan çerçevedeki **protesto ve çağrı** (karşı söylem yöntemleri de dahil olmak üzere tanımladığı ifade ve dramaturjik yöntemleri kapsar); **işbirliği yapmama ve geri çekme** (geri çekilme ve işbirliği yapmama yöntemlerini kapsar); **aksatmaya yönelik müdahaleler** (Vinthagen'in engelleme yöntemlerine eşdeğer); **yaratıcı müdahale** (rekabet yöntemlerini kapsar) başlıklarında sunuldu. Vinthagen'in sınıflandırması çok fazla bilinmemekle birlikte yöntemsel olarak şiddetsiz taktikleri sınıflandırmak için kullanışlıdır. İlgili örnekler için Tablo 1 ve 4'e bakabilirsiniz.

Bu bölümde atıfta bulunulan şiddetsiz taktikleri sınıflandırmaya yönelik bir dizi önemli çaba, kitaptaki şiddetsiz taktikler evrenine ilişkin analizin temellerini oluşturur. Sonuç olarak bu kitap, sivil direniş taktiklerinin güncellenmiş evrensel bir sınıflandırmasını sunmak üzere Sharp'ın kategorileri üzerine inşa edildi, Ebert (karşı karşıya getiren eylem ve yapıcı eylem), Bond (çağrılar), Kriesberg (saikler), Bloch (materyaller aracılığıyla ifade), Joyce (dijital direniş) ve Burrowes'dan (yaratıcı müdahale ve aksatmaya yönelik müdahale) alıntılar bir araya getirildi ve yeni katkılarla geliştirildi.

BÖLÜM 4. Yeni Sivil Direniş Taktiklerini Ekleme

Bu kitapta sivil direniş taktiklerini üç ana kategoriye ayırıyoruz: söyleme, yapmama ve yapma.

Söyleme: İfade eylemleri olarak da adlandırılır

- Protesto ve çağrı: Ne söylüyoruz ve söylediklerimizi nasıl söylüyoruz

Yapmama: İhmali eylemler olarak da adlandırılır

- İşbirliği yapmama ve geri çekme: Neleri yapmıyoruz ve bunları nasıl yapmıyoruz

Yapma: İcrai eylemler olarak da adlandırılır

- Aksatmaya yönelik müdahaleler: Neler yapıyoruz ve bir şeyleri nasıl aksatıyoruz.
- Yaratıcı müdahale: Neler yapıyoruz ve bir şeyleri nasıl yaratıyoruz.

Söyleme (ifade eylemleri), bağırma ve tezahürat gibi iletişim yoluyla protesto etmenin yanı sıra mizahı kullanma ve dua etme gibi iknaya yönelik iletişim biçimlerini de içerir. İfade eylemlerinin çoğu cezalandırma ve ödüllendirme amacıyla kullanılabilirdiği için Gene Sharp'ın ifade yöntemlerini protesto ve çağrı olarak adlandırdığı kategoride bir araya getirme metodolojisini takip ediyoruz.

Yapmama (İhmali eylemler), işbirliği yapmamayı (karşıtın yapılmasını istediği bir şeyi yapmamak) ve yeni bir kategori olarak geri çekme (rakiplerin yapılmasını istemediği bir şeyi durdurmak) olarak adlandırdığımız yapıcı tekniği içerir. Yapmama eylem kategorisi, pasifliği veya eylemsizliği çağrıştırdığı için yanıltıcı olabilir. Oysaki grev ve boykotların çoğu oldukça aktiftir. Sharp'ın işbirliği yapmama yöntemlerini tanımlamak için "işbirliğini geri çekmek" mas-tarını kullanması, bu taktiklerin aktif boyutunu vurgular. Yapmama eylemleri kategorisinin bir parçası olan geri çekme taktikleri, bir işçi grevinin askıya alınmasını veya karşı tarafa maliyeti olan aksatma eylemlerinin durdurulmasını içerebilir. Genellikle hareketin tek tarafı olarak başlattığı teşvik edici bir adım olarak kullanılır ve hareket ile karşıtı arasında müzakere edilerek varılmış bir anlaşmanın sonucunda gerçekleştirilen eylemleri içermez.

Yapmak veya yaratmak (icrai eylemler) aksatmaya yönelik müdahaleleri ve yaratıcı müdahaleyi içerir. Aksatma müdahalesine blokajlar, cep telefonlarının kilitlenmesi ve oturarak engellemeler örnek verilebilir. Yaratıcı müdahaleler, aktivistlerin yaratmak istedikleri toplumu inşa eder ve model oluşturur. Sharp haklı olarak ikinci grup yöntemlerin "siyasi ve sosyal yeni kalıplar ve davranışlar oluşturduğuna" dikkat çeker ancak bunları karşıtı "yerleşik davranış kalıplarında aksama oluşturan" yöntemler ile aynı başlığın altında sınıflandırır. Bartkowski (2013) ve Dudouet (2014) bu taktikleri "yaratıcı şiddetsiz müdahaleler" olarak adlandırır. Bunlar yapıcı programlar olarak adlandırılan bazı unsurları ve sahte seçimler, paralel hükümetler ve alternatif

okullar gibi prefigüratif eylemleri kapsar. Yaratıcı müdahale, Vinthagen'in "ütopik temsiller" olarak adlandırdığı, savunucuların yaratmak istediği dünyayı önceden şekillendirdiği yeni sosyal davranışlar veya kurumlar gibi unsurları içerir. Bunlara ek olarak karşı tarafın polis karakolu, kontrol noktası veya fabrika gibi mevcut kurumlarını ele geçirerek kontrol etmek de bu grup içerisinde sayılabilir.

Tüm sivil direniş taktikleri, sosyal ortamda gerçekleşen iletişim biçimleridir. Özellikle söyleme eylemleri, genellikle "eylem propagandasına" benzer bir biçimde, karşı tarafın her şeyi tamamen kontrol edemediğini ve sıradan insanların isyan etmek için iradeye de alana da sahip olduğunu göstererek baş kaldırmaya teşvik etmek için kullanılır. Söyleme eylemleri, Dünya Sanayi İşçileri (IWW veya Wobblies) isimli emek aktivistlerince 20.yüzyılın başlarında sermaye sınıfına karşı itirazlarını iletmek için gerçekleştirilen çok sayıda yoğun işçi grevinde olduğu gibi doğrudan eylem yoluyla iletişim kurmayı da içerir. Yapmama eylemleri, karşı taraf üzerinde şiddetsiz zorlama ve baskı uygulama aracı olarak güçlü iken, yapma ya da yaratma eylemleri, genellikle alternatif uygulamalara, paralel kurumlara ve öz-örgütlenmeye katılım (müdahil olma) yoluyla kaynakları kontrol etmek ve/veya gücü ele geçirmek için kullanılır.

Sivil direnişin yeni taktikleri tablo 1'de sunulan çerçeveye uygun olarak tablo 4'e yerleştirildi. Her ana kategori için sadece bir yeni taktik örneklendi (toplamda 23 taktik), ancak Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekinde ve Şiddetsiz Taktikler Veritabanında tanımlanmış çok daha fazla yeni taktiğe ulaşabilirsiniz.

TABLO 4: Yeni Sivil Direniş Taktikleri Ekleme

Direniş biçimi	TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ KARŞI KARŞIYA GETİREN (ZORLAYAN)				
Söyleme (ifade eylemleri)	Protesto Eleştiri veya zorlama amaçlı iletişimsel eylemler				
	İNSAN BEDENİ Flash mob	MALZEME KULLANMA Tencere tava çalma	DİJİTAL TEKNOLOJİ Dijital oyunlar	DİL Mikrofon/Ses kontrolü	
Yapmama (ihmal eylemleri)	İşbirliği Yapmama Karşı tarafı cezalandırmak ya da zarara uğratmak amacıyla boykot ve grevler yoluyla beklenen davranışlarda bulunmayı reddetme				
	POLİTİK Kurumlar arası işbirliği yapmama	SOSYAL Dini uygulamaları yerine getirmeme	EKONOMİK Yatırımı geri çekme		
Yapma veya yaratma (icrai eylemler)	Aksatmaya Yönelik Müdahale Karşının davranışını durdurmak, aksatmak veya değiştirmek için yapılan doğrudan eylem				
	POLİTİK/HUKUKİ Meclisi durdurma	EKONOMİK İş dünyasında bilgi uçurma	SOSYAL Teşhir	FİZİKSEL Ölü taklidi	PSİKOLOJİK Kendini sakatlama

Yeni Sivil Direniş Taktikleri Ekleme Devamı

TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ YAPICI (İKNAYA YÖNELİK)					Resistance behavior
Çağrı Bilgilendirme veya ikna etme amaçlı iletişimsel eylemler					
İNSAN BEDENİ Saç uzatma	MALZEME KULLANMA Duvar resimleri	DİJİTAL TEKNOLOJİ Kayıt alma	DİL Kamuya farkındalık kazandırmaya yönelik reklamlar	Söyleme (ifade eylemleri)	
Geri Çekme Planlanan veya devam etmekte olan bir eylemi, ödüllendirme ya da ikna etme amacıyla durdurma veya eyleme son verme					
	ASKIYA ALMA Sürmekte olan aksatmaya yönelik şiddetsiz bir eylemi askıya alma	FİİLİ VAZGEÇME Planlanmış bir şiddetsiz eylemi gerçekleştirmekten vazgeçme		Yapmama (İhmalî eylemler)	
Yaratıcı Müdahale Alternatif (rekabet eden) davranış ve kurum modellerini inşa eden veya mevcut kurumları devralan doğrudan eylem					
POLİTİK/HUKUKİ Yurttaş denetimi	EKONOMİK Kurtarılmış fabrikalar	SOSYAL Kapsayıcı evlilik	FİZİKSEL Pedallama	PSİKOLOJİK Şeffaflığın tercih edilmesi	Yapma veya yaratma (İcrai eylemler)

BÖLÜM 5. Yeni Sivil Direniş Taktikleri: Seçim, Tanımlar ve Örnekler

Yeni Sivil Direniş Taktiklerini Seçme Kriterleri

Bu metin, yeni sivil direniş taktiklerini Gene Sharp'ın daha önceki çalışmaları doğrultusunda belirlemek için bazı kriterler kullanır. Bununla bağlantılı olarak, yeni sivil direniş taktiklerinin bu metinde yer alabilmesi için aşağıdaki kriterlere sahip olması gerekir:

- A. bir çatışmada bir grubu ya da topluluğu, desteklemekte oldukları statükoyu (yönetim sistemi, politika veya uygulama, vb) değiştirmeye zorlamalı veya ikna etmelidir
- B. başkalarını ve neredeyse her türden eşyayı fiziksel olarak tehdit etmemeli veya zarar vermemelidir
- C. yasalar, mahkemeler, seçimler, lobi yapma ve ticaret gibi bildik sonuçları olan olağan işleyişler ve kurumsal süreçler listeye alınmaz
- D. çeşitli çatışmalarda ve bağlamlarda makul biçimde tekrarlanabilir olmalıdır
- E. şiddetsiz sivil koruma faaliyetleri gibi tarafsız üçüncü taraf (dış) bir aktör tarafından gerçekleştirilen bir eylem olmamalıdır
- F. taktik tek yönlü olmalı ve karşıt ile işbirliği yapma gerekliliği olmamalıdır
- G. öncelik, eğitim ve bağış toplama gibi lojistik faaliyetlerde olmamalıdır

Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekinde yer alan yüzlerce yeni taktiğin belirlenmesinde yukarıdaki kriterler kullanıldı. Aşağıda da yeni saptanan taktiklerin, önerilen yeni sınıflandırmaya göre düzenlenmiş bir örneği yer alıyor. Pek çok taktik, Sharp'ın da belirttiği gibi işlevine veya bazı durumlarda hedeflenen etkisine göre birden fazla kategoriye girebilir.

Taktikler, bir şeyi ifade (ifade eylemleri), bir şeyi yapmama (ihmali eylemler) ve bir şeyi yapma veya yaratma (icrai eylemler) gibi geniş direniş kategorilerine ayrılmıştır. Ayrıca yöntemleri, karşı karşıya getiren ve zorlayıcı ya da yapıcı ve iknaya yönelik olup olmamalarına göre de ayırıyoruz. Her bir kategori için aşağıda belirtilenlerin ötesinde pek çok yeni taktik saptadık. Bunların tam listesi Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekinde yer alıyor ve Şiddetsiz Taktikler Veritabanında açıklanmış bulunuyor.

Bu bölümde, Sharp'ın 198 şiddetsiz yönteminde yer almayan taktikleri öne çıkarmak için her bir kategoriye ve alt kategoriye giren birkaç yeni taktiği örnek olarak ele aldık.

Bir şeyi "İfade" Taktikleri (Protesto ve Çağrı)

Direniş biçimi	TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ							
	KARŞI KARŞIYA GETİREN (ZORLAYAN)				YAPICI (İKNAYA YÖNELİK)			
İfade (ifade eylemleri)	Protest				Çağrı			
	Communicative action to criticize or coerce				Bilgilendirme veya ikna etme amacıyla yapılan iletişimsel eylem			
	İNSAN BE-DENİ	MALZEME KULLANMA	DİJİTAL TEK-NOLOJİ	DİL	İNSAN BE-DENİ	MALZEME KULLANMA	DİJİTAL TEK-NOLOJİ	DİL
	Flash mob	Tence-re, tava çalma	Dijital oyun-lar	Mikrofon/ ses kont-rolü	Saç uzatma	Duvar resimleri	Kayıt alma	Kamuya farkında-lık kazandırmaya yönelik reklamlar

Bu geniş kategoride olumlu çağrılar ve olumsuz eleştirilerin sözlü, dilsel, davranışsal ve görsel ifadeleri yer alıyor. Toplumdaki her türlü eylem, meslekler ve adil ticaret pazarları dahil olmak üzere birer iletişim biçimidir. Bununla birlikte, bu taktik kategorisinde yer alan eylemlerin öncelikli ve genel amacı iletişimsel olmalarıdır. İfade taktikleri, karşı karşıya getirmek ve tehdit yaratmak (protesto) için olduğu kadar yapıcı ifadeler ve öneriler (çağrılar) için de kullanılır; olumlu veya olumsuz kategorisine yerleştirilmeleri bir kurala bağlı değildir ve oldukça bağlamsaldır.

İfade yöntemlerini, kullanılan öncelikli araca göre dört alt kategoriye ayırıyoruz:

- İnsan bedeni,
- Malzeme kullanılan sanatlar,
- Dijital/internet teknolojileri ve
- Dil.

Aşağıdaki bölümlerde, yukarıda belirtilen alt kategorilerin her birinden iki taktik örneği yer alıyor.

■ İnsan Bedeninin İfade Aracı Olarak Öne Çıktığı Eylemler

FLASH MOB LAR (PROTESTO)

Flash moblar, belli zamanda ve yerde halka önceden haber verilmeden yapılan, genellikle dijital ortama kaydedilen sokak tiyatrosu, oturma eylemi veya blokaj gibi eylemler için insanların bir araya gelmesidir. Flash moblar tipik olarak tren istasyonu, park veya üniversite

kampüsünün orta yeri gibi çok fazla insanın izleyeceği kalabalık alanlarda gerçekleşir. İzleyenlerin katılabileceği biçimde, doğaçlama olarak da yapılabilir.

Flash moblar, katılımcı sanatın bir biçimi olarak başladı ve politik bir protesto biçimine dönüştü. Bu taktiğin politik örneklerinden biri 2009'da, iş kıyafetleri giymiş yüzlerce protestocunun Wall Street'i basarak "kurtarma paketleri talep etmek"⁴⁸ için kitlesel bir yastık savaşı yaptığı flash mobdur. Tayland'ta, Belarus'ta, Zimbabwe'de protestocular, protestoyu veya kamusal alanda toplanmayı yasaklayan yasalara karşı öfkelerini göstermek için flash mobu kullandılar. Özellikle 2014'te Tayland'ta, polis baskısı karşısında hızlıca dağılma ve tekrar bir araya gelme aracı olarak flash mob kullanıldı. Tayland örneğinin aksine Belarus'ta polis, sadece flash mob sırasında alkış tutan protestocuları gözaltına aldı. Alkış tutanların acımasız biçimde gözaltına alınmasına dair absürt görüntüler Belarus'ta Lukaşenko karşıtı duyguların artmasına neden oldu (Mitchell ve Boyd 2012).

SAÇ UZATMA (ÇAĞRI)

1960'lar ve 70'lerde saç uzatma pek çok Batı ülkesinde bir kültürel taktik olarak kullanıldı. Sosyal normlara ve varsayımlara kuşaklar arası bir karşı çıkma çabasının parçasıydı. Saç uzatma "toprağa geri dönüş" ve "doğallık" manifestosunun bir parçasıydı ve dünya çapındaki savaş karşıtı hareketlerle bağlantılandırılmıştı. Feministler, toplumdaki cinsiyete dayalı bakım standartlarına meydan okumak için koltuk altları ve bacaklarındaki kılları traş etmeyi bıraktı. Sakal uzatma da bir protesto biçimi olarak kullanıldı. 1981 yılında New York polis memurları, toplu sözleşme görüşmelerinin tıkanması üzerine sakal bırakmıştı.

■ Malzeme Kullanan Sanat Biçimlerinin İfade Aracı Olarak Öne Çıktığı Eylemler

Bu taktiklerde kuklalar, afişler, renkli giysiler, bayraklar, yiyecekler, müzik ve kafa lambası da dahil olmak üzere malzemeler, ses ve ışık kullanılır. Sanatın hem protesto hem de çağrı amacıyla kullanımı, pek çok şiddetsiz kampanyada ön plana çıkmıştır (Bloch, 2015). Sharp'ın klasik listesinde yer almayan iki örnek şunlardır:

TENCERE, TAVA ÇALMA (PROTESTO)

1970 yılında yaratılan tencere, tava çalma eylemi, pek çok protesto biçiminden çok daha gürültülüdür. Katılımcılar, sokağa metal tencerelerle gelir ve gürültü çıkaracak biçimde çalarlar. 2016'da Venezuelalı protestocular, başkan Nicolás Maduro'ya ilişkin hayal kırıklıklarını ifade etmek üzere bu taktiği kullandılar. Pek çoğu yiyecek bulamayan eylemcilerin, ekonomiyi protesto ederken tencereleri sembolik protesto malzemesi olarak kullanılması çok anlamlıydı. tencere, tava çalma eylemlerinin bazıları, polisin misilleme yapmasını azaltmak için amacıyla

48 2008 yılında ABD'de, hükümetin özel bankaları ve şirketleri finansal olarak desteklemek için kurtarma paketleri vereceklerine dair açıklamanın üzerine yüzlerce kişinin "bankaları değil insanları kurtar", "işsizlere destek ol" sloganlarıyla yaptıkları Wall Street'in işgal edilmesi merkezinde gelişen protestolar. (ç.n.)

çok sayıda evden, kendiliğinden gerçekleşti. Bu eylemlere tarihsel olarak kadınların katılımı çok daha yüksek oldu. Katılımcılar gürültüden korunmak ve baş ağrısını engellemek için genellikle kulak tıkacı kullanır. (Ulmer, 2016; Christoff).

DUVAR RESİMLERİ (ÇAĞRI)

Duvar resimleri, izleyenlere ilham vermek amacıyla malzemenin yapıcı ve iknaya yönelik olarak kullanıldığı sanattır. Duvar resimleri binaların veya duvarların bir yüzüne yapılan büyük ölçekli resimlerdir. Andrés Romero Spethman, Şili’de General Pinochet’nin diktatörlüğü sırasında, ülkedeki sosyal ve politik konuların canlı tasvirlerini çizen çok sayıda duvar ressamını izledi. Genellikle duvarları tamamen kaplayan bu resimler, politik figürlerin satirik temsillerini ve Şili halkının umutlarına dair imgeleri yansıtıyordu. Bununla birlikte, yapımlarından kısa bir süre sonra hükümet tarafından silindiler. (Harvard Dijital Koleksiyon, tarihsiz)

Duvar resimleri, Doğu Timor’dan Filistin’e, Kuzey İrlanda’ya kadar dünyanın dört bir yanındaki çatışmalar sırasında kullanıldı. 2007 yılındaki Face 2 Face (Yüz Yüze) projesinde aynı mesleği yapan Filistinliler ve İsraililer fotoğraflandı ve portreleri, duvarın iki yanında yer alan şehirlerde duvara yapıştırıldı. Bu projenin çeşitlemelerinden biri de “kız kardeş duvar resimleri”dir. Örneğin, farkındalığın artırılması ve dayanışma amacıyla Washington’daki (ABD) Olympia ile Gazze Şeridi’ndeki Refah kenti arasında ikiz duvar resimleri yapılması koordine edildi. Ne yazık ki duvar resimleri, başkaları tarafından “yeniden düzenlenme” ve değiştirilmeye açık bir yöntem. Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek’in düşmesinden sonra, birbiriyle rekabet halindeki politik grupların Tahrir Meydanı’ndaki duvar resimlerinin üzerine kat kat resim yapması buna örnek olarak verilebilir.⁴⁹

■ Dijital/İnternet Teknolojilerinin İfade Aracı Olarak Öne Çıktığı Eylemler

Hem bir iletişim aracı hem de iktidar mücadelesi ve çatışmalar alanı olarak dijital devrim, yeni sivil direniş yöntemlerinin oluşmasına ve ortaya çıkmasına neden oldu. Bu yöntemlerin çoğu itiraz ve protesto kategorisine girer ve gelişimleri Dr. Mary Joyce ve meslektaşlarının kitapta daha önce de bahsi geçen Sivil Direniş 2.0 adlı çalışmasında yakından takip edilmiştir. Dijital yöntemlerin çoğu protesto ve/veya çağrı için kullanılabilir. Aşağıda iki örnek yer alıyor:

DİJİTAL OYUNLAR (PROTESTO)

Dijital oyunlar, politik amaçlarla kamusal muhalefetin güçlenmesini sağlamak için kullanılır. Meksika’da programcılar, o sırada ABD başkan adayı olan Donald Trump’ın savunduğu değerleri eleştiren bir oyun geliştirdiler. Oyun, Donald Trump karakterini oynayan oyuncuların mümkün olduğunca çok para toplaması, azınlıkları marjinalize etmesi ve saçını savurmasından ibaret (Matthews, 2015). Hong Kong’taki protestocular 2019 yılında, oyunculara sokak

49 Bu, 2012 yılındaki Kahire ziyaretinde yazarın kendi gözleimidir.

protestolarının nasıl olduğunu göstermek için interaktif, sanal gerçeklik tabanlı bir oyun geliştirdi. Oyun, oyuncuların hareket halinde iken gerçekleşen önemli olayları öğrenmelerine ve göz yaşartıcı gaz veya polisten kaçma gibi manevralar yapmalarına olanak tanıyor. Oyunu geliştirenler, Google and Blizzard Entertainment şirketlerinin kendi platformlarında Hong Kong'u destekleyen oyuncuları ve oyunları yasaklamasının ardından oyunun yaratılmasının kendi başına bir protesto olduğunu belirtti (Reuters, 2019).

YURTTAŞ İZLEMESİ (ÇAĞRI)

Devletin dijital gözetleme sistemlerini kullanmasının aksine, yurttaş izlemesi (sousveillance), eylemdeki bir aktivistin eylemi kaydetmesiyle gerçekleşir. Örneğin, 2007 yılında Sierra Leone ve Gana'da seçimler sırasındaki usulsüzlükleri ve yıldırma eylemlerini araştırmak için cep telefonları kullanıldı (Green, 2008). Yurttaş izlemesinin alt gruplarından biri tipik olarak gözetleme sistemlerinin, kurumların ve iktidar yapılarının aşağıdan yukarıya izlenmesini içeren **ters izlemedir**. Özel alanın gizliliğinin korunmasına yönelik izleme gruplarından, ABD hükümetinin gözetleme için kullandığı teknolojilerin kaydını tutan The Intercept'in Gizli İzleme Kataloğu gibi gazetecilik faaliyetlerine kadar geniş bir yelpazede örnekleri vardır. Aktivistler, ses veya görüntüleri hemen yayınlamasalar bile polisi baskıdan caydırmak için izlemeye yaygın olarak başvururlar. Başka bir alt küme ise bireylerin veya grupların, kendilerine yöneltilebilecek manipülasyonlara karşı savunma olarak kendi eylemlerini kaydettiği **tanıklık izlemesidir**. Şiddetsiz protestocular, gözaltına alınma veya suç atılma olasılığına karşı, kendi eylemlerini kayıt altına almanın bir biçimi olarak protestolarını canlı yayınlamayı tercih edebilirler.

■ Dilin İfade Aracı Olarak Öne Çıktığı Eylemler

Bazı taktikler insanların kendilerini farklı dillerde nasıl ifade ettiğine odaklanır. Bu yöntemlerin çoğu gazeteler, dergiler, kitaplar, vb gibi yazılı basın araçları olarak bilinse de çatışma durumlarında protesto veya ikna amacıyla kullanıldıklarında artık birer yöntem dönüşürler. Dili kullanan taktikler, yapıcı ya da karşı karşıya getiren çeşitli alanlarda çağrıda bulunabildiği gibi gözdağı da verebilir.

İNSAN MİKROFONU VE SES KONTROLÜ (PROTESTO)

Occupy hareketi sırasında popüler olan insan mikrofonu, büyük dinleyici kitlelerinin konuşmacıyı duyabilmesini sağlamak için kullanılan bir sözlü iletişim biçimidir. Konuşmacılar mesajlarını iletmek için kısa ifadeler ve cümleler kurar. Duyuma mesafesinde olanlar söyleneni hemen bağırarak tekrarlar ve ardından, daha uzaktakiler de iki ya da üç kez bağırarak söylenenleri tekrarlar. Mesaj, konuşmacıyı duyamayanlara ulaşana kadar dalga dalga yayılır. Bu, mikrofon veya ses sisteminin olmadığı durumlarda konuşmacının, sesini binlerce kişiye duyurmak için güçlü bir yöntemdir. Bu yöntem aynı zamanda kitle arasında birlik oluşturmaya, daha iyi iletişim kurmaya, birbirini anlamaya yardımcı olabildiği gibi kendi söylediklerinin pek çok insan tarafından tekrarlanması konuşmacıda güçlü bir duygusal etki yaratabilir. Aynı zamanda

katılımcıların kendi arasında konuşmasını azaltarak kalabalık kitlenin dikkatini vermesine ve odaklanmasına yardımcı olur.

Bununla birlikte bağırarak tekrarlamak yorucu olabilir. İkinci ve üçüncü tekrarlar güçsüzleşip kakafonik hale gelebileceği gibi kısa ifadeler kullanmak zorunda olmak karmaşık fikirlerin ifade edilmesini zorlaştırabilir. Bu yöntem, seçim mitingleri sırasında siyasi adaylar gibi aleyhinde kampanya düzenlenen konuşmacıların sesini kısmak veya sözlerini kesmek için bir protesto biçimi olarak giderek daha fazla kullanılıyor (YouTube kullanıcısı “noplatform for IMF (İMF’ye alan açmak yok)” 2013).

SIYASİ REKLAM (ÇAĞRI)

Anaakım medya, toplulukların ve toplumun temel iletişim platformu olmaya devam ediyor. Siyasi reklam, çağrı yapmanın alt kategorisi olan dilin bir parçası olarak bilgilendirmeye veya iknaya yönelik, yaygın olarak kullanılan bir taktik. Pek çok ülkede siyasi reklamların şirketler, siyasi partiler ve zenginler tarafından verilmesi olağandır ancak bunlar birer şiddetsiz taktik olarak değerlendirilemez. Bununla birlikte, kamusal alanda söz söylemekten alıkonan çok sayıda birey veya grup tarafından verilen paralı ilanlar, bir kişinin kendi görüşünü yayınlama ve bir kampanya ya da hareket tarafından desteklenen farklı politikaları savunma aracıdır. Bu mesajların hedefleri arasında hareketin karşısında yer alanlar veya medyanın genel okuyucu ve izleyici kitlesi yer alabilir. Kitle tarafından fonlanan reklamlar televizyonda, sosyal medyada, bilboardlarda, gazetelerde, dergilerde ve radyoda yayınlanır. Uluslararası Af Örgütü’nün, 2015 yılında hükümetin insan haklarını ortadan kaldırmasını engellemek amacıyla verdiği kamusal ilanı 1000 İngiliz yurttaşı kitlesel olarak fonladı. (Uluslararası Af Örgütü BK, 2015).

“Yapmama” Taktikleri (İşbirliği Yapmama ve Geri Çekme)

TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ					
Direnış biçimi	KARŞI KARŞIYA GETİREN (ZORLAYAN)			YAPICI (İKNAYA YÖNELİK)	
Yapmama (ihmalî eylemler)	İşbirliği Yapmama Karşı tarafı cezalandırmak ya da zarara uğratmak amacıyla boykot ve grevler yoluyla beklenen davranışlarda bulunmayı reddetme			Geri Çekme Planlanan veya devam etmekte olan bir eylemi, ödüllendirme ya da ikna etme amacıyla durdurma veya eyleme son verme	
	POLİTİK Inter-agency noncooperation	SOSYAL Withholding religious rites	EKONOMİK Divestment	ASKIYA ALMAK Sürmekte olan aksatmaya yönelik şiddetsiz bir eylemi askıya alma	FİİLİ VAZGEÇME Planlanmış bir şiddetsiz eylemi gerçekleştirmekten vazgeçme

Bir şey yapmamak genel olarak bir eylemlilik olarak görülmez. Ancak sivil direniş bağlamında, bir şey yapılmasının beklendiği bir durumda *kasıtlı* olarak eylemde bulunmamak bir ihmal eylemidir. İhmali taktikler, işbirliğini reddetme ve geri çekme alt kategorilerine ayrılabilir.

İşbirliği yapmama, beklenen veya talep edilen davranışı gerçekleştirilmeyi reddetmektir. İhmali eylemlerin büyük çoğunluğunu karşıt ile işbirliğinden geri çekilmeyi amaçlayan bu taktikler oluşturur. Sharp, 100'den fazla işbirliği yapmama yöntemini toplayıp kategorize etti ve bunları sosyal, ekonomik ve siyasi olmak üzere üç alt kategoriye ayırdı. Bu kitapta Sharp'ın ekonomik, sosyal veya politik olarak tanımladığı işbirliği yapmamaya ilişkin alt kategoriler olduğu gibi kullanıldı, aynı zamanda bu alt kategorilerin her birinde yeni yöntemler tanımlandı.

İşbirliği yapmamaya ek olarak yapıcı bir ihmal eylem olan geri çekme, ödüllendirmek veya ikna etmek amacıyla işbirliği yapmama eylemini, aksatmaya yönelik icrai eylemleri veya ifade eylemlerini durdurmayı veya askıya almayı kapsar. Ghandi'nin öncülük ettiği bu yöntemler araştırmacılar tarafından henüz sınıflandırılmadı. İhmali eylemler tek yanlı gerçekleşen, iyi niyeti karşı tarafa ve/veya genel kitleye iletmeyi hedefleyen pozitif eylemlerdir. Teorik olarak, karşı tarafı olumlu davranışları, politikaları veya açıklamaları nedeniyle ödüllendirmek için kullanılabilir. Ancak görece az uygulanır.

İşbirliği Yapmama Taktikleri: İhmali Eylemlerin Karşı Karşıya Getirme Niteliği Taşıyan Taktikleri

Aşağıdaki bölümde politik işbirliği yapmama, ekonomik işbirliği yapmama, sosyal işbirliği yapmama kategorilerinin her biri için ikişer örnek verilmiştir.

■ Politik İşbirliği Yapmama

Bir ihmal eylem olarak politik işbirliği yapmama, politik oluşumlarla veya gerekliliklerle işbirliği yapmayı reddetmektir. Aşağıda, Sharp'ın şiddetsiz eylem yöntemleri listesinde olmayan bir örnek ele alınıyor:

KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ YAPMAMA

Kurumlar arası işbirliği yapmama, hükümete bağlı veya herhangi başka bir kurumun, aktivistlere baskı uygulanmasını engellemek amacıyla bilgi veya kaynak paylaşmaması durumunda ortaya çıkar. 2015 yılında Güney Kore'de gerçekleşen geniş protestolarda itfaiye, güvenlik güçlerinin protestoculara su sıkmasını engellemek için yangın musluklarının suyunu kesti (Lee, 2016). ABD Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin (ICE), tüm ülkede büyük şehirlerde kaçakları bulmak için toplu baskınlar planladığına ilişkin duyurusunun ardından çok farklı

şehirlerden yetkili, bu daireyle işbirliği yapmayacağını açıkladı. Şikago valisi Lori Lightfoot, polise ICE ile işbirliği yapılmaması ve ICE'nin polis veri tabanına, özellikle de göçmenlikle ilgili bilgilere erişiminin engellenmesi için talimat verdi.

■ Sosyal İşbirliği Yapmama

Sosyal işbirliği yapmama ihmali bir eylemdir ve sosyal olarak ya da sivil toplumda beklenen veya gerekli görülen davranışları yerine getirmeyi reddetmektir. Bu yöntemler genellikle bireylerin dışlanması, belirli etkinlikler, gelenekler veya kurumlarla işbirliği içinde olmama ve tüm bir sosyal sistemden çekilme biçiminde sınıflandırılır.

DİNİ TÖRENLERİN ENGELLENMESİ

Dini yetkililer, dini kurumların öğretilerini ihlal eden veya bu kurumlarla çatışma içinde olan mütebedeyin kişilerin bazı dini törenlere katılmasını engelleyebilir. Yasaklama ve aforoz, ruhban sınıfın kullandığı diğer dini işbirliği yapmama yöntemleridir.

1990 ve 2007'de Budist rahiplerin Burmalı generallere karşı gösterdiği direniş buna örnektir. Rahiplere ve sivillere saldıran askeri komutanların sunduğu yiyecekleri, kaselerini ters çevirerek kabul etmediler. Budistler için rahiplere yiyecek sunmamak kişinin dini meziyetlerini yerine getirememesi anlamına gelir. Fransa'da Müslüman din adamları, Katolik bir rahibi öldüren Müslüman katilin cenazesini kaldırmayı kabul etmemiş ve böylece İslam Devleti ile işbirliği yapmayı reddetmiştir (La Porte, 2016).

■ Ekonomik İşbirliği Yapmama

Ekonomik işbirliği yapmama, kişinin kendi emeğini satmayı (grev) ya da bir hizmeti veya ürünü almayı (boycot) reddetmeyi içeren bir ihmal eylemidir.

YATIRIMI GERİ ÇEKME

1980'lerde Birleşik Devletler'deki belli başlı kilise mezhepleri, ABD'nin önde gelen yedi bankasını, kilise emeklilik fonlarını Güney Afrika'da ırk ayrımcı rejimden kazanç sağlayan şirketlerden geri çekmeye zorladı. İşçi ve ulusal emeklilik fonları da onaylamadıkları faaliyetler içinde olan şirketlerden yatırımlarını geri çekerek, üzerlerinde baskı kurdu. 2015 yılında, Norveç'in 900 milyar dolarlık Küresel Emeklilik Fonu, iklimi tahrip eden kömür şirketlerindeki yatırımlarını geri çekti (Crawford-Browne, 2017).

Geri Çekme: İhmali Eylemlerin Yapıcı Nitelikteki Taktikleri

Geri çekmeye ilişkin örneklerin çoğu çatışmaya yapıcı biçimde yaklaşmakla ilgilidir ve geri çekme eylemi yapanlar, bir direnişin ertelenmesi ya da durdurulmasını teşvik etmek için karşı tarafı veya insanları ikna etmeyi veya buna yönelik bir çağrı yapmayı hedefler. İşbirliği

yapmama, karşı tarafın istediği şeyi yapmama durumu iken geri çekme, karşı tarafın yapılmasını istemediği şeyin yapılmaması veya daha yavaş yapılmasıdır. Bu seçim, mücadeleyi uzatmak değil yükseltmek için ve hedeflerin yaşama geçirilmesi amacıyla aktivistler tarafından stratejik olarak ve üzerinde düşünülerek yapılır. Bu yöntemler geriye adım atma veya vazgeçme anlamına gelmez. Geri çekme, uzun vadede kampanyanın hedeflerine ulaşmayı kolaylaştırmak için mücadelenin dinamiklerini değiştirmek amacıyla, kısa vadede bir ödül olarak karşı tarafla veya halkla gönüllü işbirliği yapmak biçiminde de tanımlanabilir.

Geri çekme yöntemleri devam eden bir eylemi kasıtlı olarak durdurur veya erteler ya da planlanmış bir eylemi engeller. Bu yöntemleri grevlerin, blokajların veya işgallerin bir kampanyanın başarısızlığı sonucunda ertelenmesi veya çökmesiyle karıştırmamak gerekir. Kuşkusuz ki zeki stratejistler, yeniden toparlanma ve mücadeleye bir başka zamanda devam etme amacıyla geri çekilmeyi (geri çekme) olumlu yönde yeniden çerçeveleme arayışında olacaktırlar. Bu taktiklerin amacı aynı zamanda kampanyayı yürütenlerin iradelerini ortaklaştırmak veya sağlamlaştırmak olabilir.

Pek çok yapıcı eylem taktiğinde olduğu gibi geri çekme taktikleri de özellikle stratejik risk barındırır. Muhalifler ya da karşı taraftakiler, ödüllendirmeye veya teşviklere olumlu yanıt vermeyebilir. Şiddetsiz aktörlerin samimiyetinden veya motivasyonundan kuşku duyabilirler. Karşı taraftakiler bu yöntemleri hareketin zayıflığı olarak yorumlayabilir ve müzakereyi kabul etmek yerine şiddeti daha fazla kışkırtmak için fırsat olarak görebilir. Dolayısıyla, karşı taraf üzerindeki baskının azalması, karşıdan gelecek saldırıların artmasına neden olabilir. Yine de, bu tür taktikler etkili biçimde kullanılabilir.

Geri çekmenin alt kategorileri yok ise de bu kategori içinde iki tür taktik kullanıldığını belirledik: devam etmekte olan bir taktiği durdurma veya dondurmaya hedefleyen eylemler (**askıya alma**) ve planlanan bir eylemin gerçekleşmesini engelleme (**fiili vazgeçme**) eylemleri. Aşağıda geri çekme taktiklerine ilişkin iki örnek yer alıyor:

■ Askıya Alma

Karşının itiraz ettiği, devam etmekte olan bir eylemi geçici olarak durduran ihmalî eylem.

DEVAM EDEN ŞİDDETSİZ AKSATMA EYLEMİNİ ASKIYA ALMA

2017 yılında New Jersey, Newark'ta (ABD) havaalanı işçileri, adil olmayan çalışma koşullarına karşı yürüttükleri grevi, kamuoyuna ve yetkililere bir iyi niyet göstergesi olarak tek taraflı biçimde ertelediler (News12, 2017). Grev, şirketin, işçilerin sendika kurma ve daha iyi çalışma saatleri ile daha iyi ücret konusunda görüşme yapma girişimini reddetmesi üzerine başlamıştı. Grevin ertelenmesi ise Amerikan Havayollarının, sendika temsilcisi ile görüşmeyi kabul etmesi üzerine gerçekleşti. Bundan sonra havaalanı sendikayı tanıdı ve karşılıklı işbirliği devam etti.

■ Fiili vazgeçme

Karşıta yönelik önceden planlanmış olan bir eylemi gerçekleştirilmeme.

PLANLANMIŞ BİR ŞİDDETSİZ EYLEMDEN FİİLEN VAZGEÇME

30 Mart 1981’de Polonya Dayanışma sendikası, polisin işçilere karşı uyguladığı şiddeti protesto etmek için genel grev kararı aldı. Komünist hükümetin müzakerede bulunmayı kabul etmesi ve ödünler vermesinden sonra hareketin lideri Lech Wałęsa, genel grevi tek taraflı olarak iptal etti.

Bir Şeyi “Yapma veya Yaratma” Taktikleri (Aksatmaya Yönelik ve Yaratıcı Müdahaleler)

TAKTİĞİ UYGULAMA SAİKİ										
Direnme davranışı	KARŞI KARŞIYA GETİREN (ZORLAYICI)					YAPICI (İKNA EDİCİ)				
Yapma veya yaratma (icrai eylemler)	Aksatmaya Yönelik Müdahaleler Karşıtın davranışını durdurmak, aksatmak veya değiştirmek için yapılan doğrudan eylem					Yaratıcı Müdahale Alternatif (rekabet eden) davranış ve kurum modellerini inşa eden veya mevcut kurumları devralan doğrudan eylem				
	POLİTİK/ HUKUKİ Meclisi durdurma	EKONOMİK İş dünyasın- da bilgi uçurma	SOSYAL Teşhir	FİZİKSEL Ölü taklidi	PSİKOLO- JİK Kendini sakatla- ma	POLİTİK/ HUKUKİ Yurttaş denetimi	EKONOMİK Kur- tarılmış fabrika	SOSYAL Kapsayıcı evlilik	FİZİKSEL Pedalla- ma	PSİKOLO- JİK Şeffa- flığın tercih edilmesi

Bu metinde Sharp’ın geniş kapsamlı müdahale yöntemleri, yaratıcı ve aksatmaya yönelik müdahaleler olarak ikiye ayrılır. Aksatmaya yönelik müdahaleler karşı tarafın davranışını durdurmak, aksatmak veya değiştirmek amacıyla yapılan doğrudan eylemlerdir. Bu kategoride yer alan yöntemler “karşıtın hedeflerine ulaşmasını doğrudan zorlaştırmayı” amaçlar (McCarthy 1997, 323). Geleneksel örnekler arasında blokajlar, işgaller, açlık grevleri ve hizmet vermeyi reddetme sayılabilir. Taklitçilik, bırakıp gitme gibi taktikler gündelik direniş yöntemleri arasındadır.

Yaratıcı müdahaleler alternatif davranışları, normları ve kurumları şekillendiren (prefigure eden) (model oluşturan veya inşa eden) doğrudan eylemlerdir. Paralel hükümetler, alternatif para, alternatif gazete veya alternatif dil yaygın görülen örneklerdendir. Sadece kendi kampanyasını güçlendirmekle sınırlı kalmayan ve karşı tarafın bir şeyler elde etmesini engelleyen veya zorlaştıran yapıcı programların yanı sıra nadiren de olsa tek taraflı ödüllendirmeler veya

teklifler içeren müdahaleler bunlara dahildir. Karaborsa gibi gündelik direniş taktikleri de bu gruba dahil edilmiştir. Bu metinde Sharp'ın (politik, ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik) müdahale yöntemlerine ilişkin alt kategoriler olduğu gibi kullanılıyor ama aynı zamanda bu alt kategorilerin her birinde yeni yöntemler tanımlanıyor. .

Aksatmaya Yönelik Müdahaleler: Karşı Karşıya Getiren İcrai Eylemler

Bu bölümde aksatmaya yönelik müdahalelerin politik, ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik olmak üzere beş alt kategorisi ile ilgili birer taktik örneği yer alıyor.

■ Politik/Hukuki Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale

Bir icrai eylem olan bu tür müdahaleler, politik ve hukuki mecralarda hükümeti veya yasal sistemin işleyişini aksatmak veya yıkmak için kullanılır.

PARLAMENTOYU/YASAMAYI/KONSEYİ AKSATMA

Bu yöntem yasama üyelerinin, yasama süreçlerini hukuksal olmayan veya düzenlemelere aykırı biçimde yavaşlatması veya durdurmasıdır. Aksatma genellikle bağırarak, şarkı söyleyerek veya tezahürat yaparak gerçekleşir. Oylamaları engellemek için genellikle oturarak engelleme ve diğer fiziksel aksatma eylemleri yapılır. Nijerya'da yasaların parlamentodan geçmesini önlemek amacıyla tören esasının bir süre ortadan kaybedilmesinde olduğu gibi parlamentoda görüşmeler yapılırken kullanılan araç gerece el konulabilir (Taylor, 2018). Yasama süreçlerinde aksatma eylemlerine ilişkin başka bir örnek 2018 Temmuzunda, Avrupa Parlamentosu üyelerinin, tercümanların grevine destek vermek için mikrofonlarını kapatmasıdır (France24, 2018).

■ Ekonomik Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale

Bu taktiksel müdahale ekonomik alanda gerçekleşir ve öncelikle karşı taraf üzerine ekonomik bir bedel yüklemeye odaklanır.

İŞ DÜNYASINDA BİLGİ UÇURMA

Bilgi uçurma, gazetecilerin ve içeriden birilerinin bilgi yayınlamasına verilen isimdir. Bilgi uçuran kişi bir işletmede meydana gelen yasa dışı faaliyetler hakkında içeriden bilgi veren çalışan, yüklenici, tedarikçi veya müşterilerden biri olabilir. Bilgi uçuran kişi bu yasadışı faaliyetten doğrudan tanıklık, içerideki bir bilgiyi okuma veya kendisine söylenmesi yoluyla haberdar olmuş olabilir. Bir gazeteciye veya bir başka bilgi uçuran kişiye el altından ya da gizlice bilgi veren kişi, bilgi sızdıran kişi olarak adlandırılır. Dünyanın dört bir yanındaki şirketler, yaptıkları tehlikeli faaliyetler konusunda içeriden bilgi sağlayan kişiler tarafından ifşa edilmiş ve yaptıklarından sorumlu tutulmuştur.

Sergei Magnitsky isimli bir Rus denetçi, Rus polisinin, el konulmuş materyalleri suçlulara (üst düzey Rus yetkililere ve Kremlin’le bağlantılı iş insanlarına) vermesi, bu materyallerden elde edilen bilgilerin kullanılması yoluyla Hermitage’ın üç tane şirketinin ele geçirilmesi ve firma tarafından daha önce ödenen 230 milyon dolarlık verginin hileli bir şekilde geri alınması ile ilgili bilgileri sızdırmıştı (Browder, 2015).

Bilgi uçurma, bundan etkilenen kurumlar için ihanet olarak görülür; cezalandırma ve uygulanan baskı ağır olabilir. Bilgi uçurduktan sonra Magnitsky cezaevinde polis tarafından işkenceye uğradı ve öldürülene kadar dövüldü. Çok yüksek risk barındıran bu taktiğin çok dikkatli bir biçimde uygulanması gerekir.

■ Sosyal Alanda Aksatmaya Yönelik Müdahale

Bu taktiksel müdahale “sosyal davranış kalıplarına, sosyal olaylara ve sosyal kurumlara doğrudan müdahale biçimindedir” (Sharp, 1973).

TEŞHİR

Bu teknik, birinin politik veya kamusal eylemleriyle çelişen özel yaşamına ilişkin bir sırrının teşhir edilmesi ile ilgilidir. 1980’lerde eşcinsel toplulukların üyeleri, kamusal alanda homoseksüelliği kınayan veya eşcinsel topluluklar üzerinde baskı uygulayan yasalar ve normları destekleyen politikacıların eşcinsel davranışlarını, kendi içinde buldukları çelişkiyi göstermek amacıyla teşhir etti. Başka bir örnek ise hamile kalan partnerlerinin kürtajına evet diyen erkek politikacıların kamusal alanda kürtaj yasağını savunmasının teşhiridir. Bu tür teşhirler genelde sanat veya saygın haber kuruluşları aracılığıyla yapılırken sosyal medya aracılığıyla veya yasal yollarla da yapılabilir.

■ Aksatmaya Yönelik Fiziksel Müdahale

Bu taktiksel müdahale biçimi bedeni veya nesnelere, karşı tarafı veya müttefiklerini engellemek, aksatmak veya onlara müdahalede bulunmak amacıyla yasal olmayan ya da konulması istenmeyen yerlere yerleştirmeyi ifade eder.

ÖLÜ TAKLİDİ YAPMA

Yere yatma olarak da bilinen bu teknik, bir mekanı işgal etme stratejisi olarak protestocuların ölü taklidi yapmasıdır. Ölü taklidi yapmak basit bir teatral gösteri değildir. Temel nokta, yaya veya araç trafiğini durdurmak ve dikkat çekmektir, bu nedenle katılımcılar genellikle çeşitli sembollerle donanırlar, üstlerine sahte kan sürerler, çeşitli aksesuarlar kullanırlar. Ölü taklidi yapmanın 50 yıla yakın bir tarihi var ise de popülaritesi son on yılda artmıştır. 2016’da Hong Kong’da aktivistler, çorba yapılmak üzere köpek balıklarının toplu olarak öldürülmesini kanlı köpek balığı kostümleriyle ölü taklidi yaparak protesto etti (Efe, 2016). Kan veya sahte kanın

kullanımının yanı sıra bedenlerin çevresinin tebeşirle çizilmesi ve bu çizimlerin protesto sona erdikten uzun süre yerde kalması da yaygın olarak kullanılır.

■ Aksatmaya Yönelik Psikolojik Müdahale

Bu taktik türü, kişinin mesajına veya ihtiyaçlarına dikkat çekmek için kendi kendine acı çek-tirdiği veya kendini acındırdığı, oldukça tartışmalı bir müdahale biçimidir.

KENDİ KENDİNİ SAKATLAMA (VEYA BEDEN SANATI)

Bir teknik olarak kendini feda ve genellikle kültürel kodların çiğnenmesi, karşı tarafın veya toplumun anlatısını bozmayı amaçlar. Kendini sakatlamamanın yaygın biçimlerinden biri, sessiz-leştirilme veya sansürü görsel olarak sergilemek ve/veya bir açlık grevini daha çarpıcı hale getirmek için kişinin kendi dudaklarını dikmesidir. Pek çok ülkede cezaevleri veya kamplarda mahsur kalan mülteciler bu taktiğe başvurmuştur. Kişinin, kendi görüşlerini desteklemek için dövme yaptırması da yaygındır. Hayvan aktivistleri, hayvanları damgalamanın acımasızlığını göstermek amacıyla kendilerini sıcak demirlerle dağlamışlardır. Saçlar genellikle tekrar uzadığı için kişinin başını tıraş etmesi geçici bir bedensel sakatlama biçimi sayılabilir.

Kendini sakatlama, intihar eğilimi olmaksızın kişinin kendisine zarar verme biçimidir. Kimileri kendini sakatlamayı, eylemci dışında hiç kimse zarar görmediği için şiddetsiz eylem kategorisinde değerlendirirken kimileri de bu yöntemin şiddetsiz eylem kategorisine girme-sinin tek yolunun eylemci de dahil olmak üzere hiç kimsenin zarar görmemesi olduğunu ileri sürer.

Yaratıcı Müdahale: İcrai Eylemlerin Yapıcı Nitelikteki Taktikleri

Yukarıda da belirtildiği gibi bu kitapta yaratıcı müdahale (prefigüratif yöntemler ve yapıcı programlar olarak da bilinir), şiddetsiz taktikler içinde kendi başına bir kategori olarak ele alınmaktadır. Bu taktikler, kurulu düzene veya karşıtlara meydan okuyan davranış kalıpları ve normlar veya siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel kurumlar oluşturma çabalarını içerir. Bu eylemler doğrudan karşı çıkmak durumunda kalmadan, karşıtı ikna etmek ve/veya karşıtın toplum üzerindeki kontrolünü azaltmak amacıyla bazen ödüllendirmeyi ve yapıcı yaklaşımları kullanır. Bu müdahale biçimi, görünürdeki bir karşıtı (örn; rejimin liderini) hedeflemektense genellikle toplumun uzun vadede dönüşümünü amaçlar. Alternatif pazarlar, taşıma sistemi, sosyal kurumlar, iletişim araçları, ekonomik kurumlar ile ikili yönetim ve paralel hükümetler yaygın olarak kullanılan taktiklerden bazılarıdır.

18.yy'da Amerikan yerleşimcileri, 19.yy'da Polonyalılar ve Cezayirli, 20.yy'da Ganalılar ve Zambiyalılar, sömürgeleştirmeye karşı bir direniş biçimi olarak, genellikle tabi kılındıkları sistemin resmi kurumlarına paralel olan yerel ekonomik, sosyal, politik ve dini birlikler inşa

ettiler. Gandhi, kültürel ve ekonomik direnişin bir biçimi olan bu eylemlerin yaygınlaştırılmasına destek oldu. Hintlilerin kendi kendilerine yetebileceklerini göstermek ve İngiliz tekstil atölyelerine bağımlılığı azaltmak için Hintlileri pamuk eğirmeye yönlendirdi. Çıkrık, hala Hint bayrağının ana motifidir. Gandhi, denize doğru ünlü yürüyüşü yaptı ve her Hintlinin hakkı olduğunu düşündüğü tuzu kendilerinin çıkarması (ki bu yasadışıydı) için onlara cesaret verdi. Milyonlarca Hintlinin Gandhi'ye katılması sonucunda İngiliz sömürge rejimi vergi kaynaklarını kaybetti, kitlelerin itaatsizliği nedeniyle sarsıldı ve zayıfladı. Çatışma koşullarında kullanılan yapıcı müdahaleye prefigüratif eylem, yapıcı program, yaratıcı müdahale, kurumların inşası, paralel kurumlar, kültürel direniş, geleceği bugünden inşa etmek, “yapmak veya yaratmak” için şiddetsiz eylem gibi çeşitli isimler veriliyor.

Tersine grev, İtalya'da işsiz erkeklerin (hükümetin destek vermediği) çok ihtiyaç duyulan bir yolu (hükümetin onarmadığı) onarması örneğinde olduğu gibi, rakibi tek taraflı olarak ödüllendirmenin alışılmadık bir örneğidir.

Aşağıda yaratıcı müdahalenin politik, ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik olmak üzere beş alt kategorisinin her biri için yeni tanımlanmış bazı örnekler yer alıyor.

■ Politik/Hukuki Alanda Yaratıcı Müdahale

Bu müdahale biçimi karşı tarafı veya potansiyel bir müttefiki, hareketin hedeflerini kabul etmesi veya desteklemesi amacıyla ödüllendirmeyi veya ikna etmeyi hedefleyen bir dizi fiziksel ve maddi eylemdir. Eylemler arasında tersine yargılamalar, sahte seçimler ve yurttaş denetimi sayılabilir.

YURTTAŞ DENETİMİ

Yurttaşlar, kurumu zora sokacak ve hareketin davasına destek sağlayacak verileri elde etmek ve yayınlamak için devlet kurumlarının çalışmalarını denetler. 1970'te Pensilvanya'da bir yurttaş denetim ekibi, bir FBI saha ofisini gizlice “denetleyerek” FBI'ın toplumsal hareketlere yönelik büyük çaplı yasadışı gözetim ve sabotajlarını kanıtlayacak dökümanları ele geçirerek ortadan kaldırdı. Yurttaş denetiminin yaygınlaşmasını doğrudan savunmamakla birlikte, bu eylem, yasa koyucuların daha güçlü denetim yapması ve ihlaller nedeniyle hesap vermeyen kolluk kuvvetlerinin suistimallerini azaltması için baskı kurmuş oldu. Başka bir örnek de 15 Ocak 1990'da Doğu Berlin'de Gizli Polisin ana merkezine giren Doğu Alman yurttaşların önemli, gerçekleri ortaya çıkaracak bazı dosyaları imha edilmekten kurtarmalarıdır. Başka yurttaş denetçiler de Doğu Almanya'nın başkentindeki işyerlerinde ve postanede Gizli Polisin gözetleme ekipmanlarının varlığını ortaya çıkardı.

Bununla birlikte yurttaş denetimi yetkililer mekana girmeye izin vermediği için genellikle dev bütçeçilerin ve kameraların kullanıldığı teatral performanslar olarak karşımıza çıkıyor.

■ Ekonomik Alanda Yaratıcı Müdahale

Bu taktikler karşıtları ikna etmek veya ekonomik ilişkilerin daha iyi organize edilebileceğine dair model oluşturmak için, bir ödül sistemi yoluyla yeni ekonomik kurumlar veya ilişkiler kurmayı amaçlar. Destek için satın alma (buycotts) (örn; hizmet ya da ürünleri boykot edilen bir yerden satın almak yerine diğerlerinden almak), telif hakkı korumasındaki materyalleri yaymak- copyleft (telif hakkına -copyright- alternatif olarak, alıntılanıklarına dair atıfların yapılması koşuluyla materyallerin serbestçe kullanılabilir hale getirilmesi) ve mülke el koyma (sonuncu, aşağıda açıklanmıştır) örnekler arasında sayılabilir.

MÜLKE EL KOYMA

Bu taktik, işçilerin fabrikayı kalıcı olarak devralmasını ve işçiler tarafından kooperatif biçiminde işletilmesini içerir. 2001’de Arjantin’de, 300’den fazla fabrika ekonomik çöküş nedeniyle iflas etti. İflas eden fabrika sahipleri dolandırıcılık iddiaları nedeniyle kaçmış ya da tesislerin idaresi ve mülkiyeti işçilere devredilmiştir (Balch, 2013).

Mülke el konulması, en iyi “devralma” kavramı ile açıklanabilen çok güçlü bir şiddetsiz eylem örneğidir. Kötü yönetilen bir eyaletin (ya da bu durumda şirketlerin), eyalet kurumlarının yenilerini kurmak yerine basitçe devralındığı ve eski çalışanların kovulduğu kitlesel eylemlerle karşı karşıya kaldığı birçok örnek vardır. Bu yöntemlerin, iknaya yönelik ve ödüllendirici eylem kategorisine girdiği rahatlıkla söylenemez.

■ Sosyal Alanda Yaratıcı Müdahale

İcrai eylem kategorisinde yer alan bu eylemler, sosyal davranışları ve kültürel yapıları olumlu biçimde değiştirmek için gerçekleştirilen fiziksel veya maddi eylemler biçiminde tanımlanır. Kendi kaderini tayin ve kimlikle ilgili çatışmalarda, aktivistler bazen bu yöntemleri politik ve ekonomik hedeflerle iç içe geçmiş bir biçimde uygular. Yetkililer tarafından onaylanmasa da kadınların dini lider olması, dua eylemi ve kapsayıcı evlilik bu kategoriye örnek olarak verilebilir (sonuncu, aşağıda açıklanmıştır).

KAPSAYICI EVLİLİK

Evlilik, dinle güçlü bağları olan küresel bir kültürel uygulamadır. Tarih boyunca sosyal, dini ya da yasal tabulara rağmen evlenmek isteyenler pek çok aykırı örnek ortaya koydu. Birçok kişi tabu kabul edilen bir evliliği örgütlü biçimde kutlamak istediğinde, ortaya çıkan şey sivil direniş olur. Bunun son örneklerinden biri eşcinsel evlilik eşitliği hareketidir. 1970’lerden itibaren çeşitli Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerindeki eşcinsel çiftler açıkça alternatif evlilik törenleri yapmaya başladılar. Bu evlilikler hiçbir yargı mercii tarafından yasal olarak tanınmıyordu.

Birçok ülkede nikâhı dini kurumlar kıyar ve bu nikâhlar daha sonra devlet tarafından onaylanır. LGBTQ aktivistleri, kendi dini cemaatlerini devletin tanımayı reddettiği evliliklerini gerçekleştirmeye ikna etmek için kampanya başlattılar. Çoğu dini cemaatten dışlanan LGBTQ

topluluğu Metropolitan Community Church (MCC) adıyla kendi kilisesini kurdu. MCC (2017 itibariyle)⁵⁰ 220'nin üzerinde cemaat kurdu; bu cemaatlerden bazıları Uganda, Nijerya, İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde yasadışı olarak faaliyet göstermeye devam ediyor ve cemaatin üyeleri buralarda büyük risklerle karşı karşıya. MCC ilk evliliğini 1969 yılında gerçekleştirdi. Daha sonra, 1970'lerde diğer kimi mezhepler eşcinsel birliktelikleri tanımaya ve 1990'larda eşcinsel evlilikler gerçekleştirmeye başladı. Bu evlilikler henüz yasalar tarafından tanınmazken, evlilikleri gerçekleştiren mezhepler eşcinsel evliliğin desteklenmesi yönünde kamuya, hukuk sistemine ve yasa koyuculara siyasi, ahlaki ve sosyal baskı uygulamaya yardımcı oldular.

■ Yaratici Fiziksel Müdahale

Yaratici fiziksel müdahale yöntemleri, yeni sosyal pratikler oluşturma ya da asfaltı kazıp bahçe yapma örneklerinde olduğu gibi karşıtı, öncelikle insan bedenini veya çeşitli materyalleri kullanarak oluşturduğu fiziksel değişiklikler yoluyla engeller. Bunun örnekleri arasında kamusal alanda öpüşme, ablukaya karşı çıkma ve pedallama eylemleri (sonuncusu aşağıda açıklanmıştır) yer alır.

PEDALLAMA (BİSİKLET SÜRME)

Bisikletliler, sokakları motorlu taşıtlardan geri almak amacıyla düzenli olarak pedallama⁵¹ eylemleri düzenliyor. Bu protestolar genellikle ayın son Cuma gününde, öğleden sonraları yapılıyor ve çok sayıda bisikletli bir araya gelerek şehrin sokaklarında, çoğunlukla da trafik kurallarına uymadan doğaçlama bir toplu sürüş gerçekleştiriyorlar. Bu etkinlik, bugünkü haliyle 1992 yılında San Francisco, Kaliforniya'da (ABD) ortaya çıktı (Garofoli, 2002). Motorlu taşıtların egemenliğine meydan okumak, trafikte bisikletlilere saygı göstermeyi aşılama ve daha çevre dostu olan bisikletin baskın ulaşım biçimi olduğu bir geleceği modellemek etkinliğin amaçlarından bazıları.

■ Yaratici Psikolojik Müdahale

İnsanların düşüncelerini etkilemek için ödüllendirmeyi ve yeni başka yaklaşımları kullanan bu yöntemler psikolojiye odaklanır. Örnekler arasında teşvik ödülleri, silahlara çiçekler ve şeffaflığın tercih edilmesi (sonuncusu aşağıda açıklanmıştır) taktikleri yer alır.

ŞEFFAFLIĞIN TERCİH EDİLMESİ

Rusya'daki hileli parlamento seçimlerine karşı 2012 yılında düzenlenen protestoları örgütleyenlerin karşılaştığı en büyük zorluk, potansiyel protestocuları kendilerine güvenmeye ikna etmektir. Bu amaçla, protestocuların kullandığı yeni çevrimiçi bir kanal olan Networked Public

50 Daha fazla bilgi için bakınız: <https://www.mcccchurch.org/>

51 Tüm dünyada "critical mass" (kritik kitle) olarak bilinen bu eylemi Türkiye'de daha bilindik adıyla pedallama olarak çevirmeyi tercih ettik. (ç.n.)

TV'de (SOTV), protestoların düzenlenmesinin arka planıyla ilgili mali konuların da konuşulduğu tartışmalar yayınladı. Mali konularda şeffaflığın tercih edilmesi, sadece örgütleyenlerin güvenilirliğini artırmak için değil, aynı zamanda şeffaf olmayan ve yozlaşmış bir hükümeti utandırmak için de güçlü bir tekniktir.

Yukarıda açıklanan 23 taktik, sivil direniş alanında geniş ve büyümekte olan veri kümesinin bir örneğidir. Taktikler konuları, kültürel ve siyasi bağları, boyutları ve sıklıkları açısından büyük farklılıklar gösterir. Bazı taktikler iknaya yönelik veya zorlayıcı karakterleri bakımından örtüşebilir. Bir sonraki bölümde ele alındığı üzere birçok taktik de sivil direniş hareketlerinin sınırlarına düşer.

BÖLÜM 6. Sivil Direniş Taktiklerinin Sınırlarında

Kitlesel siyasi eylemin sınırlarında olan kimi taktikler Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekinde derlenen şiddetsiz yöntemler listesinden kasıtlı olarak çıkarıldı. Bunlardan bazıları rutin (gündelik) davranışlar oldukları halde şiddetsiz tahribat ve direniş örüntüsü yaratabilirler. Diğer bazı eylemler şiddet içermekle birlikte şiddetsiz kampanyalarda kullanılabilir ve kimileri tarafından şiddetsiz olarak algılanabilir ve/veya kimseye fiziksel olarak zarar vermedikleri için meşru görülebilir. Etraflarında süregelen tartışmalar ve sık sık sivil direnişle karıştırılmaları göz önünde bulundurularak, aşağıda bu eylemler kısa açıklamalarla tanımlandı.

Gündelik Direniş

Scott (2008, 21) gündelik direnişin bir sivil direniş olgusu olarak değerlendirilmesinin eleştirildiğini belirtir çünkü bu eylemler “1) örgütsüzdür, sistematik değildir ve bireyseldir; 2) fırsatçı ve çıkarıcı edimlerdir; 3) devrimci sonuçları yoktur; ve/veya 4) niyet ve mantığı tahakküm yapısıyla uzlaşma eğilimindedir.” Bu özellikleri neticesinde gündelik direniş bazı sivil direniş akademisyenlerinin ilgi alanının dışında kalır.

Kuşkusuz, yerleşik normları çiğneyerek statükoya meydan okumak ve düzeni aksatmak çoğunlukla şiddetsiz sivil direnişin özünü oluşturur. Ancak sivil direniş örgütleyenler, çalmak ve yalan söylemek gibi normları veya yasaları çiğneyen gündelik direniş örneklerinin çoğunu adi suç ya da amaçlara uymayan ve dolayısıyla şiddetsiz direniş repertuarının dışında kalan araçlar olarak değerlendirir.

“Gündelik direniş” terimi, yapıcı programda bahsi geçen gündelik direniş ile karıştırılabilir. Her ikisi de pamuk eğirmek, resmen tanınmayan bir azınlık dilini öğrenmek için dil kursuna gitmek, diz çökmek, vergi ödememek veya korunmak için özerk sosyal sığınaklar yaratmak gibi sürekli olarak gerçekleşen eylemlerdir. Bu eylemleri ayıran birçok farktan biri, yapıcı programların çoğunlukla görünür olması, gündelik direniş faaliyetinin çoğunlukla gizli saklı yapılmasıdır

Mala Zarar Verme ve İşlevi Dışında Kullanma

Birçok hareket, mala zarar verme ve işlevi dışında kullanma (her iki terimin de kişiye göre değişebileceği açıktır) yöntemlerine sıklıkla başvurur. Sharp ve pek çok uygulayıcı bu tür eylemleri şiddetsiz yöntem repertuarının dışında tutar. Bazı kampanyalar eşyanın işlevi dışında kullanılmasını şiddetsiz bir yaptırım olarak değil, yapıcı bir program olarak gördüğü için odağına alır. Hıristiyan nükleer silah karşıtı grup Plowshares, nükleer silah dağıtım sistemlerine

ve altyapılarına çekiçle fiziksel olarak vurur. Plowshare aktivistleri, İncil’de bulunan kılıçları saban demirine çevirme ayetini canlandırarak, nükleer silahları ve bunların dağıtım sistemlerini alegorik olarak saban demirlerine dönüştürmeye çalışırlar.

Çevreci aktivistler hayvan kafesleri, barajlar, kürk mantolar ve kayak evleri gibi nesnelere yaktı, yıktı ve bunlara hasar verdi. Pek çok ülkede yurttaşların, protesto mesajlarını kağıt paraların üzerine yazarak ya da damgalayarak yaydığı kampanyalar düzenlendi. Anarşistler, süfrajeterler ve diğerleri bir protesto biçimi olarak özel mülke ve şirket mülklerine saldırılarda bulundular.

Bir sanatçı, bir kampanyaya katılır ve bir taktik için kendi eserini feda ederse kendine ait bir nesneyi yok etmesi şiddetsiz bir eylem yöntemi olarak değerlendirilir. Öte yandan, Fransız bir çiftçi olan José Bové, McDonald’s restoranlarından birini traktörüyle parçaladığında, bu meşru bir eylem olarak nitelenebilir ancak şiddetsiz bir eylem olarak kabul edilmez. Toplumsal ya da kamusal mülkün tahrip edilmesi de son derece bağlamsal olmakla birlikte genel anlamda şiddetsiz eylem tanımımızın dışında kalır.

Bazıları, herhangi bir kişi fiziksel olarak hedef alınmadığı ya da zarar görmediği takdirde mala zarar vermenin şiddetsiz bir eylem olarak kabul edilebileceğini savunur. Ancak, 1933 yılında gerçekleşen Reichstag’ın (Almanya Parlamentosu) yakılması vakasını kimse şiddetsiz bir eylem olarak görmez. Birçok kişi mala zarar verme biçimlerinin pek çoğunun fiziksel tehdit ya da şiddetle aynı kökene sahip olduğuna inanır. Marksistler ve anarşistler başkalarının yanı sıra üretim araçlarının özel mülkiyetini, halkın %99’una uygulanan katıksız baskının aracı olduğunu söyleyerek eleştirir. Bunun bir sonucu olarak, başta bankalar olmak üzere kâr amacı güden şirketler sürekli olarak cam kırma eylemlerinin hedefi olmuştur.

Şiddetsiz bir kampanyada mala zarar verme taktiklerinin şiddete dayalı veya şiddetsiz olarak kabul edilmesi bağlamsal olduğu için pek çok kişi mala zarar vermenin ne kadar etkili olduğunu dikkate alır. Tom Hastings, bir mala zarar vermenin şiddetsiz bir kampanya için faydalı olup olmayacağını belirleyen beş unsurdan oluşan bir liste önermiştir; bu unsurlar arasında “hiçbir bireyin özel mülkünün tahrip edilmeyeceği” önermesi de yer alır (Hastings, 2020).⁵²

Bu eylemler hem etik açıdan hem de etkililikleri açısından tartışmalı olagelmıştır. Bazı aktivistler kamu malına zarar vermenin etkisiz ve üstelik ters etki yaratan eylemler olduğuna inanır çünkü onlara göre bu eylemler karşıtın tutumunu sertleştirmesine ve mala zarar veren bir gruba sempati duymak zorlaştığı için potansiyel müttefiklerin destek

52 Daha fazla bilgi için: Tom Hastings. “Property Damage, Violence, Nonviolent Action, and Strategy.” Minds of the Movement (blog). ICNC, Haziran 2, 2020. https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/property-damage-violence-nonviolent-action-and-strategy/

vermekten vazgeçmesine neden olabilir. Sivil direnişte, mala zarar verme ve farklı işlevde kullanılmaya üzere dönüştürme taktikleri tartışmalı da olsa kullanılır. Mala zarar verme eylemlerinin etkili kullanımına dair strateji tavsiyeleri vermek, bu çalışmanın kapsamı dışındadır tutulmuştur.

İntihar

Şiddetsiz kampanyalarda bazen ortaya konan bir başka yöntem de aktivist intiharlarıdır. Bu aktivistler karşıtlarını tehdit etmeden ya da onlara herhangi bir zarar vermeden kendi hayatlarını feda ettiler. İrlandalı milliyetçi Bobby Sands, Britanya'daki hapisanede Britanyalıların Kuzey İrlanda'dan çıkması talebiyle yattığı ölüm orucunda hayatını kaybetti. Meksika'da Dünya Ticaret Örgütü'nün politikalarına karşı düzenlenen protestolar sırasında Koreli bir çiftçi⁵³ polis barikatlarının üzerine çıkarak kendini öldürdü. Kendini yakma eylemleri, dünyanın dört bir yanındaki hareketlerde yaygın olarak kullanıldı. Çin işgalini protesto eden Tibetliler, ABD'nin Vietnam işgalini protesto eden Vietnamlı ve Amerikalı yurttaşlar ve 2017'de ülkesinde demokrasiye tehdit olarak gördüğü muhafazakar hükümeti protesto eden bir Polonyalı⁵⁴ buna örnek olarak gösterilebilir.

Bunlara ek olarak, 16 Mart 2003 tarihinde Filistin'de bir İsrail buldozerinin önünde duran Rachel Corrie gibi binlerce yurttaş kendisini riske atarak hayatını kaybetti. 1913 yılında süfrajet Emily Davison, İngiliz Kralı'nın önünde atların dörtlüna koştuğu yarış parkurunda pankart açarken öldü. Hindistan'da Manipur'un Demir Leydi'si⁵⁵ polis şiddetine ve cezasızlığa karşı 16 yıl boyunca sürdürdüğü açlık greviyle (2000-2016) ölüme yattı. Tutuklandı ve Hint ordusu tarafından zorla düzenli olarak beslendi.

İntihar, yaygın olarak şiddete dayalı ve psikolojik açıdan zalimane bir eylem olarak algılanır; özellikle de kampanyada yer alan diğerlerinin ve/veya ailenin desteğinin alınmadığı durumlarda. Gruplar ya da kampanyalar çok ender olarak intihar eylemleri düzenlemişlerdir ve bu nedenle intihar eylemleri radikal eylemler olarak değerlendirilir.

Öte yandan, ölme hakkı hareketi bir istisna olarak kabul edilebilir. Bu hareket kapsamında, yaşam süreleri kısıtlı ve yaşam kaliteleri düşük olan kişiler, arkadaşlarının ve bazı durumlarda doktorlarının planlı desteğiyle intihar ederler. Ölümcül hastalar için intiharı yasaklayan yasalara karşı sivil itaatsizlik, dünya çapında bir fenomendir. Bond ve diğerleri intiharı, yüksek düzeyde gerilim içeren ve neredeyse hiçbir zorlayıcı bileşeni bulunmayan ancak değişimin

53 Lee Kyung Hae (ç.n.)

54 Piotr S. (ç.n.)

55 Irom Chanu Sharmila (ç.n.)

gerçekleşmesi için empati çağrısında bulunarak basınç oluşturmayı amaçlayan bu feda eylemini şiddetli bir uygulama olarak tanımlar. İntiharın çeşitli bağlamlarda bir sivil direniş yöntemi olarak etkinliğinden bahsedebilmek için daha fazla araştırma yapılması gerekir. İntihar eylemleri, Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekinde sıralanan şiddetsiz yöntemler listesine dahil edilmedi.

Üçüncü bir Tarafın Dahil Olduğu Şiddetsiz Eylemler

Mohandas Gandhi, mezhep çatışmalarına şiddetsiz müdahale edecek üçüncü bir taraf olarak *Shanti Sena'yı* (bir barış ordusu) önerdi. Bu öneriden ilham alan Peace Brigades International ve Witness for Peace gibi gruplar, 1980'lerin başından itibaren Orta Amerika'ya, yurttaşların devlet veya diğer silahlı aktörler tarafından zarar görmesine engel olması için insanlar gönderir. Dayanışmacı aktivistlere dönüşme sorumluluğunu taşımadan izleme yapma yetkilerini kullanan bu bireyler, sivilleri korumak için bir dizi şiddetsiz teknik geliştirdi ve bu taktikler şimdi artık dünya çapında pek çok başka grup tarafından benimsenmiş durumda.

Tarafsız yöntemlere örnek olarak tehdit altındaki insan hakları savunucularına eşlik etmek, orada bulunarak yerli halkı veya yerel grupları korumak, tehditleri rapor etmek, aktörlerin birer insan olduğunu göstermek ve tanıklık verilebilir. Mahoney ile Eguren (1997), Schweitzer (2001, 2010) ve Clark (2009) tarafsız üçüncü taraf eylemlerinin ortaya çıkışını belgeleyerek analiz etti.⁵⁶ Sivil direnişçiler bu tekniklerden bazılarını sahiplendiler ve sosyal değişim için yürüttükleri taban kampanyalarında kullandılar. Örneğin Kolombiya'da yerel halktan belli bir siyasi ya da sosyal statüye sahip olanlar, insan hakları savunucularının güvenliklerini sağlamak için onlara eşlik etti -ki bu daha önce sadece ülke dışından tarafsız kişilerce gerçekleştirilmekteydi.

Bir çatışmada tarafgirliğin ve tarafların sınırları değişkenlik gösterir. The International Solidarity Movement ve Christian Peacemaker Teams bu tekniklerden bazılarını davet edildikleri Filistin'de ve başka bazı yerlerde dayanışma amacıyla hayata geçirmekte. Gruplar kimi durumlarda çatışmada doğrudan katılımcı hale gelirler ve bu durumda söz konusu tarafsız teknikler de (raporlama gibi) sivil direniş yöntemleri olarak kabul edilebilir. Taraflardan biri lehine çatışmaya aktif olarak dahil olduğu görülen başka ülke yurttaşları genellikle sınır dışı edilir veya vize alamazlar. Dolayısıyla dayanışma aktivistleri bu teknikleri uygulamayı

56 Beer (1995), 11 tür üçüncü taraf şiddetsiz müdahalesi (TŞM) ortaya koyar: eşlik etme, delegasyonlar, boykot benzeri ekonomik yaptırımlar, seçim izleme, insan hakları izleme ve inceleme, bilgi toplama ve anket, medya, arabuluculuk, barış yürüyüşleri/tekne gezileri, fiziksel olarak araya girme ve kurtarma ekipleri/insani yardım. Hunter ve Lakey (2003) dört tür TŞM tanımlar: araya girme, gözleme/izleme, koruyucu eşlik ve mevcudiyet. Burrowes (Moser-Puangsuwan ve Weber, 2000) yerli şiddetsizlik hareketleri için sınır ötesi eylemleri dokuz kategoride sınıflandırır: yerel şiddetsizlik kampanyaları, mobilizasyon eylemleri, şiddetsiz insani yardım, şiddetsiz tanıklık ve eşlik, şiddetsiz aracılık, şiddetsiz dayanışma, şiddetsiz uzlaşma ve kalkınma. Dudouet (2014) şiddetsiz müdahaleyi yerel kampanyacılar veya güç sahiplerinin ilişkisel mekanizmalarına odaklanarak tanımlar: destekleme, kapasite geliştirme, bağlantı kurma, koruma, izleme ve basınç oluşturma.

sürdüremeyebilirler. Hareketin bileşenleri veya destekçileri tarafından yürütülen iç refakat benzeri, yerel aktörlerin sahiplendikleri müdahaleler dışındaki üçüncü taraf şiddetsiz müdahalelerin çoğu Şiddetsiz Taktikler Evreni Ekine dahil edilmedi.

Müzakere ve Diyalog

Müzakere, sivil direniş kampanyaları bağlamında genellikle çatışma taraflarının bir anlaşmaya varmanın faydalı veya gerekli olduğuna inandığı bir anda, müzakere masasına oturularak gerçekleştirilen bir diyalog olarak düşünülür. Wanis-St. John ve Rosen (2017) başarılı müzakere ile sivil direniş arasında yakın bir ilişki olduğunu; sivil direnişçilerin müzakerecilerin elini güçlendirmek için koz sağladığını ve bu sayede karşı taraftan hareket lehine kazanım elde edildiğini öne sürer.⁵⁷ Müzakere, tek taraflı yürütülmediği, bir muhatap gerektirdiği için şiddetsiz eylem taktiklerine dahil edilmedi. Ek olarak klasik müzakerelerin bilinen prosedürel sonuçları vardır: a) anlaşmaya varılmış veya b) anlaşmaya varılmamıştır. Diyalog da aynı biçimde karşıtın katılımını gerektirdiğinden bir sivil direniş taktiği olarak listeye alınmadı. Bununla birlikte, yasaklanmış olması sebebiyle sivil itaatsizliğe dönüşen çok sayıda diyalog örneği bulunur.

Wanis-St. John şöyle yazar, “sivil direniş ve müzakere arasında birbirinden beslenen ilişki uzun bir geçmişe dayanır. Martin Luther King Jr.’ın mantığına göre daha geniş kapsamlı bir sosyal adaleti mümkün kılmak için ırk ayrımcılarını müzakereye zorlamak gerekiyordu... Kitleli hareketlilik ve grevlerin ardından Polonya Dayanışma hareketi müzakere yoluyla iktidara geldi ve Polonya’yı otoriterlikten uzaklaşacak biçimde dönüştürdü. Birleşik Devletlerin öncü toplum aktivistlerinden Saul Alinsky, müzakereyi kritik bir adım olarak eylem planına dahil eder” (USIP, 2017, 5).

Weber daha da ileri giderek Gandhici şiddetsizliğin modern müzakere ve çatışma çözümü kavramlarını kapsadığını, çünkü her ikisinin de çatışmanın kazan-kazan çerçevesine dayandığını savunur. Vinthagen (2016) ise şiddetsiz eylemin doğası gereği diyalog içerdiğini söyler. Gözlemlenen tüm insan davranışlarının birer iletişim biçimi olduğunu ve tüm şiddetsiz eylemlerin birer sosyal çatışma biçimi olduğunu öne sürer. Taktikleri uygulayan aktivistler “dinlemeden” protesto etseler bile, amaçları ağaçlara ve taşlara bağlamak değil, karşı taraftaki kulaklara ulaşmaktır. Dolayısıyla tüm şiddetsiz yöntemler tek taraflı olarak bir tür diyalog başlatır.

Smithy ve Kurtz (2002, 319-359) Kuzey İrlanda’daki Loyalists (Birleşik Krallığa sadık olanlar) ve Nationalists (İrlanda milliyetçileri) arasında şiddetsiz eylem yoluyla kurulan etkileyici bir sözsüz diyalog örneği sunar. 1990’larda Ballyreagh’daki Loyalists, milliyetçi bir geçit törenini bloke etmekten teatral bir biçimde geri durdu. Buna karşılık Nationalists, geçit töreninde

57 Wanis-St. John ve Rosen kozu “bir müzakere sırasında gücün tezahürü” olarak tanımlar. Koz, bir tarafın diğer tarafça arzulanan faydayı sağlama veya esirgeme ya da diğer tarafa maliyet çıkarma veya çıkarmama kabiliyetine dayalı olarak müzakerenin sonucunu etkileme imkanını içerir.”

polisle çatışmalarını için destekçilerini kendisi dizginledi. Aylar süren karşılıklı restleşme dönemi boyunca bu geçit törenleri, sözlü diyalog ve müzakerelere yol açan sözsüz güvenin inşa edildiği bir iletişim aracı olarak kullanıldı.

Yine de, evrensel bir mutabakatın olmaması nedeniyle, diyalog ve müzakereyi şiddetsiz yöntemler listesine dahil etmedik.

Lobicilik

Lobicilik, temsili yönetişimde bilinen sonuçları olan, rutin bir faaliyettir. Tipik olarak lobicilik, yurttaşların seçilmiş bir yetkiliyle, kamuya açık bir etkinlikte veya ofisinde ya da mektup veya telefon görüşmesi yoluyla iletişime geçmesini gerektirir. Rica ya da talep, içerik ne olursa olsun, sonuç lobi yapan yurttaşın değil tamamen oy verme yetkisine sahip olan temsilcinin elindedir. Uygulamada, kişisel davranış ve iletişim normları bozulabilir ve lobicilik çekişmeli, zorlayıcı ama yine de şiddetsiz olabilir. Örneğin bu kitabın yazarı 2017 yılında, mecliste bir bilgilendirme forumu eylemi düzenlemeyi içeren, aksatmaya yönelik bir lobicilik faaliyetine katıldı. Bilgilendirme forumu, lobicilerin kamuya açık yazılı bir açıklama yapılması talebi karşılana kadar saatlerce sürdürüldü. Bu yapılan forum, Medea Benjamin'in aşırı lobicilik olarak adlandırdığı yaratıcı ve iddialı bir lobicilik biçimiydi.⁵⁸ Lobiciliğin kendisi genellikle bir yöntem olarak kabul edilmez, ancak seçilmiş yetkililerle lobicilik sırasında forum eylemleri, oturma eylemleri ve telefon yağmuru gibi birçok şiddetsiz yöntem kullanılır.

Şiddetsiz Taktikler için Lojistik Destek Faaliyetleri

Taktik destek faaliyetleri, şiddetsiz taktiğin başarı şansını artırmak için kullanılır. Bunlar ikna, zorlama ya da manipülasyon gibi süreçler yoluyla karşı tarafı hedef alan bir silah gibi olmadığı için kitapta şiddetsiz yöntem olarak tanımlanmadılar. Ancak, kimi araştırmacılar (örneğin, Beyerle, 2014) şiddetsiz çatışmanın yürütülmesindeki önemine binaen taktik destek faaliyetlerini şiddetsiz taktikler repertuarına dahil eder. Üç tür destek faaliyeti tanımladık ve belirli örneklerini sıraladık:

PLANLAMA

- yedek planlar
- durum tespiti
- mesajlaşma
- amaçları belirleme

58 Benjamin ile 2018 yılında yapılan görüşmelerde bu şekilde isimlendirildi.

- keşif ve değerlendirme
- eylem adımlarının baştan sona planlanması
- hedef analizi yapılması ve hedef seçimi
- zamanlama, süre ve konum

ORGANİZASYON VE LOJİSTİK

- finansman
- yiyecek ve giyecek
- para toplama
- dahili ve harici ortam
- dahili iletişim
- eylemci, müttefik ve destek rollerini alacak insanları örgütlemek
- kaynakların tasarlanması ve hazırlanması
- ses sistemleri

ANTRENMANLAR

- rollerin ve liderliğin koordinasyonu
- disiplin ve eylem yönergeleri, emniyet ve güvenlik farkındalığı ve hazırlık
- antrenman koordinasyonu; mekan, zaman, antrenörlerin ve katılımcıların belirlenmesi
- antrenman kılavuzları, el kitapları ve videolar
- antrenörler antrenmanı

Psikolojik Saldırı

Sivil direnişte karşı karşıya getiren taktikler arasında en yaygın olanlardan biri karşıtın iradesini zayıflatmayı amaçlayan taktiklerdir. Sharp'ın klasik yöntemler listesinde bulunan kaba el kol hareketleri, alaycı belgeseller, kışkırtıcı konuşma ve yazılar, çıplaklık, aldatmacalar ve söylenmeler bu kapsama girerler. Bu taktikler derin psikolojik travmalara ya da geçici rahatsızlıklara yol açabilecek potansiyelde güç barındırır. Gandhici şiddetsizliğin takipçileri genellikle bu yöntemler ile sır saklama ve mala zarar vermenin başkalarına zarar verdiğine ve kampanyanın başarısı üzerinde olumsuz etkiye sebep olduğuna inanır. Wilson (2017) şiddetsiz kampanyaları, “insan hakları anlayışına sahip” olması veya olmamasına göre kötücül ve erdemli olarak ikiye ayırır. Bu anlayış dört ilkeye dayanır: ayrımcılık yapmama (“ötekine eşit muamele”); baskı yapmama (“herkes için siyasi hakları ve siyasi özerkliği geliştirmeyi amaçlamak”); sömürü yapmama (“zulüm görenlerle dayanışma, karşılıklı yardımlaşma ve ortak anlayış ve güveni inşa

etmek için toplumdaki farklı gruplara ulaşma”); ve şiddetsiz araçlar (“diğerlerini tehdit etmeyen veya onlara fiziksel olarak zarar vermeyen eylemler seçme”).

Bu tür insan hakları kıstasları, hangi yöntemlerin şiddetsiz eylem kategorisine girebileceğini ve bu tür yöntemlerin arkasındaki niyetin veya araçların erdemli veya kötücül (insan hakları karşıtı yaklaşımda) olup olmadığını belirlemek için kullanılabilir. Böylece bu yöntemlerin gerçekten bir sivil direniş hareketinin parçası olup olmadıkları da belirlenebilir.

Görünürde Hiç Bir Stratejik Hedefi Olmayan Eylemler

Vinthege (2015), şiddet ve baskının yaygın olduğu toplumlarda şiddetsiz eylemin normalleşmesi için şiddetsiz kampanyalarda (resmi kıyafet giyme veya misilleme yapmama gibi) sosyal normlara ilişkin düzenlemeler ve diyaloga dayalı iletişimin işlevine vurgu yapar. Bu prefigüratif ve kültürel çalışma, ortada açık stratejik bir hedef olmasa da kendi bağlamında marjinalleştirilmiş normları rutin davranışlara dönüştürmeye uğraşır. Kitapta bu tip eylemler şiddetsiz yöntemler kategorisine dahil edilmemekle birlikte olası yanıtlar için soruları açık tutuyoruz.

Sonuç olarak, sivil direniş kampanyalarındaki pek çok eylem işlevi, araçların amaçlarla ilişkisi, çatışma ve şiddetin doğası, iletişimin ve diyalogun rolü hakkında önemli tartışmalar olması nedeniyle şu anda şiddetsiz taktik olarak sınıflandırılmıyor. Bu tür eylemlerin sivil direniş repertuarının bir parçası olup olamayacağını ya da olması gerekip gerekmediğini belirlemek kitabın kapsamı dışında bırakıldı. Öte yandan, taktiklere ilişkin farklı görüşleri şiddetsiz sivil direniş çalışmalarındaki bir zayıflık veya belirsizlik işareti olarak görmek yerine, yaratıcı eylemlerin ve bunları çevreleyen tartışmaların çeşitliliği, alanın canlılığı ve genişliğinin bir işareti olarak yorumlamakta fayda var.

BÖLÜM 7. Çıktılar

Bu kitapta üç temel soruya yanıt arandı:

1. Gene Sharp'ın tanımlamadığı sivil direniş taktikleri hangileri ve 1973'ten bu yana hangi yeni sivil direniş yöntemleri ortaya çıktı ve tanımlandı? Kitap bu soruya cevaben okuyucularını 300'den fazla şiddetsiz direniş yöntemini içeren yeni ve düzenli aralıklarla güncellenen bir veri tabanı ile tanıştırıyor (bkz. Şiddetsiz Taktikler Evreni Eki).
2. İnsan faaliyetlerinin bu muazzam alanını nasıl bir sınıflandırma ile belgelemek kullanışlı olur? Bu soruya cevaben, Sharp'ın sınıflandırması temel alınarak mevcut diğer sınıflandırmalar gözden geçirildikten sonra tablo 1 ve 4'te yer alan rafine bir çerçeve sunuldu.
3. Taktikler ve sınıflandırma hakkındaki bu yeni bilgi, sivil direniş uygulayıcıları ve akademisyenlere olduğu kadar şiddetsiz hareketlere destek olmak isteyen diğer kişilere, nasıl faydalı olabilir? Bu üçüncü sorunun cevabı aşağıdaki paragraflarda ayrıntılı olarak ele alındı.

Aktivistler için Çıktılar

Birincisi, bu çalışma daha önce belgelenenden çok daha fazla şiddetsiz yöntemin var olduğunu açıkça ortaya koymakta. Dahası, çalışmanın yazarı 1973 yılında Sharp'ın tanımladığı 198 taktik haricinde 100'den fazla yeni taktik hakkında bilgi topladı.

Bu kitapta sınırlı sayıda, sadece 23 tane yeni taktik seçilip tanımlandı ve bunların her biri Tablo 4'te bulunan yeni çerçeveye eşleştirildi. Oldukça geniş karakteristik çeşitlilik içeren taktikler seçildi. Bu çeşitlilik dünyanın dört bir yanındaki aktivistlerin, yeni şiddetsiz taktik geliştirme ve uygulama konusundaki ustalıklarının ve yaratıcılıklarının kanıtıdır.

Aktivistler, şiddetsiz taktiklerin ne tür işlevleri yerine getirdiğini daha iyi anlamak için kitaptaki çerçeveyi kullanabilir. Aktivistler bu çerçeveyi aynı zamanda geçmişte gerçekleştirdikleri veya devam etmekte olan kampanyaların bir parçası olarak uyguladıkları taktikleri ayrıntılarıyla açıklamak için de kullanılabilir. Bunu yapmak, eylemlerinin taktiksel olarak ne ölçüde çeşitlilik gösterdiğini ve aynı türden taktiklere ağırlık verirken diğer türleri kasıtlı ya da kasıtsız olarak göz ardı edip etmediklerini görmelerini kolaylaştırabilir. Aktivistlerin bu yaklaşımı kavraması, çalışmalarını, stratejik kozlarını güçlendirmek için kullanacakları yöntemlerin çeşitliliğini artırmayı içerecek biçimde planlamalarını sağlar.

Uygulayıcıların, sınıflandırmalarına bakarak belirli taktiklerin daha az veya daha fazla değer taşıdığı sonucuna varmaması gerekir. Kitapta sivil direniş yöntemlerinin listelenmiş olması, tanımlanmış olan eylemlerin reçete edildiği ya da onaylandığı anlamına gelmez. Şiddetsiz

herhangi bir taktiğin uygulanması iki temel değişkene göre belirlenmelidir: uygunluk ve etkililik. Başka bir deyişle, eylem mevcut koşullarda yapılması gereken “doğru” ya da uygun olan şey mi? Ve eylem, kısa ve uzun vadeli hedeflere ulaşmakta “etkili” olabileceği öngörüldüğünden dolayı yapılması gereken şey mi?

Tanımlanan taktiklerin birçoğunun birden fazla şekilde sınıflandırılabilceğini vurgulamakta da fayda var. Hareketin stratejilerine ve mücadelenin genel bağlamına göre taktiklerin söz konusu hareketin kendisine çeşitli olumlu etkileri olabilir. Taktiksel hazırlıklara ve uygulanmasında ortaya konan beceriye ek olarak, şiddetsiz taktiklerin değerini belirleyen bir diğer unsur da bu taktiklerin arkasındaki stratejidir. Kitapta ortaya konan analitik sınıflandırma, aktivistlerin daha stratejik değerlendirme ve planlama yapmalarına destek olmak amacıyla çeşitli kategorilerin doğasını inceleyecek biçimde oluşturuldu.

Sivil Direniş Üzerine Çalışan Akademisyenler ve Öğrenciler için Çıktılar

Taktikler sayısız biçimde sınıflandırılabilir. Stratejistler ve sosyal bilimciler sürekli olarak yeni kalıplar, ilişkiler ve açılımlar keşfederek taktikleri yayılma/toplanma, aktörlerin motivasyonları, eylemin hedef kitlesi, hedeflenen şey (irade, beden veya çevre), çatışmada geline aşama, sorun edilen meselenin konusu vb. gibi çeşitli kriterlere göre yeniden sınıflandırıyor.

Bu kitap, her biri ayrı ayrı çok önemli olan iki tür sivil direniş eylemini daha iyi anlamak için yeni yöntemlerden örnekler sunar: bir tarafta zorlayan ve karşı karşıya getiren (tehditler ve yaptırımlar), diğer tarafta ise iknaya yönelik ve yapıcı (çağrılar ve ödüller) eylemler.

Araştırmacıların çeşitli türdeki şiddetsiz yöntemlerin özellikle yapıcı boyutunu daha iyi keşfetmelerine yardımcı olmak üzere çağrı, geri çekme ve yaratıcı müdahale gibi olumlu saikler kitapta ayrıntılı biçimde incelendi. Sivil direniş eylemlerinin aksatmaya yönelik unsurları da kitapta ayrıca vurgulandı. Gösteriler, protestolar ve işgaller gibi zorlayıcı şiddetsiz eylemler genellikle görünür ve dramatik eylemlerdir. Bu nedenle olumlu veya yapıcı eylemlere göre daha güçlü, hareket için oluşturdukları koz daha işlevsel görünse bile göze çarpmayan, örtük veya daha az dikkat çekici olan çağrı, ikna etme ve alternatif kurum oluşturma gibi eylemlerin de mücadelenin yönü üzerinde derin bir etkisi olabilir. Bunu dengelemek için, kitapta sunulan çerçevede aksatmaya yönelik muadillerinden daha az güçlü olmayan; onlarca yıldır uygulan-dığı halde şimdiye kadar analitik olarak tanımlanmamış veya üzerinde çalışılmamış olan ihmal eylemlerin olumlu geri çekme kategorisi de diğerlerinin yanı sıra aydınlığa kavuşturuluyor.

Araştırmacılar kitapta sunulan çerçeveyi, şiddetsiz kampanyaları ve hareketleri inceleyecek biçimde genişletebilirler. Böyle bir çalışma taktik örneklerini, taktiklerin art arda sıralanmasını, taktiklerin etkililiğini incelemeyi ve zorlayan taktikler ile ikna etmeye yönelik taktikleri karşılaştırmayı içerebilir ve böylece şiddetsiz mücadelenin genel gidişatına ilişkin bir kavrayış sağlanabilir.

Ayrıca, 6. bölümde, sivil direniş kampanyalarında gerçekleşen ve sivil direniş yöntemlerinin sınıflandırılmasında analitik olarak uygun yerlerini belirleyebilmek için üzerinde daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulan intihar, psikolojik müdahale, mala zarar verme, sosyal norm düzenlemeleri, ütopyik temsil, diyaloga dayalı iletişim, üçüncü taraf müdahaleleri ve gündelik direniş de dahil çok sayıda eylem ve dinamik tanımlanıyor.

Şiddetsiz yöntem ve taktikleri tanımlama kriterlerini netleştirmek ve bunların altında yatan mekanizmalara ilişkin anlayışımızı derinleştirmek için daha fazla araştırma, veri ve analiz gerekiyor. Çok sayıda yasadışı eylemden oluşan ve hükümetin yasadışı olarak ilan etmesi dışında pek ortak noktası olmayan, adaletsiz yasalara yönelik sivil itaatsizlik taktiklerinin alt kategorilerini nasıl ele almalıyız? Peki ya Güney Afrika'da havuzları ve plajları kapsayıcı hale getirmek için yapılan araya karışma eylemleri (yasaklanmış bir alana fiziksel giriş) gibi coğrafyanın bağlamına özgü taktikler başka yerlerde tekrarlanamayacağı için analitik bir ilgiyi ya da bu eylem türünü de kapsayacak bir çerçeveyi gerektirmez mi? Pankart asma yöntemi, kullanılan tekniğe, asıldığı mekana, malzeme çeşitliliğine ve bunların her birinin gerektirdiği farklı uygulama becerisi ve kaynak çeşitliliğine göre farklı alt kategorilere yerleştirilmeli midir? Sivil direniş üzerine çalışanlar, şiddetsiz taktik anlayışına toplumsal cinsiyet perspektifinden baktığı takdirde ortaya neler konabilir? Hala üzerinde çalışılması ve açıklığa kavuşturulması gereken pek çok soru var.

Bu kitap, sivil direniş araştırmacılarına ve uzmanlarına şiddetsiz taktikleri belgelemek ve bu taktikleri şiddetsiz taktiğin türü, doğası ve etkisine dair belirli bir analitik düzen ve net bir sistematizasyon sunabilecek evrensel bir çerçeveye oturtmak için ilham vermeyi amaçlar.

Şiddetsiz Hareketleri Desteklemek İsteyen Gruplara Çıktılar

Dış aktörler bu yeni çerçeveyi, bir hareketin taktiksel çeşitliliğini ve hareketin eylemlerinin taktiksel kategoriler yelpazesine nasıl dağıldığını değerlendirmek için kullanabilir. Bu kullanım, hareketin örgütsel kapasitesinin güçlü ve zayıf yönleri, stratejik planlaması ve karşı karşıya olduğu koşulları nasıl gördüğü hakkında bilgi sunabilir. Bunlar dış aktörlere, hareketin içinden kişilerle görüşmelerinde değinilmesi gereken konular hakkında olduğu kadar, hareketin şiddetsiz taktiklerinin tasarımı ve/veya uygulanması açısından daha stratejik olması için dış aktörlerin hangi araçları ve teknik desteği sunabileceğine dair ipuçları verebilir.

Açıkçası, kitap şiddetsiz taktikleri anlamaya ve analiz etmeye yarayan güncellenmiş bir tablo ve çerçeve sunuyor. İnsan çabasını sınıflandırmak, gerçekliğin bir dereceye kadar basitleştirilmesi demektir ancak sivil direnişin olağanüstü yelpazesi göz önüne alındığında, burada sunulan yöntem şablonu paha biçilmez bir eğitim aracı haline gelebilir. Örneğin grup dışından antrenörler veya danışmanlar, belirli bir kampanyayı temsil eden bir grup aktivistin şiddetsiz

taktiklerle ilgili düşünme, analiz ve strateji çalışmalarını kolaylaştırırken, Tablo 1 ve 4'ü üzerinde çalışmak için kullanabilirler

Sonuç olarak, sivil direniş taktiklerini araştırmak sadece basit bir belgeleme veya sınıflandırma çalışması değildir. Her bir şiddetsiz taktiği incelemek, farklı yer ve zamanlarda gerçekleşen sivil direniş hikayelerinin oluşturduğu bir dünyanın kapılarını açar. İnsanların yaratıcılığına, azmine ve direncine ilişkin bir kavrayış sunar ve çoğu zaman da baskı karşısında direniş mücadelelerine liderlik ederken insanların yaratıcı olma ve stratejik davranma arzusunun gösterir.

Umarız bu kitap ve gelişmeye devam eden Şiddetsiz Taktikler Veri Tabanı bize bir kez daha onlarca yıl beklemeden, dünyanın dört bir yanındaki aktivistlerin ve örgütleyicilerin; hak, özgürlük, adalet ve sürdürülebilirlik için devam eden mücadelelerinde kullandıkları yeni sivil direniş taktiklerini belirleme, toplama ve listeleme olanağı verir.

Atıf Yapılan Kaynaklar

Ackerman, Peter ve Jack DuVall. *A Force More Powerful: A Century of Nonviolent Conflict (Daha Kuvvetli Bir Güç: Şiddetsiz Çatışmaların Yüzyılı)* New York, NY: Palgrave, 2000.

Ackerman, Peter. "Skills or Conditions: What Key Factors Shape the Success or Failure of Civil Resistance? (Beceriler ya da Koşullar: Şiddetsiz Direnişin Başarısını ya da Başarısızlığını Biçimlendiren Temel Etkenler Nedir?)" Sivil Direniş ve Güç Politikaları Konferansı, Oxford University (Mart 15-18, 2007), s. 1-9. Şuradan alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/resource/skills-conditions-key-factors-shape-success-failure-civil-resistance/>

Ackerman, Peter ve Christopher Kruegler. *Strategic Nonviolent Conflict: The Dynamics of People Power in the Twentieth Century (Stratejik Şiddetsiz Çatışma: Yirminci Yüzyılda Halk Gücünün Dinamikleri)*. Westport, CT: Praeger Publishers, 1994.

Ackerman, Peter ve Hardy Merriman. "The Checklist for Ending Tyranny" in Mathew Burrows and Maria J. Stephan (eds), *Is Authoritarianism Staging a Comeback? ('Tiranlığın Sonunu Getirecek Kontrol Listesi', Mathew Burrows ve Maria J. Stephan (editörler), Otoriterlik Geri mi Geliyor? içinde)* Washington, DC: The Atlantic Council, 2015.

"Airport Workers' Strikes Suspended at Newark Liberty, 3 Other Airports (Newark Liberty Havaalanı ve diğer 3 Havaalanında, Havaalanı Çalışanları Grevleri Askıya Aldı)," *News12 New Jersey*, 12 Temmuz 2017. Şuradan alınmıştır: <http://newjersey.news12.com/story/35862766/airport-workers-strikes-suspended-at-newark-liberty-3-other-airports>

Awad, Mubarak ve Laura Bain. *Organizing Tactics for Nonviolent Action: Fasting (Şiddetsiz Eylem için Örgütlenme Taktikleri: Açlık Grevi)*. Washington, DC: Nonviolence International, 1995.

Balch, Oliver. "New Hope for Argentina in the Recovered Factory Movement (Geri Alınmış Fabrikalar Hareketi- Arjantin için Yeni Umut)," *The Guardian*, 12 Mart 2013. Şuradan alınmıştır: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/argentina-recovered-factory-movement>

Bartkowski, Maciej. "How Online Courses on Civil Resistance Can Make Real Impact (Çevrimiçi Sivil Direniş Kursları Nasıl Gerçek Etki Yaratabilir)," *ICNC Minds of the Movement*, 13 Şubat 2019. Şuradan alınmıştır: https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/online-courses-civil-resistance-can-make-real-impact/

Bartkowski, Maciej. *Recovering Nonviolent History: Civil Resistance in Liberation Struggles (Şiddetsizlik Tarihini Yeniden Kurmak: Özgürlük Mücadelelerinde Sivil Direniş)*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2013.

Beer (1995), *Mainstreaming Peace Teams (Barış Ekiplerinin Yaygınlaştırılması)*, Nonviolence International tarafından derlenmiş ve yayınlanmıştır.

Beyerle, Shaazka. *Curtailing Corruption: People Power for Accountability and Justice. (Yolsuzluğun Azaltılması: Hesap Verebilirlik ve Adalet için Halk Gücü)* Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2014.

Bloch, Nadine. *Education and Training in Nonviolent Resistance (Şiddetsiz Direniş Eğitimleri ve Antrenmanları)*. Washington, DC: United States Institute for Peace, 2016.

Bloch, Nadine. "The Arts of Protest: Creative Cultural Resistance (Protesto Sanatı: Yaratıcı Kültürel Direniş)" ICNC Webinarı. Şuradan Alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/the-arts-of-protest-creative-cultural-resistance/>

Bond, Doug. "Nonviolent Direct Action and the Diffusion of Power (Şiddetsiz Doğrudan Eylem ve Gücün Yayılması)" Paul Wehr v.d. (editörler.), *Justice Without Violence (Şiddet İçermeyen Adalet)* içinde. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1994, s. 59-79.

Bond, Doug, v.d., "Mapping Mass Political Conflict and Civil Society: Issues and prospects for the automated development of event data. (Kitleli Politik Çatışmaları ve Sivil Toplum Haritalandırmak: Olay verilerinin otomatik olarak geliştirilmesine yönelik meseleler ve olasılıklar)" *Journal of Conflict Resolution*, vol. 41, Aug 1997.

Boserup, Anders ve Andrew Mack. *War without Weapons: Non-violence in National Defense (Silahsız Savaş: Ulusal Savunmada Şiddetsizlik)*. New York, NY: Schocken, 1975.

Browder, Bill. "The Russians Killed My Lawyer. This Is How I Got Congress to Avenge Him (Ruslar Avukatımı Öldürdü. Onun İntikamını Almak İçin Kongreyi İşte Böyle Harekete Geçirdim)," *Politico*, 3 Şubat 2015. Şuradan alınmıştır: <https://www.politico.com/magazine/story/2015/02/sergei-magnitsky-murder-114878>

Burrowes, Robert J. "Cross-border Nonviolent Intervention: A Typology" in Yeshua Moser-Puangsuwan ve Thomas Weber (editörler.), *Non-violent Intervention Across Borders: A Recurrent Vision. ("Sınır Ötesi Şiddetsiz Müdahale: Bir Tipoloji", Sınırlar Arasında Şiddetsiz Müdahale: Yinelenen Vizyon)* Honolulu, Havai: University of Hawai'i Press, 2000.

Burrowes, Robert J. *The Strategy of Nonviolent Defense: A Gandhian Approach (Şiddetsiz Savunmanın Stratejisi: Gandhici bir Yaklaşım)*. Albany, NY: State University of New York Press, 1995.

Canning, Doyle ve Patrick Reinsborough. "Changing the Story: Story-Based Strategies for Direct Action Design (Hikayeyi Değiştirmek: Doğrudan Eylem Tasarımı için Hikaye Temelli Stratejiler," Smart Meme, Mayıs 2008. Şuradan alınmıştır: <https://inthemiddleofthewhirlwind.wordpress.com/changing-the-story/>

Center for Artistic Activism ve the Yes Lab. Actipedia. Şuradan alınmıştır: <https://actipedia.org/>

Chenoweth, Erica. "Trends in Civil Resistance and Authoritarian Responses" in Mathew Burrows ve Maria J. Stephan (editörler.), *Is Authoritarianism Staging a Comeback? ("Sivil Direniş Eğilimleri ve Otoriter Tepkiler", Otoriterlik Geri mi Dönüyor? içinde)* Washington, DC: The Atlantic Council, 2015, s. 53-62.

Chenoweth, Erica ve Maria Stephan. *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Non-violent Conflict (Sivil Direniş Neden İşe Yarar: Şiddetsiz Çatışmaların Stratejik Mantığı)*. New York, NY: Columbia University Press, 2011.

Chenoweth, Erica ve Maria Stephan. "How the world is proving Martin Luther King right about nonviolence (Dünya, Martin Luther King'i şiddetsizlik konusunda nasıl haklı çıkarıyor)" *Washington Post*, 18 Ocak 2016.

Christoff, Christoff, Stefan. "Cacerolazo." Beautiful Trouble. Şuradan alınmıştır: <http://beautifultrouble.org/tactic/cacerolazo/>

Clark, Howard (ed.). *People Power: Unarmed Resistance and Global Solidarity (Halkın Gücü: Silahsız Direniş ve Küresel Dayanışma)*. Londra, BK: Pluto Press, 2009.

Cortright, David. *Peace: A History of Movements and Ideas. Cambridge (Barış: Hareketlerin ve Fikirlerin Tarihi)*, UK: Cambridge University Press, 2008.

Crawford-Brown, Terry. “International Sanctions Against Israeli Banks (İsrail Bankalarına Karşı Uluslararası Yaptırımlar),” Just World Education, 4 Ağustos 2017. Şuradan alınmıştır: <http://justworldeducational.org/2017/08/international-sanctions-israeli-banks/>

Curle, Adam. *Making Peace (Barışı Kurmak)*. London, UK: Tavistock Publications, 1971.

Deming, Barbara. *On Revolution and Equilibrium (Devrim ve Denge Üzerine)*. New York, NY: A. J. Muste Memorial Institute, 1971.

Dorjee, Tenzin. *The Tibetan Nonviolent Struggle: A Strategic and Historical Analysis (Tibet'te Şiddetsiz Mücadele: Stratejik ve Tarihsel Bir Analiz)*. Washington, DC: ICNC Press, 2015.

Dudouet, Véronique (ed.). *Civil Resistance and Conflict Transformation: Transitions from Armed to Nonviolent Struggle (Şiddetsiz Direniş ve Çatışma Dönüşümü: Silahlı Mücadeleden Şiddetsiz Mücadeleye Geçiş)*. Abingdon, UK: Routledge, 2014.

Dudouet, Véronique. *Powering to Peace: Integrated Civil Resistance and Peacebuilding Strategies (Barışa Güç Vermek: Bütüncül Sivil Direniş ve Barış İnşası Stratejileri)*. Washington, DC: ICNC Press, 2017. Şuradan alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/powering-peace-integrated-civil-resistance-peacebuilding-strategies>

Dudouet, Véronique. “Sources, Functions and Dilemmas of External Assistance to Civil Resistance Movements,” in Kurt Schock (ed.) *Civil Resistance: Comparative Perspectives on Nonviolent Struggle*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2015.

Ebert, Theodore. *Gewaltfreier Aufstand: Alternative zum Bürgerkrieg (Şiddetsiz Ayaklanma: İç Savaşa Alternatifler)*. Hamburg, Germany: Fischer Verlag, 1970.

EFE. “Activists in Hong Kong Call for End to Shark Fin Trade ahead of New Year (Hong Kong'daki aktivistler Yılbaşından Önce Köpekbalığı Yüzgeci Ticaretine Son Verilmesi Çağrısında Bulundu),” 30 Ocak 2016. Şuradan alınmıştır: <https://www.efe.com/efe/english/life/activists-in-hong-kong-call-for-end-to-shark-fin-trade-ahead-of-new-year/50000263-2825615>

French, Amber. “How Do Nonviolent Movements Shape History? An Interview with Jacques Semelin (Şiddetsiz Hareketler Tarihi Nasıl Biçimlendirir? Jacques Semelin ile söyleşi),” Minds of the Movement, 16 Ekim 2017. Şuradan alınmıştır: https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/nonviolent-movements-shape-history-interview-jacques-semelin/

“MEPs Parliament Interpreting Service to Back Strikers (Parlamentörler, Grevcileri Desteklemek için AB Parlamentosu Tercümanlık Hizmetini Durdurdu)” France24, 3 Temmuz 2018. Şuradan alınmıştır: <http://www.france24.com/en/20180703-meps-cut-eu-parliament-interpreting-service-back-strikers>

Garano, Lorna. “Speaking Mirth to Power (Neşeyi Güce Dönüştürmek),” Popular Resistance, 26 Haziran 2016. Şuradan alınmıştır: <https://popularrresistance.org/speaking-mirth-to-power/>

Garofoli, Joe. “Critical Mass Turns 10 (Pedalama Eylemleri 10 Yaşında),” *San Francisco Chronicle*, 28 Eylül 2002. Şuradan alınmıştır: <https://www.sfgate.com/politics/joegarofoli/article/Critical-Mass-turns-10-A-decade-of-defiance-2767020.php>

Geddie, Hong Kong students take protest to virtual world (Hong Konglu öğrenciler protesto sanal dünyaya taşıyor),” Reuters, 31 Ekim 2019. Şuradan alınmıştır: <https://web.archive.org/web/20191031181503/https://www.asiaone.com/digital/hong-kong-students-take-protest-virtual-world>.

Goldman, David ve Jose Pagliery. “#JeSuisCharlie Becomes One of Most Popular Hashtags in Twitter’s History (#JeSuisCharlie, Twitter Tarihindeki En Popüler Hashtaglerden Biri Haline Geliyor,” *CNN*, 9 Ocak 2015. Şuradan alınmıştır: <https://money.cnn.com/2015/01/09/technology/social/jesuischarlie-hashtag-twitter/index.html>

Green, “Ghana Puts Faith in Humble Text Message (Gana Basit Kısa Mesajlara Güveniyor)” *Financial Times*, 8 Aralık 2008. Şuradan alınmıştır: <https://www.ft.com/content/04a981ce-c553-11dd-b516-000077b07658>

Hallward, Maia Carter, ve Julie M. Norman (editörler). *Understanding Nonviolence: Contours and Contexts (Şiddetsizliği Anlamak: Kontürler ve Bağlamlar)* Cambridge, UK: Polity, 2015.

Harrebye, Silas F. *Social Change and Creative Activism in the 21st Century (21.yy’da Sosyal Değişim ve Yaratıcı Aktivizm)*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2016.

Hastings, “Property Damage, Violence, Nonviolent Action, and Strategy (Maddi Zarar, Şiddet, Şiddetsiz Eylem ve Strateji).” *Minds of the Movement (blog)*. ICNC, 2 Haziran 2020. https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/property-damage-violence-nonviolent-action-and-strategy/

Harvard Dijital Koleksiyonu. “Chilean Protest Murals. (Şili Protest Duvar Resimleri)” Şuradan alınmıştır: <http://www.jr-art.net>

Hunter, Daniel ve George Lakey. *Opening Space for Democracy: Training Manual for Third-Party Nonviolent Intervention (Demokrasiye Alan Açmak: Üçüncü-Tarafların Şiddetsiz Müdahalesi için Eğitim Kılavuzu)*. Philadelphia, PA: Training for Change, 2003.

Jordan, John. “Clandestine Insurgent Rebel Clown Army. (Gizli İsyançı- Asi Palyaço Ordusu)” *Beautiful Trouble*. Şuradan alınmıştır: <https://www.beautifultrouble.org/toolbox/#/tool/ clandestine-insurgent-rebel-clown-army>

Joyce, Mary. “Civil Resistance 2.0: Digital Enhancements to the 198 Nonviolent Methods. (Sivil Direniş 2.0: 198 Şiddetsiz Yöntemde Dijital Gelişmeler).” ICNC Webinarı. Şuradan alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/civil-resistance-2-0-digital-enhancements-to-the-198-nonviolent-methods/>

Khatib, Kate, v.d. *We Are Many: Reflections on Movement Strategy from Occupation to Liberation (Biz Çokuz: İşgalden Kurtuluşa, Hareket Stratejisi Üzerine Düşünceler)*. Chico, CA: AK Press, 2012.

King, Mary Elizabeth. *Gandhian Nonviolent Struggle and Untouchability in South India: The 1924-1925 Vykam Satyagraha and the Mechanisms of Change (Gandici Şiddetsiz Mücadele ve Güney Hindistan’ın Dokunulmazlığı: 1924-1925 Vykam Satyagrahası ve Değişim Mekanizmaları)*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Kurtz, Mariam M. ve Lester R. Kurtz. *Women, War, and Violence: Topography, Resistance, and Hope, volume II (Kadın, Savaş ve Şiddet: Topoğrafya, Direniş ve Umut, Cilt II)*. Westport, CT: Praeger, 2015.

La Porte, Amy. “Muslim Leaders Refuse to Bury French Priest Killer (Müslüman Liderler Fransız Rahibin Katilini Defnetmeyi Reddetti),” *CNN*, 1 Ağustos 2016.” Şuradan alınmıştır: <https://www.cnn.com/2016/07/30/europe/priest-killer-burial-refused/index.html>

Lakey, George. “The Sociological Mechanisms of Nonviolent Action. (Şiddetsiz Eylemin Sosyolojik Mekanizmaları)” *Peace Research Review* 2 (1968), pp. 1-102.

Lee, Hyun. “South Korea’s Historic ‘One Million People Protest’ to Oust Washington’s Puppet President Park Geun-hye (Güney Kore’nin Washington’un Kukla Başkanı Park Geun-hye’yi Devirmek İçin Düzenlediği Tarihi ‘Bir Milyon Kişilik Protesto),” *Global Research*, Kasım 14, 2016. Şuradan alınmıştır: <https://www.global-research.ca/south-koreas-historic-one-million-people-protest-to-oust-washingtons-puppet-president-park-geun-hye/5556808>

Madden, Richard. “London: How cyclists around the world put a spoke in the motorist’s wheel (Londra: Dünyanın dört bir yanındaki bisikletçiler sürücülerin tekerine nasıl çomak soktu)” *The Daily Telegraph*. Aralık 15, 2003. Şuradan alınmıştır: <https://www.telegraph.co.uk/travel/729324/London-How-cyclists-around-the-world-put-a-spoke-in-the-motorists-wheel.html>

Mahony, Liam ve Luis Enrique Eguren. *Unarmed Bodyguards: International Accompaniment for the Protection of Human Rights (Silahsız Korumalar: İnsan Haklarının Korunması için Uluslararası Eşlikçiler)*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1997.

Maney, Gregory M., v.d. (ed.). *Strategies for Social Change (Sosyal Değişim Stratejileri)*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2012.

Matthews, David. “Mexican Protestors are Striking Back at Donald Trump—with Video Games Meksikalı Protestocular Donald Trump’a Video Oyunlarıyla Karşılık Veriyor),” Eylül 2, 2015. Şuradan alınmıştır: <https://splinternews.com/mexican-programmers-are-striking-back-at-donald-trump-w-1793850467>

McCarthy, Ronald v.d. (ed.). *Protest, Power, and Change: An Encyclopedia of Nonviolent Action from Act-Up to Women’s Suffrage (Protesto, Güç ve Değişim: Arıza Çıkarmaktan Kadınların Oy Hakkına Şiddetsiz Eylem Ansiklopedisi)*. New York, NY: Garland Publishing, 1997.

Mitchell, Dave O. ve Andrew Boyd. “Taktik: Flash Mob” Şuradan alınmıştır: <https://www.beautifultrouble.org/toolbox/#/tool/flash-mob>

Moser, Yeshua. *Organizing Tactics for Nonviolent Action: Organizing Walks and Pilgrimages (Şiddetsiz Eylem Taktiklerini Organize Etme: Yürüyüş ve Hac Eylemi Düzenleme)*. Washington, DC: Nonviolence International, 1993.

NoplatforM forIMF [YouTube kullanıcısı]. “Mic-Check Disruption of the Speech of IMF Managing Director, Christine Lagarde (IMF Genel Müdürü Christine Lagarde’in Konuşmasının Ses/Mikrofon Kontrolü Yapılarak Kesilmesi), 2013.” Şuradan alınmıştır: <https://www.youtube.com/watch?v=axLA-qG3EWg>

Nurhan, Abujidi. *Urbicide in Palestine: Spaces of Oppression and Resilience (Filistin’de Kentlerin Yerle Bir Edilmesi: Baskı ve Dayanıklılık Mekanları)*. New York: Routledge, 2014.

Powers, Roger v.d. (ed.). *Protest, Power, and Change: An Encyclopedia of Nonviolent Action from Act-Up to Women’s Suffrage (Protesto, Güç ve Değişim: Arıza Çıkarmaktan Kadınların Oy Hakkına Şiddetsiz Eylem Ansiklopedisi)*. New York, NY: Garland Publishing, 1997.

Principe, Marie. *Women in Nonviolent Movements (Şiddetsiz Hareketlerde Kadınlar)*. Washington, DC: United States Institute for Peace, 2016. Şuradan alınmıştır: <https://www.usip.org/publications/2016/12/women-nonviolent-movements>

Rigby, Andrew. *Palestinian Resistance and Nonviolence (Filistin Direnişi ve Şiddetsizlik)*. East Jerusalem: PASSIA, 2010. Şuradan alınmıştır: https://www.academia.edu/16293156/Palestinian_Resistance_and_Nonviolence

Rigby, Andrew ve Marwan Darweish. *Popular Protest in Palestine: The History and Uncertain Future of Unarmed Resistance (Filistin’de Halk Protestosu: Silahsız Direnişin Tarihi ve Belirsiz Geleceği)*. London, UK: Pluto Press, 2015.

Schell, Jonathan. *The Unconquerable World: Power, Nonviolence, and the Will of the People (Yenilmez Dünya: Güç, Şiddetsizlik ve Halkın İradesi)*. New York: Metropolitan Books, 2003.

Schelling, Thomas C. "Some Questions on Civilian Defence," (Sivil Savunma Hakkında Bazı Sorular) Adam Roberts, ed., *Civilian Resistance as a National Defence: Non-violent Action against Aggression (Milli Savunma Olarak Sivil Direniş: Saldırganlığa Karşı Şiddetsiz Eylem)* içinde. Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1968.

Schlegel, Ivy. "Palm Oil Scorecard: Are Brands Doing Enough for Indonesia's Rainforests?" (Palm Yağı Karnesi: Markalar, Endonezya Yağmur Ormanları İçin Yeterince Çaba Gösteriyor Mu?) Greenpeace.com. Mart 9, 2016. Şuradan alınmıştır: <https://www.greenpeace.org/usa/palm-oil-scorecard-are-brands-doing-enough-for-indonesias-rainforests/>

Schock, Kurt. *Civil Resistance Today (Günümüzde Sivil Direniş)*. Cambridge, UK: Polity, 2015.

Schock, Kurt (ed.). *Civil Resistance: Comparative Perspectives on Nonviolent Struggle (Sivil Direniş: Şiddetsiz Mücadeleye İlişkin Karşılaştırmalı Perspektifler)*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2015.

Schock, Kurt. "Land Struggles in the Global South: Strategic Innovations in Brazil and India," (Küresel Güneyde Toprak Mücadeleleri: Brezilya ve Hindistan'da Stratejik İnovasyonlar) Maney, Gregory M., vd. (editörler.), *Strategies for Social Change (Sosyal Değişim Stratejileri)* içinde. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2012.

Schock, Kurt. *Unarmed Insurrections: People Power Movements in Nondemocracies (Silahsız Ayaklanmalar: Demokratik Olmayan Ülkelerde Halk Gücü Hareketleri)*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2005.

Scott, James. "Everyday Forms of Resistance (Direnişin Gündelik Formları)." *Copenhagen Papers in East and Southeast Asian Studies*, vol. 4, Mayıs 1989, s. 55-56.

Shaou, Patrick ve Whea Dodge. "Imagining Dissent: Contesting the Façade of Harmony through Art in China," (Muhalefeti Düşlemek: Çin'de Uyum Cephesine Sanat ile Karşı Çıkmak) Stephen John Hartnett vd. (ed.) *Imagining China: Rhetorics of Nationalism in an Age of Globalization (Çini Düşlemek: Küreselleşme Çağında Milliyetçilik Söylemleri)* içinde. East Lansing, MI: Michigan State University Press, 2017.

Sharp, Gene. *Gandhi as a Political Strategist (Politik bir Stratejist Olarak Gandhi)*. Boston, MA: Porter Sargent Publishers, 1979.

Sharp, Gene. *The Politics of Nonviolent Action, Part Two: The Methods of Nonviolent Action (Şiddetsiz Eylem Politikaları, İkinci Bölüm: Şiddetsiz Eylem Yöntemleri)*. Boston, MA: Porter Sargent Publishers, 1973.

Sharp, Gene. *Waging Nonviolent Struggle, 20th Century Practice and 21st Century Potential (Şiddetsiz Mücadele Yürütmek, 20.yüzyılda Uygulama ve 21.yüzyılda Potansiyel)*. Manchester, NH: Extending Horizons Books, 2005.

Smithey, Lee A. ve Lester R. Kurtz. "Parading Persuasion: Nonviolent Collective Action as Discourse in Northern Ireland," (İkna Turları: Kuzey İrlanda'da Söylem Olarak Şiddetsiz Kolektif Eylem), Patrick G. Coy (ed.), *Consensus Decision Making, Northern Ireland and Indigenous Movements (Konsensusla Karar Alma, Kuzey İrlanda ve Yerel Hareketler)* içinde. West Yorkshire, UK: Emerald Group Publishing Ltd., 2002.

Taylor, Adam. “Intruders Thought Stealing a Giant Gold Mace Would Disrupt Nigeria’s Parliament. It Didn’t Work (Saldırganlar Altından Devasa Bir Tören Asasını Çalmanın Nijerya Parlamentosunu Durduracağını Düşündü. Ancak İşe Yaramadı),” *The Washington Post*. April 19, 2018. Şuradan alınmıştır: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/04/19/intruders-thought-stealing-a-giant-gold-mace-would-disrupt-nigeria-parliament-it-didnt-work/?noredirect=on&utm_term=.afc2152e9b03

Ulmer, Alexandra. “Venezuelans Revel in Pots-and-Pans Protests after Maduro Humiliation (Venezuelalılar, Maduro’nun Aşağılanmasından Sonra Tencere-Tava Protestolarıyla Eğleniyor),” Reuters. Eylül 9, 2016. Şuradan alınmıştır: <http://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-pots-idUSKCN11F22M>

Uluslararası Af Örgütü, BK, “Huge Response to Crowdfunded Newspaper Ads Campaign Opposing Repeal of Human Rights Act (İnsan Hakları Yasasının Yürürlükten Kaldırılmasına Karşı Kitle Fonlamasıyla Gazete İlanları Kampanyasına Büyük İlgi),” 20 Mayıs 2015. Şuradan alınmıştır: <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/huge-response-crowdfunded-newspaper-ads-campaign-opposing-repeal-human-rights-act>

Vinthagen, Stellan. *A Theory of Nonviolent Action: How Civil Resistance Works (Bir Şiddetsiz Eylem Teorisi: Şiddetsiz Direniş Nasıl İşler)*. London, UK: Zed Books, 2015.

Wanis-St. John, Anthony and Noah Rose. *Negotiating Civil Resistance (Sivil Direniş Müzakere Etmek)*. Washington, DC: United States Institute for Peace, 2017. Şuradan alınmıştır: <https://www.usip.org/sites/default/files/2017-07/pw129-negotiating-civil-resistance.pdf>

Wilson, Elizabeth W. *People Power and International Human Rights Law: Creating a Legal Framework (Halk Gücü ve Uluslararası İnsan Hakları Hukuku: Hukuksal Bir Çerçeve Yaratmak)*. Washington, DC: ICNC Press, 2017. Şuradan alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/resource/people-power-movements-international-human-rights-creating-legal-framework/>

Zunes, Stephen. *Civil Resistance Against Coups: A Comparative and Historical Perspective (Darbelere Karşı Sivil Direniş: Karşılaştırmalı ve Tarihsel Bir Perspektif)*. Washington, DC: ICNC Press, 2017. Şuradan alınmıştır: <https://www.nonviolent-conflict.org/resource/civil-resistance-coups-comparative-historical-perspective/>

E K

Şiddetsiz Taktikler Evreni⁵⁹

Aşağıdaki Ek Bölüm, Sharp'ın 1973'te oluşturduğu 198 yöntemi ve Şiddetsiz Taktikler Veri Tabanındaki yeni taktikleri de içine alan 346 şiddetsiz direniş taktiğini bir araya getirmektedir. ⁶⁰Ek Bölümde aynı zamanda eski ve yeni, tüm şiddetsiz yöntemler düzenlenerek sınıflandırıldı. Kitapta ana hatlarıyla belirtildiği gibi şiddetsiz direniş yöntemlerini düzenlemek için birçok sınıflandırma sistemi vardır (bkz. Bölüm 3 ve 4). Bu Ek bölümde taktikler aşağıdaki tabloda gösterildiği biçimde, kitapta sunulan sınıflandırma hiyerarşisine bağlı kalınarak düzenlenmiştir.

Parantez içindeki rakamlar Sharp'ın 1973'te oluşturduğu 198 yöntem için atadığı orijinal taktik numarasıdır.

İfade/Protesto ve Çağrı

(BİR ŞEYİ NASIL "İFADE EDERİZ")

Araç Olarak İnsanın Kullanıldığı İfade Taktikleri

HAREKET & JEST

Dans (Dance): Hoşnutsuzluğu/dayanıklılığı/ mutabakatı göstermek için bir dans etmek veya dansa katılmak

Kaba el kol hareketleri (Rude gestures) (30): Sosyal olarak kaba veya anti-sosyal kabul edilen el kol hareketlerini kullanmak

Dövüş sanatları (Martial arts): Protesto ya da çağrı aracı olarak dövüş sanatlarını sergilemek

İnsan pankartı (Human banner): İnsan bedenleriyle, genellikle yukarıdan bakıldığında görülebilecek biçimde resim ya da kelime oluşturmak

El hareketleri (Hand gesture): Karşı olma halini ifade etmek amacıyla (bir birey ya da grup tarafından) el hareketlerinin kullanılması

İnsan zinciri (Human chain): Politik dayanışmayı göstermek amacıyla pek çok insanın el ele tutuşarak dev zincir oluşturması

Diz çökme (Kneeling): Sosyal olarak uygun olmayan yerlerde ve zamanlarda diz çökmek

Beden perküsyonu (Body percussion): Onaylamayı, onaylamamayı ya da birlik olmayı göstermek için bedeni kullanarak ses çıkarmak (örneğin, alkış)

59 Daha fazla bilgi edinmek isteyenler için <https://www.tactics.nonviolenceinternational.net/> adresindeki Şiddetsiz Taktikler Veritabanında bulunabilmelerini kolaylaştırmak amacıyla taktiklerin orijinal isimleri parantez içerisinde olduğu gibi bırakıldı. (ç.n.)

60 Daha fazla bilgi için bakınız: <https://www.tactics.nonviolenceinternational.net/categories>

YÜRÜYÜŞLER

Gösteri Yürüyüşü (Marches) (38): Bir protesto veya çağrı aracı olarak insanların belirlenmiş bir noktaya kadar birlikte yürümesi

Geçit Alayı (Parades) (39): Yürüyüşe benzer ancak varış noktası politik olarak önemli değildir, uygun olan herhangi bir yerde yürüyüş.

Dini yürüyüş (Religious processions) (40): Dini nitelik taşıyan yürüyüş ya da geçit alayları

Kutsal Yolculuk (Pilgrimages) (41): Bir birey ya da grup tarafından yapılan, önemli ahlaki ve/veya dini özelliği olan yürüyüş

Bir mekanın önünde toplanma (Picketing) (16): Protesto etmek ve girişi engellemek amacıyla bir yerin dışında toplanmak- kimi zaman da grev hattını geçmek

Yürüyüş ve yolculuk (Walk and trek): Halkın farkındalığını artırmak ve/veya belirli bir davaya/gruba/yasaya/vb.'ne destekte bulunmak ya da karşı çıkmak amacıyla yapılan uzun yürüyüş veya yolculuk; güzergah önemlidir çünkü yürüyüşün kamusal olarak daha görünür olması farkındalığı artırma olasılığını yükseltir

KAMUSAL TOPLANTILAR

Delegasyonlar (Deputations) (13): Hoşnutsuzlukları iletmek ya da yeni politika önerisinde bulunmak için bir muhalefet partisiyle yapılan temsilci heyeti toplantısı

”Kitlenin hareket düzenine, kitle kaynaklı verileri kullanarak o anda ‘yön vermek’” (“Live crowd ‘choreography’ through crowdsourced data”): Kitlenin hareketlerini, uygulamalar aracılığı ile koordine etmek

Kaydolmak (Check-ins): Sosyal ağ sitelerini kullanarak bir protestoya ‘kayıt yaptırmak’ ve dayanışma içinde olduğunu göstermek

Protesto veya destek için toplanmak (Assemblies of protest or support) (47): Gösterinin amacı için önemli olan yerlerde yapılan protesto/muhalefet toplantısı (örn; adliye binasının basamakları)

Protesto mitingleri (Protest meetings) (48): Protesto veya destek için bir araya gelmeye benzer ancak yer önemli değildir, neresi uygunsa orada gerçekleşir

Kamufleli protestolar (Camouflaged meetings of protest) (49): Genellikle yasal sonuçlardan kaçınmak amacıyla, olduğundan başka bir şey biçiminde sunulan protesto toplantıları (ör. spor karşılaşması, dini tören, vb.)

Grup olarak lobi yapmak (Group lobbying) (15): Bir seçmen grubu, belirli bir konudaki argümanlarını parlamentoda bir vekile/danışmana sunar

Nöbet (Vigil) (34): Bir kişi veya olayı anmak// onurlandırmak? için bir süre boyunca dua etmek veya nöbet tutmak

Dünya çapında koordineli olarak yürütülen protestolar (Coordinated worldwide demonstrations): Belirli bir konuya yoğun biçimde dikkat çekmek amacıyla yapılan uluslararası kitlesel gösteriler

RİTÜELLER VE GELENEKLER

Protesto olarak saç uzatmak/kesmek (Growing/shaving hair as protest): Yas tutma ifadesi ya da bir eyleme, politikaya, vb. ilişkin eleştiri

Geleneksel veya tarihsel kıyafetlerin ya da kostümlerin giyilmesi (Wearing traditional or historical clothing or costumes): Geleneklere veya tarihe gönderme yapmak

Ulusal marş protestoları (National anthem protests): Ulusal marşın söylenmesi sırasında bir karşı çıkış ortaya koymak

Büyü yapmak (Invocation of magic): Bir bireyin veya grubun eylemlerini lanetlemek için büyüye başvurmak

Dua ve ibadet (Prayer and worship) (20): Dini eylemler yoluyla ahlaki olarak onay vermemek veya politik olarak protesto etmek

KAYIPLARI ONURLANDIRMA/ANMA

Politik yas (Political mourning) (43): Belirli bir politika, olay veya eyleme karşı duruşu göstermek için keder ve kayıp gibi yas sembollerini kullanmak

Temsili cenaze törenleri (Mock funerals) (44): Karşı tarafın, bir erdemi veya inancı çüştürmesine duyulan üzüntüyü ifade etmek için sahte bir cenaze töreni düzenlemek

Gösteriye dönüşen cenazeler (Demonstrative funerals) (45): Gerçek bir cenazenin protestoya dönüştürülmesi- özellikle kişi karşı tarafın elindeyken ölmüşse etkili olur

Mezar başında anma (Homage at burial places) (46): Mücadelede sembolik anlamı veya etkisi olan kişinin defnedildiği yerde gösteri yapmak

PERFORMANS

Uydurma ödül töreni (Mock awards)(14): Bir konuyla ilgili açıklama yapmak için (bahane olarak) uydurma ödül töreni düzenlemek

Temsili mahkeme (Mock tribunals): Belli politikalar/fiiller ile ilgili duygu ve düşünceleri paylaşmak amacıyla, kamuoyuna açık yapılan gayri resmi yargılamalar

Flash moblar/smart moblar (Flash mobs/smart mobs): Grup halka açık bir yerde toplanır ve bu yerde yapılması beklenmeyen (dans koreografisi gibi) bir performansı kısa bir süre içinde sergiler ve sonrasında hemen dağılır

Mizahi skeçler ve muziplikler (Humorous skits and pranks) (35): Güldürü ve hiciv kullanarak protesto etme

Geleneksel tiyatro (Traditional theater) (36): Tiyatro oyunları, skeçler ve hiciv kullanarak farkındalığı artırma, bilgiyi yayma ve/veya protesto/çağrı yapma

Kendi mülkünü tahrip etme (Destruction of own property) (23): Kişinin, bir protesto/çağrı eylemi olarak kendi mülkünü iradi olarak tahrip etmesi

Tek kişilik protesto (başkalarının katılımıyla ya da katılımı olmaksızın) (One-person protest (with or without aggregation)): Bir aktivist tek başına bazı protesto/çağrı eylemleri yapar ve eylem genellikle izleyenlerin katılımına açıktır

Aynı renk giymek/taşımak (Wearing/displaying a single color): Bir hareketi desteklemek ve/veya bir kişiden ya da hükümetten memnun olmama halini göstermek için önceden belirlenmiş bir günde, aynı renkte giyinmek

GERİ ÇEKİLME VE FERAGAT

Dışarı çıkmak (Walk-outs) (51): Katılımcıların, bir protesto/çağrı biçimi olarak bir toplantıyı, kongreyi, vb terk etmesi.

Sessizlik (Silence) (52): Bir konuşmacı veya olay karşısında sessizliği korumak; genellikle ahlaki yargı ifadesi amacıyla kullanılır

Ödülden feragat (Renouncing honors) (53): Bir protesto veya çağrı eylemi olarak onurlandırmayı/ödülü kabul etmeme

Birine arkasını dönme (Turning one's back) (54): Karşı tarafta yer alan biri konuşurken ya da eylemlilik halindeyken başka yöne bakma; bireysel olabildiği gibi kitlesel de yapılabilir

BİREYLER ÜZERİNDE BASKI KURMA

Görevlilere “musallat olma” (“Haunting” officials) (31): Aktivistler, görevlileri takip ederek kendilerini ve davaya bağlılıklarını onlara hatırlatır

Görevlilerle dalga geçme (Taunting officials) (32): Bir görevlinin, kamusal alanda alay konusu edilmesi

Arkadaşlık Kurma (Fraternization) (33): Eylemlerini yumuşatma ve/veya davaya katılmaya ikna etme amacıyla polis veya askerlerle sosyalleşme

Araç Olarak Çeşitli Nesnelerin Kullanıldığı İfade Taktikleri

SES & MÜZİK

Sembolik sesler (Symbolic sounds)(28): Atmosfer yaratmak ya da mesaj vermek üzere konuşmaksızın ses çıkarma

Tencere, tava çalma (Cacerolazo): Yürüyüşte ya da benzer etkinliklerde tencere, tava çalma

Korna çalma (Car horns): Farkındalık yaratma/hoşnutsuzluğu ifade etme amacıyla araba kornalarını planlanmış biçimde, tekrar tekrar çalma

Islık (Whistles): Ses çıkarmak için ıslık ya da ıslık benzeri ses çıkaran araçları kullanma

Davul çalma (Drumming): Şarkı söylemeyi/bağırılmayı daha güçlü hale getirecek biçimde ses çıkarma/ritim tutma

Müzik aletleri (Musical instruments)(36): Protestoyu ya da çağrışı, ses çıkaran enstrümanlar kullanarak kamuya duyurma

UZAMSAL SANATLAR VE MALZEMELER

Afiş, pankart ve diğer görsel iletişim araçları (Banners, posters, and other displayed communications) (8): Bir mesaj vermek ya da mesajın etkisini güçlendirmek amacıyla halkın göreceği biçimde kullanılan yazılı, boyalı veya basılı, taşınabilir iletişim araçları

Resimle protesto (Paint as protest)(26): Grafiti, tabelaların üzerini boyama, vb.

Bayraklar ve simgesel renkler kullanma (Displays of flags and symbolic colors) (18): Bir ülkenin, bir grubun, vb bayrağını veya sembolik renklerini kullanarak/ giyerek siyasi muhalefeti ifade etme

Sembollerin kullanılması/giyilmesi (Wearing of symbols) (19): Sembolik giysiler, renkler, malzemeler, vb giyerek/takarak siyasi muhalefeti ifade etme

Sembolik ışıklandırma (Symbolic lights) (24): Bir ifade biçimi olarak ışığın kullanılması (örneğin, kitlesel olarak ışıkların kapatılması, meşale, mum, vs kullanılması)

Portre sergileme (Displays of portraits)(25): Portrelerin kamusal alanda, genellikle bir nöbet ya da benzeri eylemde taşınması

Karikatür (Comics): Kişileri, grupları, şirketleri veya belirli konuları eleştiren, onlarla alay eden, bunlara dikkat çeken karikatürler

Çıkartmalar (Stickers): Desteği/muhalefeti gösteren çıkartmalar kullanma

Logo (Logos): Bir mesajı iletmek ya da bir konunun doğruluğunu ortaya koymak için logo yaratma veya var olan bir logoyu kendi amacı için kullanma

Rozet (Buttons): Desteği/muhalefeti göstermek amacıyla rozet kullanma

Makyaj/yüz boyama (Makeup/face painting): Using makeup or face paint to demonstrate or display a message, or to make a point

UZAMSAL SANATLAR VE MALZEMELER

Araç konvoyu (Motorcades)(42): Yürüyüşe veya geçit alayına benzer ancak katılımcılar yürümez, bunun yerine araçlarını en düşük hızda kullanır

Gıda atıkları (veya başka çiftlik ürünleri) ile protesto (Food waste (or other farm goods) as protest): Protesto/çağrı olarak gıda atıklarını kullanma

Sembolik materyalleri postalama (Mailing symbolic items) (21): Bir protesto biçimi olarak belli sembolik anlamları olan materyalleri postalama

Sembolik nesne gönderme (Delivering symbolic objects) (21): Belirli bir anlam ifade eden nesnelere karşıta gönderme

Kukla (Puppets): Bir mesajı temsili olarak sergilemek, karşı tarafla dalga geçmek veya belirli bir grubu/kişiyi/konuyu eleştirmek için kuklaları (ve kukla gösterilerini) kullanma

Sahne aksesuarları (Props): Eyleme yaratıcılık katmak ve/veya bir protestonun arkasındaki nedeni veya davayı vurgulamak için aksesuar kullanımı

Kostümler (Costumes): Dikkat çekmek için konuyla ilgili bir kostüm giyme

Maskotlar (Mascots): Bir konuya dikkat çekmek için maskot gibi giyinme

Heykel (Sculpture): Bir konuyu vurgulamak, konuyla ilgili bir kişiyi anmak ve/veya onurlandırmak, bir noktayı işaret etmek ve/veya karşıta hitap etmek için heykeller yapma

İki boyutlu ve üç boyutlu sanat aracılığıyla taşıtların kullanımı (Vehicles, with 2D and 3D art): Taşıtları (kamyonlar, arabalar, tekneler, sıcak hava balonları, uçaklar, vb.) gezici mesaj iletme/bilgi yayma mekanizmalarına dönüştürme

Elektronik İletişim Araçları Kullanılarak Yapılan İfade Taktikleri

ŞİDDETSİZ EYLEM HABERLERİNİ KAYDETMEK VE YAYINLAMAK

Canlı yayın (Livestreaming): Bir etkinliğin, olayın veya protestonun kamuya açık canlı yayını

Kısa dijital video (Short form digital video): İnsanların protesto ettikleri/çağrı yaptıkları konuyu detaylandıran kısa video

Sosyal medyada fotoğraf kampanyası (Social media photo campaign): Sosyal medya platformları aracılığıyla belirli bir görselin kullanılması (örneğin, profil resimlerinin değiştirilmesi)

Veri sızdırma (Database leaks): Kamuoyunu eğitmek ve/veya farkındalığı artırmak amacıyla dijital gizli materyal arşivlerinin tamamını yayınlama

KİTLE KAYNAKLI BİLGİ

Yurttaş izlemesi (Sousveillance): Vatandaşlar tarafından yapılan gizli izleme- sıklıkla yetkililerin izlenmesi

Haritalar ve haritalama aktivizmi (Maps and maptivism): Veri veya bilgiyi kitle kaynaklarından elde etmek için haritaları, genellikle de dijital olanları kullanma

Dijital dosya paylaşım uygulamaları (Digital file sharing applications): Kullanıcılar arasında (peer-to-peer) dosya paylaşımı (uTorrent, vb.)

ÇEVİRİMİÇİ DİJİTAL İÇERİK ÜRETMEK

İnternet günlüğü oluşturma/yazma/yorum yapma/tvit atma (Blogging/writing/commenting/tweeting): Belirli sorunlar hakkında çevrimiçi yazılı içerik oluşturmak. Özellikle kişinin açıkça dile getirmesi ve protesto etmesinin tehlikeli olduğu durumlarda oldukça kullanışlıdır.

Dijital video ve ses sanatı çalışmaları: (Digital video and audio art): Protesto/çağrı için video, fotoğraf, sanat fotoğrafları, dijital sanatlar, animasyon ve sessiz videolar gibi medya türlerini kullanmak

Dijital oyunlar (Digital games): Karşıtı ve karşıtın fikirlerini eleştirmek veya model olarak yeni bir davranış biçimini veya yapıyı göstermek için dijital oyunları kullanmak

UYDURMA, HAYALİ BİLGİ

Düzmece kişiler, web sitesi, videolar oluşturma: (Creating faux identities, websites, videos): Karşıtla dalga geçmek ve/veya halkı şok etmek amacıyla bir tür uydurma veya sahte bilgi oluşturma

Sahte belgeseller (Mockumentaries): Karşıtla veya konuyla dalga geçmek için mizah ve parodi kullanarak çekilen belgesel

Uydurma belgeler (resmi formlar) (Mock documents (government forms)): Halkın kullandığı belgelerin ve formların sahtelerini oluşturmak

Yalancı para çıkarmak (Deliberately fake money): Yolsuzlukla mücadelede konu hakkında farkındalık yaratmak vb için sahte para birimi oluşturmak.

KİTLESEL EYLEM

SMS mesajı/e-posta/sosyal medya yağmuru (SMS/email/social media bombing): Bir hedefe mesaj iletmek için toplu halde kısa mesaj, e-posta veya sosyal medya gibi araçları kullanma

Bilgiyi iletme, retweet etme, yeniden gönderme, paylaşma (Forwarding information, retweeting, re-posting, sharing): Sosyal medya veya diğer mesajlaşma sistemleri aracılığıyla bilgi paylaşma ve farkındalık yaratma

Bir etiketi trend haline getirme (Trend a hashtag): Bir soruna veya olaya dikkat çekmek için sosyal medya platformunun etiketleme özelliğini kullanma (#)

İnternet arama motorlarına etki etmek (Influencing Internet search engines): Belirli bir terim/kişi için bir arama motorunun sonuçlarını değiştirmek

“Sosyal medyayı şiddetsizce ele geçirmek” (“Nonviolently ‘hijacking’ social media”): Karşıtın sosyal medya hesaplarını hacklemek, paylaşmak, ifşa etmek ve/veya devre dışı bırakmak

Sosyal medya “meydan okuma” (Social media “challenges”): Başkalarını kitlesel ölçekte harekete geçmeye davet etmek için sosyal medyayı kullanmak

Dayanışma teletonu⁶¹ (Solidarity telethon): Bilgi ve dayanışmayı yaymak için kitlesel çağrılar

Ürün yorumlarını ele geçirme (Product review hijacking): Bir ürüne kitlesel olarak olumlu veya olumsuz yorum yazma

Dilin Kullanıldığı İfade (Expressive) Taktikleri

Şarkı söylemek (Singing) (37): Belirli bir bakış açısını ifade etmek veya rakibin konuşmasını bastırmak için şarkıları kullanmak

Anlatıyı değiştirme/senaryoyu uyarılama/şarkı sözlerini düzenleme vb. (Changing narratives/flipping scripts/editing song lyrics, etc.): Mevcut anlatıyı, senaryoyu, şarkıyı vb. orijinalin yanlış, saldırgan, yanıltıcı vb. olduğunu örnekleyecek biçimde değiştirmek.

61 Televizyon ve maraton sözcüklerinden türetilen teleton, dayanışma sağlamak, bağış toplamak amacıyla canlı yayınlanan uzun soluklu TV programlarıdır. (ç.n.)

Bilgilendirme forumları (Teach-ins) (50): Çeşitli bakış açılarını temsil eden konuşmacıların zaman veya kapsam konusunda katı sınırlamalar olmaksızın katılımcıların konuşmasına izin vererek ve dinleyicilerin aktif katılımını teşvik ederek eğitmek; Vietnam Savaşı sırasında popülerleşmiştir.

(Gökyüzü veya yeryüzü yazılama) Skywriting and earthwriting (12): Mesajın uzaklardan okunabilecek biçimde gökyüzüne veya yeryüzüne yazılması

Slogan, Karikatür ve Semboller (Slogans, caricatures, and symbols) (7): Yazılan, boyanan, basılan, mimlenen, gösterilen, çizilen, konuşulan vb. basit mesajlar veya semboller.

Karşı çıkan veya destek veren mektuplar (Letters of opposition or support) (2): Bir konuda tavır alan kişi ve/veya örgütler tarafından imzalanmış mektuplar

Örgütler ve kuruluşlar tarafından yapılan açıklamalar (Declarations by organizations and institutions) (3): Sadece bir bakış açısını değil, aynı zamanda faili sorumlu tutan ve/veya eyleme geçme niyetini açıklayan beyanlar

İmzalı kamusal açıklamalar (Signed public statements) (4): Kamuoyuna yönelik kişiler ve/veya örgütlerin imzaladığı beyanlar

İthamlar ve niyeti ortaya koyan beyanlar (Declarations of indictment and intention) (5): Sadece beyanda bulunan değil, niyet de ifade eden beyanlar

Grup olarak veya kitlesel imza kampanyaları (Group or mass petitions) (6): Altında çok sayıda insanın imzası bulunan, belirli bir amaca yönelik yazılı talepler

Kamuya farkındalık kazandırmaya yönelik reklamlar (Public written advertisements): Sağlanan bir hizmeti tanıtan, mesaj veren veya belirli bir konuyu vurgulayan reklamlar.

Muhalef bildiri veya broşür dağıtmak (Distributing dissenting leaflets and pamphlets) (9): Görüş ayrılığını veya muhalefeti ifade eden yazılı materyalleri dağıtmak

Gazeteler ve dergiler (Newspapers and journals) (10): Gazete, dergi ve diğer yayınlardaki makaleler yoluyla görüş ayrılığını veya muhalefeti ifade etme

Kamusal alanda yapılan konuşmalar (Public speeches) (1): Muhalefet, protesto, destek vb eylemi olarak önceden hazırlanmış veya doğaçlama yapılan konuşmalar

Soru-cevap sloganlar (Call and response): Dinleyicilerden gelen yanıtlarla noktalanın şarkı veya sloganlar

Tezahürat (Chanting): Grubun melodili veya melodisiz, ritmik, tekrarlayan kelimeler ve seslerle bağırması

Arama/telefon yağmuru (Call-in/phone march): Bir devlet memuru veya otokrata kitlesel olarak telefon edilmesini örgütleme

Şiir/konuşma (Poetry/spoken word): Şiddete ve susturulmaya karşı koymak için şiir yazmak ve icra etmek

Canlı mikrofon (People's mic): Bir mesajın daha güçlü biçimde duyulabilmesi için büyük bir insan grubunun aynı mesajı dalgalar halinde bağırması (çağrı ve yanıt benzer)

Şifreli dil (Coded language): Sansürü aşmak için şifreli dil oluşturma

Kaba/kötü dil (Rude/transgressive language): Bir durumu canlandırmak veya karşıtın konuşmasını engellemek için küfürlü veya saldırgan bir dil kullanmak

Karşı laf atma (Counter cat-calling): Kamusal alanda cinsel tacize dikkat çekmek için laf atanlara yüksek sesle ve abartılı tepki verme

Kendini açma (Self disclosure): Kişisel mağduriyeti dile getirerek işlenmiş korkunç suçlar hakkında açıkça konuşmak

Muhafif literatür yayınlama (Publishing dissenting literature) (9): Direnme stratejileriyle ilgili eğitim ve antrenman materyali yazmak

İhmali Eylemler İşbirliği Yapmama: Zorlayan Eylemler

(BİR ŞEYİ NASIL YAPMAYIZ)

Sosyal İşbirliği Yapmama

KİŞİLERİN DIŞLANMASI

Sosyal boykot (Social boycott) (55): Belirli bir kişi veya grupla ilişki kurmayı reddetme

Seçici sosyal boykot (Selective social boycott) (56): Belirli bir sosyal davranışa belirli bir kişi veya grup ile katılmayı reddetme

Lysistrata eylemsizliği⁶² (Lysistratic nonaction) (57): Talepler karşılanana dek seks yapmama

Aforoz (Excommunication) (58): Kişiyi dini hizmetlerden, törenlerden ve uygulamalardan dışlama

Dinî kısıtlama (Interdict) (59): Herhangi bir siyasi veya sosyal değişim yürürlüğe girene kadar belirli bir bölgede dini hizmetlerin askıya alınması

SOSYAL OLAYLARA, GELENEKLEŞMİŞ SOSYAL ETKİNLİKLERE KATILMAMA VE SOSYAL KURUMLARLA İŞBİRLİĞİ YAPMAMA

Sosyal ve spor etkinliklerin askıya alınması (Suspension of social and sports activities) (60): Sosyal aktiviteleri ayarlamayı ve bunlara katılmayı reddetme

Sosyal işleri boykot (Boycott of social affairs) (61): Belirli tipte sosyal etkinliklere katılmayı reddetme

Öğrenci grevi (Student strike) (62): Derslere girmeyi reddetme

Sosyal kurumlardan çekilme (Withdrawal from social institutions) (64): Belirli kurumlardan istifa etmek veya katılım göstermemek

Taahhüdün veya yeminin reddi (Refusal of pledges or oaths): Belirli bir taahhütte bulunmayı veya yemini etmeyi reddetmek

62 Lysistrata, Aristofanes tarafından MÖ 411 yılında yazılmış, tek perdelik, seyirlik bir oyundur. İlk defa MÖ 411 baharında sahnelendiği düşünülen oyun, tiyatro tarihinin ilk savaş karşıtı oyunlarından birisi kabul edilir. Erkeklerinin savaştan dönmelerini beklemekten usanmış kadınların savaşa son vermek için savaşı bitene kadar erkeklerle yataklarını paylaşmama kararı almaları ile gelişen olayları konu alır. (ç.n.)

SOSYAL SİSTEMDEN ÇEKİLME

Evde kalma (Stay-at-home) (65): Örgütlü evde kalma eylemi; her zaman değilse de genellikle mesai saatleri içinde

Bireysel işbirliğini tümünden bırakma (Total personal noncooperation) (66): Mahkumun yeme, içme ve hatta bedenini hareket ettirme dahil herhangi bir eylemi yapmayı tamamen reddetmesi

İşçi “fırlarları” (“Flight” of workers) (67): İşçilerin henüz taleplerini dillendirmeden çalışmayı bırakması ve evde kalması

Sığınak (Sanctuary) (68): Kişinin dini, hukuki, ahlaki veya sosyal kısıtlamalar nedeniyle bulunduğu yerden çıkarılmayacağı bir yere kaçması

Toplu terk (Collective disappearance) (69): Nüfusun geçici olarak bir yeri boşaltması

Protesto göçü (hicret) (Protest emigration (hijrat)) (70): Bir yerden gönüllü olarak göç etme

Hayalet kasaba (Ghost town): Nüfusun büyük çoğunluğunun işe veya okula gitmek yerine evde kalması

Ekonomik İşbirliği Yapmama: Boykot

TÜKETİCİ EYLEMLERİ

Tüketici boykotu (Consumers' boycott) (71): Tüketicinin belirli ürünleri veya ürün grubunu satın almaması

Boykot edilen ürünlerin tüketilmemesi (Non-consumption of boycotted goods) (72): Hali-hazırda satın alınmış olan boykotlu ürünlerin kullanılmaması ve tüketilmemesi

Kemer sıkma politikası (Policy of austerity) (73): Sembolik sebepler veya boykot dolayısıyla kişisel lükslerden vazgeçmek

Kira ödememek (Rent withholding) (74): Mal veya mülk sahibine kira ödemeyi reddetme

Kiralamayı reddetme (Refusal to rent) (75): Bir mekanı veya araziye, sahibini veya işletmecisini protesto etmek için kiralamamak

Ülkeye yönelik tüketici boykotu (National consumers' boycott) (76): Bütün ülkeyi ve orada üretilen malları kapsayan boykot

Uluslararası tüketici boykotu (International consumers' boycott) (77): Birçok ülkenin, bir ülkenin ürünlerini/hizmetlerini boykot etmesi

Madeni para biriktirme (Coin hoarding): Belirli bir para birimini büyük miktarda nakit parayı dolaşımdan çekmek umuduyla harcamama çabası

İŞÇİ VE ÜRETİCİ EYLEMLERİ

Üretici boykotu (Producers' boycott) (79): Üreticilerin ürünlerini üretmeyi, satmayı ve dağıtmayı reddetmesi

İşçi boykotu (Workmen's boycott) (78): İşçilerin belirli koşullarda üretilmiş malzemeleri ve araçları kullanmayı reddetmesi

ARACILARIN EYLEMLERİ

Tedarikçilerin ve aracılarn yaptığı boykot (Suppliers' and handlers' boycott) (80): 'Aracılarn' ürünün nakliyesini ve işlenmesini üstlenmeyi reddeder

İŞ SAHİPLERİ VE YÖNETİCİLERİN EYLEMLERİ

Tüccar boykotu (Traders' boycott) (81): Perakendecilerin belirli bir ürünü almayı, satmayı ve ulaştırmayı reddetmesi

Mülkü kiralamayı veya satmayı reddetme (Refusal to let or sell property) (82): Mülk sahibinin mülkü belirli kişilere veya gruplara kiralamayı veya satmayı reddetmesi

Lokavt (Lockout) (83): İşverenin çalışanlar üzerinde baskı kurmak için işyerini geçici olarak kapatması.

Endüstriyel desteğin reddi (Refusal of industrial assistance) (84): İşletmenin karşı tarafa ekonomik veya teknik hizmet sağlamayı reddetmesi

Tüccarların yaptığı "genel grev" (Merchants' "general strike" (85): Toptancı ve perakendecilerin, ekonomik akışı yavaşlatmak veya durdurmak için işyerlerini kapatmaları

FİNANSAL KAYNAK SAHİPLERİNİN YAPTIĞI EYLEMLER

Banka mevduatlarının çekilmesi (Withdrawal of bank deposits) (86): Finansal işbirliğinin sonlandırılması

Harç, borç ve vergileri ödemeyi reddetme (Refusal to pay fees, dues, and assessments) (87): Protesto etmek veya dikkat çekmek amacıyla belirli bir kuruluşa, hükümete vb. parasal bir meblağ ödemeyi reddetmek.

Borcu veya faizi ödemeyi reddetmek (Refusal to pay debts or interest) (88): Borcunu ödememek

Fonların ve kredilerin kesilmesi (Severance of funds and credit) (89): Karşıtın para kaynaklarını kesmek

Vergi ve harç ödemeyi reddetmek (Revenue refusal) (90): Devletin geliri olan ödemeleri reddetmek (örneğin vergi veya ruhsat ücretleri)

Yatırımı geri çekme (Divestment): Yatırımcıların sakıncalı eylemlerde bulunan şirketlerden kurumsal olarak yatırımını çekmesi

HÜKÜMETLERCE YAPILAN EYLEMLER

Yurtiçi ambargo (Domestic embargo) (92): Hükümetin ülke sınırları içindeki belirli bir kurumu veya muhalefeti boykot etmesi

Tüccarları kara listeye alma (Blacklisting of traders) (93): belirli firma veya kişilerle ticaretin yasaklanması

Uluslararası satıcılara ambargo (International sellers' embargo) (94): Hükümetin bir ülkeye ürün satışını men etmesi

Uluslararası satın alma ambargosu (International buyers' embargo) (95): Hükümetin bir ülkeden ürün almayı men etmesi

Uluslararası ticaret ambargosu (International trade embargo) (96): Uluslararası satıcılara ambargo ile uluslararası satın alma ambargosunun birleşimi

Ekonomik İşbirliği Yapmama: Grevler

SEMBOLİK GREVLER

Protesto grevi (Protest strike) (97): Belirli bir hedefe ulaşmaktan ziyade bir duruş sergilemek için planlanmış bir süre boyunca yürütülen grevler

Hızlı grev (Şipşak grev) (Quickie walkout (lightning strike)) (98): Çoğunlukla resmi bir grevin yasadışı bulunacağı durumlar veya uygulanabilir olmadığı şartlarda greve planlanmadan girişilmesi

TARIM GREVLERİ

Köylü grevi (Peasant strike) (99): Köylülerin toprak sahipleriyle işbirliği yapmaması

Tarım işçilerinin grevi (Farm workers' strike) (100): Ücretli tarım işçilerinin yaptığı grev

GRUPLARIN GREVLERİ

Zorla çalıştırılmanın reddi (Refusal of impressed labor) (101): kölelerin ve zorla çalıştırılan işçilerin çalışmayı reddetmesi

Mesleki Grev (Professional strike) (104): Belirli bir mesleği icra edenlerin yürüttüğü grev

Mahkum Grevi (Prisoners' strike) (102): Mahkumların çalışmayı reddetmesi

Ülke çapında grevler (Statewide strikes): Ülke çapında grevler: Okula, işe gitmenin, dükkanları açmanın vb. reddedildiği ülke çapındaki grevler

Esnaf grevi (Craft strike) (103): Aynı işle meşgul esnafın yaptığı grev: genellikle söz konusu esnaf birliği ile birlikte yürütülür

OLAĞAN ENDÜSTRİYEL GREVLER

Kurum içi grev (Establishment strike) (105): Bir şirketin tüm çalışanlarının katıldığı grev

Endüstriyel grev (Industry strike) (106): Belirli bir bölgede ve seçilen endüstriyel alanda çalışan tüm işçilerin katıldığı grev

Destek grevi (Sympathetic strike) (107): Konuya dahil olmayan sendikaların dayanışma için greve katılması

KONTROLLÜ GREVLER

Kapsamlı grev (Detailed strike) (108): İşçilerin belirlenen süre içerisinde artan sayılarda çalışmayı bırakacağı biçimde örgütlenen grev

Çarpan grev (Bumper strike) (109): Sendikaların her seferinde başka bir firmada greve gitmesi

İş Yavaşlatma (Slowdown strike) (110): Yavaş veya verimsiz çalışarak işvereni baltalamak

Kurallara harfi harfine uyarak iş yavaşlatmak (Working-to-rule strike) (111): Özellikle iş yavaşlatmak için çaba göstermeyip sadece işin tüm kural ve düzenlemelerini titizlikle takip ederek verimliliği azaltmak

Rapor alma eylemi ("Reporting 'sick' (sick-in)") (112): Çok sayıda işçinin yalandan hastalık izni alması

İstifa ederek grev (Strike by resignation) (113): Personelin toplu istifa vermesi

Sınır koyma grevi (Limited strike) (114): İşçilerin belirlenen süreden fazla çalışmayı reddetmesi - fazla mesai veya bazı günler

Seçici grev (Selective strike) (115): İşçilerin belirli işleri etik veya politik kaygılarla reddetmesi

ÇOK SEKTÖRLÜ GREVLER

Genelleştirilmiş grev (Generalized strike) (116): Birkaç endüstride aynı anda gerçekleştirilmekle birlikte işçilerin çoğunluğunun katılmadığı grev

Genel grev (General strike) (117): Bir bölgeyi ekonomik olarak durma noktasına getirmek amacıyla çok çeşitli meslek ve sektörden işçilerin gerçekleştirdiği grev

GREVLER VE EKONOMİK KAPANMALARIN BİRLEŞİMİ

Kepenik indirme (Hartal) (118): Ekonomik faaliyetlerden belirli bir süre gönüllü olarak uzak kalarak sembolik bir duruş sergilemek

Ekonomik kapanma (Economic shutdown) (119): Genel grev ile eş zamanlı olarak tüccarların yaptığı genel grev

Politik İşbirliği Yapmama

OTORİTENİN REDDİ

Biat etmemek veya sadakati geri çekmek (Withholding or withdrawal of allegiance) (120): Bir makamı tanımayı veya emirlerini yerine getirmeyi reddetme

Halkın desteğini çekmesi (Refusal of public support) (121): Halkın, bir liderin veya kamuya mal olmuş bir kişinin arzuladığı veya talep ettiği desteği vermemesi

Direniş savunan yayınlar veya konuşmalar (Literature and speeches advocating resistance) (122): Otoriteyi kınayan ve karşı koymaya teşvik eden metinler

YURTTAŞLARIN HÜKÜMET İLE İŞBİRLİĞİ YAPMAMASI

Yasama organının boykotu (Boycott of legislative bodies) (123): Yasama organında görev yapmayı reddetme

Seçime boykotu (Boycott of elections) (124): Seçime katılmayı reddetme - genellikle bir muhalefet grubu tarafından

Hükümette istihdam ve pozisyonların boykotu (Boycott of government employment and positions) (125): Hükümete hizmet eden görevleri yerine getirmeyi reddetme

Hükümet kurumlarını, temsilcilikleri ve diğer birimleri boykot (Boycott of government depts., agencies, and other bodies) (126): Hükümet kuruluşları veya benzer örgütlerle etkileşim ve işbirliğini reddetme

Hükümetin eğitim kurumlarından çekilme (Withdrawal from government educational institutions) (127): İnsanların kitlesel olarak çocuklarını devlet okullarından veya hükümete yakın okullardan alması

Hükümetin desteklediği örgütlerin boykotu (Boycott of government-supported organizations) (128): Hükümet ile işbirliği içerisindeki örgütlerle etkileşim veya işbirliğini reddetme

Kolluk birimlerine yardımı reddetme (Refusal of assistance to enforcement agents) (129): Polis, asker ve benzeri kolluk mekanizmalarına bilgi veya yardım sağlamayı reddetme

Tabela ve yön işaretlerinin sökülmesi (Removal of own signs and placemarks) (130): Yetkilileri yanlış yönlendirmek veya engellemek için yön işaretlerinin kaldırılması veya değiştirilmesi

Atanan görevlinin reddi (Refusal to accept appointed officials) (131): Atanmış yetkilinin yetkisini tanımayı reddetme ve görevlerinde işbirliği yapmama

Mevcut kurumların kapatılmasının reddi (Refusal to dissolve existing institutions) (132): Hükümetin kapatılmasını emrettiği kurumları kapatmayı reddetme

YURTTAŞLARIN İTAAT ETMEME SEÇENEKLERİ

Gönülsüz ve ağırdan alarak itaat (Reluctant and slow compliance) (133): Süreci geciktirmek için isteksizce ve ağırdan alarak itaat etme

Doğrudan gözetimin olmadığı durumlarda itaatsizlik (Nonobedience in absence of direct supervision) (134): Bir yetkili veya amirin bulunmadığı durumlarda itaatsizlik

Yaygın itaatsizlik (Popular nonobedience) (135): Halkın açıktan karşı gelmeden ve zıtlaşmadan, yasa ve yönetmeliklere uymayı yaygın biçimde reddetmesi

Örtük itaatsizlik (Disguised disobedience) (136): Uyumlu görünen ancak gerçekte bir biçimde baltalayıcı olan eylemler

Göstericilerin veya toplananların dağılmayı reddetmesi (Refusal of an assemblage or meeting to disperse) (137): Yetkililerin ayrılma çağrısına rağmen bir arada kalmaya devam etmek

Oturma eylemi (Sit-down) (138): Alandan ayrılmayı reddederek oturmak

Zorunlu askerlik ve sınırdışı edilmeye işbirliği yapmama (Noncooperation with conscription and deportation) (139): Bir tür vicdani ret-zorunlu askere alınma için kaydolmama, birliğe teslim olmama veya sınır dışı edilmeye yanaşmama

Saklanma, kaçma ve sahte kimlik kullanma (Hiding, escape, and false identities) (140): Zulümden kaçmak veya hükümet politikalarını protesto etmek için firar etmek veya kimliğini gizlemek

HÜKÜMET KADROLARININ YAPTIĞI EYLEMLER

Yasamayı engelleme (Legislative obstruction): Yasama üyelerinin, protesto ederek yasama sürecine katılmayı reddetmeleri (örneğin yeterli çoğunluğun oluşmasını geciktirmek)

Hükümete hizmet edenlerin kimi destekleri vermeyi seçici biçimde reddetmeleri (Selective refusal of assistance by government aides) (142): Hükümet çalışanlarının belirli kimi emirleri yerine getirmeyi reddetmesi

Kumanda ve istihbarat hattının blokajı (Blocking of lines of command and information) (143): Komuta ve iletişim zincirine kasıtlı müdahale

Oyalama ve engelleme (Stalling and obstruction) (144): Belli etmeden hükümetin eylemlerini yavaşlatmak

Genel idari işbirliği yapmama (General administrative noncooperation) (145): Yönetimde çalışanların çoğunluğunun genellikle gayri meşru yollarla iktidara gelen bir rejimle işbirliğini reddetmesi

Adli işbirliği yapmama (Judicial noncooperation) (146): Yargıçların, jüri üyelerinin ve diğer adli birimlerin verilen emirleri yerine getirmeyi reddetmesi

Kolluk kuvvetlerinin kasıtlı verimsizliği ve seçici işbiriksizliği (Deliberate inefficiency and selective noncooperation by enforcement agents) (147): Polisin veya benzer kolluk gücünün sınırlı itaati

Başkaldırı (Mutiny) (148): Kolluk kuvvetlerinin açıktan ve doğrudan itaatsizliği

Kurumlar arası işbirliği yapmama (Inter-agency noncooperation): Diğer dairelere/bakanlıklara/birimlere desteğin durdurulması

HÜKÜMETİN ULUSAL EYLEMLERİ

Yasal boşluklara sığınma ve gecikmeler (Quasi-legal evasions and delays) (149): Hükümetin üst kademelerinden gelen emirleri durdurarak ancak bu emirlerle doğrudan çelişmeyen yasalar çıkarmak

Hükümet bileşenleriyle işbirliği yapmama (Noncooperation by constituent governmental units) (150): Yerel yönetimlerin merkezi yönetime karşı çıkması

HÜKÜMETİN ULUSLARARASI EYLEMLERİ

Diplomatik ve diğer temsilciliklerde değişiklikler (Changes in diplomatic and other representations) (151): Bir dış ülke hükümetinin politikalarını veya eylemlerini onaylamadığını göstermek için diplomatik kadronun/yapının elden geçirilmesi

Diplomatik etkinliklerin geciktirilmesi veya iptali (Delay and cancellation of diplomatic events) (152): Bir dış ülke hükümetine hoşnutsuzluğu ifade etmek amacıyla planlanmış etkinliklerin iptal edilmesi

Diplomatik olarak tanımama (Withholding of diplomatic recognition) (153): Bir ülkenin hükümetinin meşruluğunu tanımayı reddetme

Diplomatik ilişkilerin kesilmesi (Severance of diplomatic relations) (154): Diğer ülke ile ilişkileri sona erdirmek

Uluslararası örgütlerden çekilme (Withdrawal from international organizations) (155): Uluslararası bir örgütten ayrılmak

Uluslararası birliklere üyeliğin reddi (Refusal of membership to international bodies) (156): Uluslararası bir grubun üyelik teklifini reddetme

Uluslararası örgütlerden ihraç (Expulsion from international organizations) (157): Bir devleti yönetimindeki hükümet nedeniyle devletlerarası bir örgütten ihraç etmek

Geri Çekme: Yapıcı Eylemler

(BİR ŞEYİ NASIL YAPMAYIZ)

Askıya alma (Suspension): Protestocuların, genellikle karşıtı ödüllendirmek üzere eylemi geçici olarak durdurması

Durdurma (Halting): Protestocuların, genellikle karşıtı ödüllendirmek üzere bir eylemi sonlandırması

Planlanmış eylemden fiili vazgeçme (Active abstention from a planned action): Karşıtı attığı bir adımdan dolayı ödüllendirmek amacıyla, yapmakla tehdit edilen eylemi gerçekleştirilmeme

İcrai Eylemler

(BİR ŞEYİ NASIL YAPARIZ)

Aksatma eylemleri

PSİKOLOJİK MÜDAHALE

Protesto amaçlı soyunma (Protest disrobings) (22): Dini veya politik anlamda karşıtlığı ifade etmek için kamuya açık alanda soyunmak.

Protesto Seksi (Protest sex): Protesto amacıyla kamuya açık alanda cinsel faaliyetlerde bulunmak

Kendini tabiat koşullarına maruz bırakma (Self-exposure to the elements) (158): Karşıtı taleplere uymaya zorlamak için kişinin kendisini soğuk, sıcak gibi acımasız doğa koşullarına maruz bırakması

Manevi baskı için oruç (Fast of moral pressure) (159a): Karşıtı manevi külfet altına sokmak için kendini aç bırakma

Açlık grevi (Hunger strike) (159b): Zorlama amacıyla kendini aç bırakma

Satyagraha orucu (Satyagrahic fast) (159c): Karşıtı dönüştürme amacıyla gerçekleştirilen ruhani hazırlıkların öne çıkarıldığı oruç

Şiddetsiz taciz (Nonviolent harassment) (161): Haksızlıkta bulunanlara yönelik baskı ve ajitasyonu arttırmak

Kendini sakatlama (veya beden sanatı) Self-mutilation (or body art): Kişinin bir protesto/çağrı eylemi olarak kendi bedenine zarar vermesi; son derece tartışmalı bir şiddetsiz eylem yöntemi

Dijital hizmeti engelleme (DDoS atmak) (Distributed Denial of Service (DDoS)): Bir web sitesin çok fazla erişim isteği göndererek siteyi aşırı yüklemek

Nöbetleşe açlık grevi (Relay hunger strike): Grevin süresini uzatmak için katılımcıların sırayla kendini aç bıraktığı grev

FİZİKSEL MÜDAHALE

Tutkallama (Gluing): Toplu taşımanın işlemini engellemek veya bina girişlerini kapatmak için kendini nesnelere güçlü yapıştırıcılar kullanarak yapıştırmak.

Oturarak engelleme (Sit-in) (162): Genellikle rutin faaliyetleri aksatmak için bir alana daha fazla erişimi engelleyecek biçimde oturmak

Haberleşmeyi karıştırma (Nonviolent communication jamming): Karşıtın teknolojik iletişim cihazlarını kullanmasını engellemek

Üçayak (Tripods): Blokaj için kullanılan, kamera tripodunu andıran, üç ayaklı büyük bir barikat aygıtı

Ölü taklidi (Die-in): Kamusal bir alanda kitlesel olarak ölü taklidi yapmak; genellikle karşıtın yıkıcı politikalarının, inançlarının veya eylemlerinin sonuçlarını vurgulamak için kullanılır

Kitap blokları (Book blocs): İnsanların barikatlarına kitap biçiminde tasarlanmış nesnelere kalın olarak ve/veya mesajını yaymak amacıyla kullanarak katılması

Teknelerle blokaj (Boat blockade): Diğer tekneleri/girişleri engellemek için tekneleri kullanarak blokaj

Değirmen gibi dönme (Mill-in) (166): Kampanyacılar toplanırlar ancak bir aradayken de sürekli bir devinim halindedirler

Ağaç oturmaları (Tree-sits): Kamusal alanda bir ağaçta konuşlanmak

Yiyecek atma (çürük domates) (Throwing food (pie-in)): yiyecekleri silah olarak kullanmak

Kamu malına zarar verme (Destruction of public property): Kamu malına zarar verme; şiddetsiz eylemin çok tartışmalı yöntemlerinden biridir

Şiddetsiz hava akınları (Nonviolent air raids) (169): Belirli nesne veya broşürleri atmak için şiddetsiz hava nakliye araçlarını kullanmak

Gösteriyi kapatmak (Blocking demonstration): İnsanların bedenlerini veya diğer nesnelere kullanarak başka bir gösterinin izlenmesini engellemek

Şiddetsiz araya girme (Nonviolent interjection) (171): Kişiyi görevini yapmaktan alıkoyarak tekrar düşünmesini sağlamak amacıyla önüne fiziksel olarak çıkarak yolunu kesmek (örneğin buldozerler veya askerler)

Şiddetsiz kapatma (Nonviolent obstruction) (172): Bir alanın, geçişi aksatmaya yetecek büyüklükte engeller kullanarak fiziksel olarak bloke edilmesi

Şişirilebilir nesnelere (Inflatables): Gösteriyi aksatmak, engellemek veya gösteriyi etkileşimli bir unsur katmak için şişirilebilir nesnelere kullanılması

İç refakat (Internal accompaniment): Kişinin zarar görme riski olan bir yere imtiyazları olabilecek bir başkasıyla birlikte gitmesi

Kendini/başkasını zincirleme (Chaining self/other): Kelepçe, zincir, bisiklet kilidi vb kullanarak kişiyi protesto için anlamlı olan başka bir kişiye/objeye bağlamak

Hükümet dokümanlarını imha (Destruction of government documents): Bir protesto biçimi olarak hükümetin yayınladığı dokümanları bileerek imha etmek

Doğrudan hükümete ait nesnelere imhası (Destruction of direct government objects): Doğrudan şiddeti engellemek için devlet malına zarar vermek veya devlet malını imha etmek

Kamusal nesneyi/görseli kapatmak (Covering public property/art): halkın görmeyi/deneyimlemeyi sürdürmemesini sağlamak için karşıtın mesaj ve sembollerini silmek veya üzerini örtmek

Motorlu araç blokajı (Motor vehicle blockade): Kamyonları, traktörleri, taksileri ve otomobilleri trafiği durdurmak için kullanmak

Asi Palyaço (Rebel clowning): Palyaçoluk performansını, örgütlenme ve protesto/siyasi itaatsizlik biçimlerine dahil etmek

Köprüden sallanmak (Suspending from bridges): Genellikle halatlar kullanarak köprünün bir yanından sallanmak

Protesto kampı (Protest camp): Karşıtın kendi protestosuna odaklanmasını geciktirmek, zorlaştırmak veya önlemek için kamp kurmak

Dayanışmacı refakat (Solidarity accompaniment): Bir üçüncü tarafın fiziksel varlığı, savunmasız bir topluluğa/bireye yönelik şiddet olasılığını azaltır

Uçakların veya toplu taşıma araçlarının kalkışını önleme (Preventing flights or public transportation from leaving): Uçakları veya diğer türden toplu taşıma araçlarını hareket ettirmekten alıkoyma

SOSYAL MÜDAHALE

Tesislerin aşırı yüklenmesi (Overloading of facilities) (175): Operasyon verimliliğinin azaltılması veya durdurulması amacıyla bir binanın veya bir işlemin kapasitesine kasıtlı olarak aşırı yüklenme

Oyalama (Stall-in) (176): Alıcıların/müşterilerin, verimliliği azaltmak için normalde gerekenden daha fazla zaman alacak biçimde davranması

Korsan konuşmacı (Speak-in) (177): Kampanyacıların toplantı veya etkinliği keserek bir konuyu gündeme getirmesi ve bu konuda konuşmayı uzatarak sürdürmesi

Halkı oyalama (Public filibuster): Bazı yasama süreçlerinin uzamasını/ gecikmesini sağlamak amacıyla parlamenterlerin/senatörlerin uzun konuşmalar yapmasına benzer biçimde, kamusal alanda yapılan konuşmalar

Sızma (Infiltration): Gizlice karıştın toplantısına/etkinliğine girme

Gerilla tiyatro (Guerrilla theater) (178): Aktivistlerin izleyiciyi şok etmek amacıyla tasarlayarak kamusal alanda sürpriz bir biçimde ortaya koyduğu ezber bozan tiyatro türü

Seçim konulu gerilla tiyatro (Electoral guerrilla theater): Seçimlerde adaylığını koymuş birini hicivli sosyal yorumlarla işleyen gerilla tiyatro türü

Forum tiyatro (Forum theater): Bir konuyu ele alan ve çeşitli noktalarda izleyiciyi oyuna katılmaya ve oyunu değiştirmeye davet eden tiyatro

İmge tiyatrosu (Image theater): Forum tiyatroya benzer ancak katılımlar gerçeklikte dondurulmuş bir imge imişçesine sabit dururlar

Dönüştürme/Yıkıcı reklam (Détournement/subvertising): Tanınmış bir eserin üzerinde değişiklikler yaparak o esere aktivistlerin vermek istediği mesajı uygun bir anlam yüklemek

Söylenti yaymak (Spreading rumors): Halkın tepki vermesini sağlamak amacıyla doğrulanmamış bilgi yaymak

Kandırmaca haber (Hoax): Halkın inanması istenen sahte haberleri yazma ve yayma

Maske düşürme (Identity correction): Karşıtlardan birinin hakiki, genellikle de kötücül niyetlerini/fikirlerini teatral biçimde ve kamuya afişe etmek

Görünmez tiyatro (Invisible theater): Tiyatro gibi görünmek istemeyen tiyatro; kamusal alanda halka gerçeklik olarak sunulan performans

Yasama tiyatrosu (Legislative theater): Seyirciden oyunda sunulan soruna yanıt potansiyeli olabilecek politik veya yasal çözüm önerileri isteyen politik bir tiyatro biçimi

Medyaya saldırı (Media-jacking): Karşıtlın medya etkinliğini/platformunu, kendi davası yararına alt üst etmek

Yaratıcı aksatma (Creative disruption): Bir etkinliği veya konuşmayı özgün bir yolla aksatma

Alternatif iletişim sistemi (Alternative communication system) (180): Medyayı, anaakımlaştırılan, tekelleştirilen iletişim kanalları dışında hareket etmek için kullanma (örneğin korsan radyo)

Koruyucu mevcudiyet (Protective presence): Bir grubun, zarar görme riski olan birinin yakınında, caydırıcı olacak biçimde konumlanması

Üçüncü tarafın tanıklığı (Third party witness): Belirli olaylarda gözleyerek ve olasılıkla raporlayarak tarafsız üçüncü bir göz olarak yer almak

Bağırarak bastırmak (Shouting down): Sürekli daha yüksek ses çıkararak birinin konuşmasını zorlaştırmak

EKONOMİK MÜDAHALE

Tersine grev (Reverse strike) (181): Protestocular veya işçiler normalden ya daha fazla çalışırlar ya da çalışmalarını gerekmeyen zamanlarda çalışmaya devam ederler

İşyerini terk etmeme grevi (Stay-in strike) (182): İşverenler isteklerini yerine getirene kadar işçilerin çalışmayı ve işyerini terk etmeyi reddetmesi

Politik sebepli taklitçilik (Politically motivated counterfeiting) (185): Ekonomik alanda düş kırıklığı yaratmak için sahte para dağıtmak

Tekelci alım (Preclusive purchasing) (186): Belirli bir ürünü, karşıtın elde etmesini engellemek kastıyla satın almak

Varlıklara el konulması (Seizure of assets) (187): Karşıtın banka hesaplarına, faiz alacaklarına, telif hakları/patentlerine veya benzer varlıklara erişimini engelleme/el koyma

Damping (Dumping) (188): Karşıta veya rakibe baskı yapmak için bir ürünü piyasa değerinin altından satmak

İş dünyasında bilgi uçurma (Business whistleblowing): Banka, işletme, şirket ve benzerlerinin illegal ve/veya etik dışı uygulamalarının kamusal alanda afişe edilmesi

Arazi müzayedesini aksatma (Land auction disruption): Bir arazinin satışını engelleme

POLİTİK MÜDAHALE

Bilgi uçurma - sosyal, ekonomik, politik (teşhir) (Whistleblowing - social, economic, political (outing)): Suç teşkil eden veya itibarı zedeleyecek türden bilgi sızdırmak veya halkı bu konuda uyararak

İdari sistemlerin aşırı yüklenmesi (Overloading of administrative systems) (193): Çalışmaların ilerlemesini yavaşlatmak ve verimliliği azaltmak için idari sistemlere, ilgili veya ilgisiz aşırı miktarlarda bilgi girilmesi. Günümüzde dijital olarak gerçekleştirilebilir. (örneğin, DDOS saldırıları)

Gizli ajanların kimliklerini ifşa etme (Disclosing identities of secret agents) (194): Gizli ajanın görevini yerine getirmesini zorlaştıracak biçimde kimliğini kamuya açık olarak ifşa etmek

Hapsedilme talebi (Seeking imprisonment) (195): Tutuklanarak hapse konulmak için gönüllü olarak girişimde bulunma

“Tarafsız” yasalara sivil itaatsizlik (Civil disobedience of “neutral” laws) (196): “Etik olarak tarafsız” olan yasaların kasıtlı, açıktan ve barışçıl bir biçimde ihlal edilmesi; verilen cezanın kabulü

İşbirliği yapmadan çalışmaya devam etme (Work-on without collaboration) (197): Protestocuların bir önceki yönetime/hiyerarşiye uygun biçimde davranmaya devam etmesi

Gerilla hukuk çalışmaları (Guerrilla legal work): Özellikle gizlilik gerektiren koşullarda gizlice bir dava dosyası oluşturmak

Parlamentoyu/yasamayı/konseyi aksatma (Parliamentary/legislature/council disruption): Yasama işlemlerinin, yasalar ve düzenlemeler dışındaki yollarla durdurulması veya yavaşlatılması; aksatma çoğunlukla bağırma, şarkı söyleme, tezahürat ile gerçekleştirilir

Absürd siyasi aday/parti (Absurd political candidates/parties): Tuhaf veya mizahi politik karşıtlar ortaya koyarak asıl adayları şaşırtmak veya onları daha merkezi bir noktaya çekmek

Yaratıcı Müdahale/ Prefigüratif Eylemler

(BİR ŞEYİ NASIL YAPAR VE ÜRETİRİZ)

POLİTİK VE HUKUKİ EYLEMLER

Sahte seçim (Mock elections) (17): Kamuya açık veya özel alanda, eğitim veya protesto amacıyla tasarlanan tamamen sembolik olarak gerçekleştirilen seçimler

Sosyal itaatsizlik (Social disobedience) (63): Sivil itaatsizlikten daha sonra modellenmiş olan sosyal itaatsizlikte, sosyal normlara yasalar ihlal edilmeden karşı gelinir

İkili yönetim ve paralel hükümet (Dual sovereignty and parallel government) (198): Kendi politik kurumları ve örgütsel yapıları olan yeni bir hükümet oluşturmak

“Gayrimeşru” yasalara karşı sivil itaatsizlik (Civil disobedience of “illegitimate” laws) (141): Adaletsiz yasaların açıktan ihlal edilmesi

Tersine yargılama (Reverse trial) (160): Sanığın kelimeler ve beden diliyle savcı rolünü üstlenmiş gibi davrandığı ve söz konusu yasayı veya politikayı yargıladığı mahkemeler

Yurttaş denetimi (Citizen inspection): Sivil yurttaşlar tarafından gerçekleştirilen kuraldışı arama ve el koyma

EKONOMİK EYLEMLER

Karaborsa (Black markets): Çoğunlukla illegal ürünlerin satıldığı gizli pazarlar

Ülkenin parasının reddi (Refusal of a government’s money) (91): Belirli bir para birimini reddetmek

Alternatif pazar (Alternative markets) (190): Alternatif ve kaçak yollar oluşturarak ürün veya hizmet alıp satmak

Alternatif ekonomik kurumlar (Alternative economic institutions) (192): Güç/etki yaratmak için üretici veya tüketici kooperatifleri benzeri yeni ekonomik kurumlar oluşturmak

Copyleft/ Telif hakkı korumasındaki materyalleri yaymak (Copyleft/distributing copyrighted materials): Telif hakkı yasalarını göz ardı ederek telif hakkı ile korunan metin veya materyalleri başkalarına göndermek veya yaymak

Araziye şiddetsiz el koyma (Nonviolent land seizure) (183): Kampanyacıların mücadeleyi kazandıklarında arazi veya tesis mülkiyetinin kendilerine geçmesini bekledikleri yerlerde şiddetsiz işgaller

Destek için satın alma (Selective patronage “boycotts”) (189): Aktivistlerin, kampanyanın temel ilkeleriyle uyum içerisinde olan işyerlerini desteklemesi ve ödüllendirmesi

Koşullu olarak elverişli kredi (Conditional favorable loans): Aktivistler, işletmenin aktivistlerin amacına uygun uygulama ve fikirleri desteklemesi anlaşması kapsamında işletmelere kredi sağlar

İzle-kazan (Reverse pay-per-view): Bir belgesel, kısa video ve benzerleri için izlenme karşılığında para almak

Mülke el koyma (Property expropriation): Protestocuların terk edilmiş veya iflas etmiş özel mülklere el koyarak amaçları doğrultusunda kullanmaları

Patent muadilleri (Patent alternatives): Patent hakkını haklı sebeplerle ihlal etmek (Örneğin hayat kurtaran ilaçlar)

Sosyal sorumluluk standartları (Socially responsible standards): Şirketler için sivil toplum tarafından geliştirilen; satın alma, boykot, mevzuatta düzenlemeler ve hissedarların karar alması yoluyla bir dizi ilke ve kriterin uygulanması

FİZİKSEL EYLEMLER

Ağaç dikme (Tree planting): Ağaç dikmenin yasak olduğu veya başka türlü ağaçlandırılmayacak olan alanlara ağaç dikilmesi

Kurtarılmış bölge (Liberated zones): performansları ve diğer eylemlilikleri gerçekleştirmek için bir sokağı veya kamuya ait bir alanı sahiplenmek ve buraya erişimi engellemek

Şiddetsiz istila (Nonviolent invasion) (170): Hükümetin söz konusu arazi üzerindeki kontrolünü protesto etmek için yasak bir bölgeye girmek

Şiddetsiz işgal (Nonviolent occupation) (173): Şiddetsiz istiladan sonra alanda kalmaya devam etmek

Ayakta dikilme⁶³ (Stand-in) (163): Hizmet verilmeyen veya girişin engellendiği bir yerde ayakta durmaya devam etmek ve faaliyeti aksatmak

Toplu taşımada ayrımcı düzenlemelere karşı çıkan yolculuklar (Ride-in) (164): Toplu taşıma araçlarında zorunlu ayrımcılığa karşı gelmek; en ünlüsü ABD Sivil Haklar Hareketi sırasında “özgürlük yolcuları” tarafından kullanılmıştır.

Araya karışma (Wade-in) (165): Kamusal plaj, göl, havuz gibi tesislerden dışlanan kişilerin yine de bu tesislere girmesi; genellikle ayrımcılıkla mücadele alanında kullanılır

Şiddetsiz baskın (Nonviolent raids) (168): Protestocuların bir alana yürümesi ve hak sahipliğini ilan etmesi

Ablukaya karşı çıkma (Defiance of blockades) (184): Uluslararası ablukalara karşı çıkma ve ablukaya alınan tarafa yiyecek ve erzak sağlama

Öpüşme eylemi (Kiss-in): Fiziksel sevgi gösterilerini kamuya açık olarak protesto amaçlı kullanmak

Pedallama (bisiklet) (Critical mass (cycling)): Bisikletlilerin sokakları motorlu taşıtlardan geri almak için düzenledikleri kitlesel protestolar

63 Gezi protestolarının yoğun olarak sürdüğü 18 Haziran 2013'te dansçı, performans sanatçısı ve aktivist Erdem Gündüz'ün bireysel olarak gerçekleştirdiği ayakta dikilme eylemi twitter'a yapılan bir paylaşım ile herkesin gündemine girmiş, Gündüz kimliği bilinmediği süre içerisinde Duran Adam olarak isimlendirilmiş ve eylem uzunca bir süre duran adam eylemi olarak anılmış, farklı kişi ve gruplarca tekrar tekrar çeşitli parklarda ve alanlarda gerçekleştirilmiştir. (ç.n.)

SOSYAL EYLEMLER

Sembolik alanların doğaya kazandırılması (Symbolic reclamations) (29): Sahiplenilen yerlerin veya simgelerin yaratıcı biçimlerde kullanılması ve bunlara sahip çıkılması (kamuya ait alanda bostan kurmak gibi)

Yeni sosyal kalıplar oluşturmak (Establishing new social patterns) (174): Planlı ve planlanmamış yeni sosyal kurumlar oluşturmak

Dua eylemi (Pray-in) (167): İbadethaneler de dahil, kamuya açık veya özel bir alanda işleyişi aksatacak biçimde dua etmek

Yeni işaretler ve adlar (New signs and names) (27): Sokak tabelalarının revize edilmesi/kaldırılması veya yenilerinin takılması

Alternatif ulaşım sistemi kurmak (Alternative transportation systems) (191): Hali hazırda var olan sistemi boykot etmek için alternatif bir ulaşım sistemi kurmak

Kadınların resmiyete dökülmemiş dini liderliği (Women becoming religious leaders without official approval): Kadınların açıkça izin verilmediği halde ibadethanelerde liderlik üstlenmesi

Ücretsiz VPN ve alternatif uygulamaları yaymak (Distributing free VPNs and alternative apps): İnsanların hükümet sansürüne takılmasını ve servis sağlayıcıların gözetiminden sıyrılabildiğini sağlayan internet araçlarını yaygınlaştırma

Yaşayan anıt (Living memorial): Halen hayatta olanları onurlandıran veya büyümeye devam eden anıtlar

Kapsayıcı evlilik (Marriage inclusion): Devletin onaylamadığı evliliklerin gerçekleştirilmesi (örneğin eşcinsel evlilikler, farklı dinlerin mensuplarının evliliği, farklı kastlardan evlilik, ırklararası evlilik vb.)

PSİKOLOJİK EYLEMLER

Şeffaflığın tercih edilmesi (Self-imposed transparency): İşleyiş ve meselelerde örgütsel şeffaflığın oluşturulması

Silahlara çiçekler (Flowers in guns): Şiddetin değil barışın çözüm olduğunu sembolize etmek silahın namlusuna çiçek yerleştirmek

Teşvik ödülleri (Awards as encouragement): Hareketin hedefleriyle uyumlu davranmaya çekenleri eylemlerinden dolayı cesaretlendirmek için ödüllendirmek

İlerideki güncellemeler için tactics.nonviolenceinternational.net adresindeki Şiddetsiz Eylem Veritabanını ziyaret edebilirsiniz.

Yeni taktikler/yöntemler veya şiddetsiz eylem ve sivil direniş hakkında danışmak istedikleriniz ve önerileriniz için lütfen info@nonviolenceinternational.net adresine e posta gönderin.

Teşekkür

Şiddetsiz eylem alanına yaşamı boyunca yaptığı katkılar ve çalışmalarımızı üzerine inşa ettiğimiz şiddetsiz yöntemler derleme ve sınıflandırması için Gene Sharp'a minnettarız. Kendisi şiddetsiz taktikler koleksiyonunu genişletme ve bu kitabı yazma çabalarını bizzat takdir etmişti.

Charlie Walker, Bob Helvey, Sulak Sivaraksa, George Willoughby, Lynne Shivers, George Lakey ve Bill Moyer dahil kariyerimin başlarında bana ilham veren herkese teşekkür etmek istiyorum.

Dünyanın her köşesinden taktiklerin toplanması ve listelenmesi Nonviolence International'daki birçok stajyerin ve gönüllünün kolektif çabası ile gerçekleşti.

Bu stajyerler ve gönüllüler listesinde Nicholas Anders, Seth Barry-Hinton, India Zietsman, Lara al Qasem, Matt Barr, Netty Brinckerhoff, Nick Shedd, Kimmy Baagelaar, Kimberle Maro, Sarah Bausmith, Michael Konen, Nicholas Scrimenti, Sarah Knorr, Rachel Lewis, Daniel Jarrad, Liam Glen, Ryan Flynn, Shelby Rogers, Emily Hill, Jilian Maulella, Emily Mattioli, Pjotr Tabachnikoff, Annalisa Bell, Connor Paul, Alyssa Scott ve Tiffany Schwartz yer alıyor.

Kitabın oluşturulması ve yazılması üç yıl sürdü. Zaman ayırıp tavsiyede bulunanlar arasında Nadine Bloch, Kurt Schock, Véronique Dudouet, Stephen Zunes ve Doug Bond yer alıyor.

Editörler Maciej Bartkowski, Steve Chase, Amber French ve Julia Constantine'e ve Hardy Merriman ve Peter Ackerman liderliğinde yürütülen International Center on Nonviolent Conflict'teki (ICNC) herkese teşekkür etmek istiyorum. ICNC'nin sivil direniş alanına katkısı muazzam ve umarım önümüzdeki on yıllar boyunca da bu şekilde devam eder.

Nonviolence International'ın kadrosunda, yönetim kurulunda görev yapan ve bunca yıl bana hoşgörü sunan ve destekleyen Mubarak Awad, Jonathan Kuttab, Betty Sitka, Paul Magno ve David Hart'a teşekkür etmek istiyorum.

Son olarak, keşke daha çok dinlemiş olsaydım dediğim tavsiyelerde bulunan ve ilgi alanlarımı, değerlerimi derinden şekillendiren aileme, özellikle sevgi dolu ebeveynlerim John ve Fran Beer'e, kardeşlerim Jenny ve Matthew'a teşekkür etmek istiyorum. Hayatımın en büyük nimetleri eşim Latanja, çocuklarım Kian ve Skye, çok sabırlı ve anlayışlıydılar. Onlar olmasaydı bu kitap da Şiddetsiz Taktikler Veritabanı da olmazdı.

Yazar Hakkında

Michael A. Beer, uluslararası çatışmalara şiddetsiz yaklaşımları destekleyen Washington DC merkezli, yenilikçi ve saygın bir kâr amacı gütmeyen kuruluş olan Nonviolence International'ın yöneticisidir. 1991'den bu yana NVI'de, genellikle zor ve tehlikeli koşullarda şiddetsiz taktikler kullanmaya çalışan marjinalleştirilmiş insanlarla çalışıyor. Sürgündeki aktivistler, çok uluslu koalisyonlar, küresel sosyal hareketler gibi grupların yanı sıra Myanmar, Tibet, Endonezya, Rusya, Tayland, Filistin, Kamboçya, Doğu Timor, İran, Hindistan, Kosova, Zimbabve, Sudan ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde çalışmaktadır. Michael Beer, diktatörlere karşı hareketleri desteklemekte olduğu kadar adalet, çevre ve barış alanında küresel örgütlenmeyi desteklemede özel bir uzmanlığa sahiptir. Michael ve sabırlı hayat arkadaşı Latanja'nın iki genç çocuğu vardır.

Yazarın notu

Şiddetsiz sosyal değişimin gücü muazzamdır ve dünyayı her gün değiştirir. Dünyada sokak protestolarının, açlık grevlerinin, blokajların, boykotların veya iş durdurmaların yaşanmadığı tek bir dakika yoktur. Şiddetsiz taktikler, örnek deneyimler ve fotoğrafları üzerine 30 yıldan fazla zamandır çalışıyor ve bunları bir araya getiriyor olmama karşın biliyorum ki bunlar, dünyayı değiştirme çabası içinde olanların yaptığı, geniş bir yelpazedeki faaliyetlerin sadece çok küçük bir parçası.

İnternet sitesinde şiddetsiz taktikleri toplanmaya ve sınıflandırmaya devam ediyoruz ve sizleri de bu sürece katkıda bulunmaya davet ediyorum: <https://tactics.nonviolenceinternational.net>. Katılarınızı paylaşabileceğiniz formu İnternet sitesinde bulabilirsiniz. Aynı zamanda web sitesi ve içerik yönetiminde destek olmak isteyen editörleri de bekleriz.

Sınıfınızda veya grubunuzda, kitapla ve şiddetsiz taktiklerin uçsuz bucaksız evreni ile ilgili benim veya Mubarak Awad gibi Nonviolence International'dan arkadaşlarımın konuşmasını isterseniz, bana şuradan ulaşabilirsiniz: info@nonviolenceinternational.net.

Umarım kitabı beğenirsiniz ve sizlerle sohbet etmeyi sabırsızlıkla bekliyorum.

Saygılarımla,

Michael A. Beer

Yönetici, Nonviolence International

ICNC MONOGRAPH SERIES

ICNC Kitap Serisi araştırma ve uygulamayı bir araya getirmeyi hedefliyor. Akademik literatür ve yüksek kalitede analitik ve ampirik analizlerden yararlanan kitaplar sivil direniş alanındaki bilimsel bilgiyi genişleterek aktivistler, örgütleyicileri, gazeteciler, uluslararası sivil toplum örgütlerinin üyeleri ve politikacılar gibi uygulamacılara tavsiyeler sunar.

Kitapları bu bağlantıdan ücretsiz olarak indirebilirsiniz:

<https://www.nonviolent-conflict.org/>

Basılı kopyaları da satın alabilirsiniz.

ICNC KİTAP SERİSİNİN DİĞER YAYINLARI

***The Role of External Support in Nonviolent Campaigns:
Poisoned Chalice or Holy Grail?***

(Şiddetsiz Kampanyalarda Dış Desteğin Rolü: Zehirli Kadeh mi, Kutsal Kase mi?)

Erica Chenoweth ve Maria J. Stephan, 2021

***When Civil Resistance Succeeds: Building Democracy
After Popular Nonviolent Uprisings***

(Sivil Direniş Başarılı Olduğunda: Şiddetsiz Halk İsyanlarından Sonra
Demokrasiyi İnşa Etmek)

Jonathan Pinckney, 2018

***Civil Resistance against Coups: A Comparative
and Historical Perspective***

(Darbelere Karşı Sivil Direniş: Karşılaştırmalı ve Tarihsel Bir Perspektif)

Stephen Zunes, 2017

***People Power Movements and International Human Rights:
Creating a Legal Framework***

(Halk Gücü Hareketleri ve Uluslararası İnsan Hakları: Bir Çerçeve Yaratmak)

Elizabeth A. Wilson, 2017

Making or Breaking Nonviolent Discipline in Civil Resistance Movements

(Sivil Direniş Hareketlerinde Şiddetsiz Disiplini Kurmak ya da Bozmak)

Jonathan Pinckney, 2016

The Tibetan Nonviolent Struggle: A Strategic and Historical Analysis

(Tibet'te Şiddetsiz Mücadele: Stratejik ve Tarihsel Bir Analiz)

Tenzin Dorjee, 2015

***The Power of Staying Put: Nonviolent Resistance
Against Armed Groups in Colombia***

(Terk Etmemenin Gücü: Kolombiya'da Silahlı Gruplara Karşı Direniş)

Juan Masullo, 2015

(Spanish translation also available)

21.Yüzyılda Sivil Direniş Taktikleri, şiddetsiz eylem alanında çalışan veya eylemci olan herkesin sanal rafında yer almalı.

■ **Akademisyenler:** Gene Sharp'ın çığır açıcı çalışmasına saygı duyarak ve onun çalışmasını genişleterek güncelleyen ve taktikleri keşfedebilirsiniz.

■ **Öğretmenler ve Antrenörler:** Katılımcılara, dünya çapında kullanılan şiddetsiz taktiklerin çeşitliliğine, bu taktiklerin ne zaman ve nasıl işe yaradığına ve şiddetsiz taktiklerin, sivil direnişin diğer biçimlerinden nasıl ayrıldığına ya da onlarla bir araya nasıl geldiğine ilişkin kısa bir genel bilgi verebilirsiniz.

■ **Aktivistler:** Bu kılavuzu, araç kutunuzu genişletmek ve güçlü kampanya stratejileri belirlemenizi sağlayacak analitik araçları geliştirmek için kullanabilirsiniz.

Bu kitap, strateji ile uygulama arasında birinden diğerine kolayca geçiş yapılabilmesi için devasa iki çevrimiçi kaynağı (Nonviolence International'ın Şiddetsiz Taktikler Veritabanı: <https://tactics.nonviolenceinternational.net> ve Örgütlenme ve Antrenman Arşivi: <http://nonviolence.rutgers.edu>) bir araya getiriyor.

“Michael Beer'in, sivil direniş yöntemlerini gözden geçirip genişlettiği, yeniden sınıflandırarak güncellendiği bu kitabı aktivistler ve akademisyenler mutlaka okumalı!”

— STEPHEN ZUNES

“Bu çalışmadaki yaklaşımların ve kültürel deneyimlerin zenginliği büyüleyici. Şiddetsiz eylemler ve şiddetsiz eylem pratikleri arasındaki ‘sınırlar’ ayrıntılı biçimde anlatılıyor. Bu kitap hem aktivistler hem de araştırmacılar için çok kıymetli bir kaynak olacak.” — VÉRONIQUE DUDOUE

ICNC Kitap Serisinde, sivil direniş ve şiddetsiz hareketlerle ilgili politik tartışmaları canlandıran ve zenginleştiren özgün çalışmalar yayınlamaktadır.

Bu rapor aynı alanda uzman diğer araştırmacılar tarafından incelemeden geçirilmiştir

ICNC YAYINIDIR

International Center on Nonviolent Conflict 600 New Hampshire Ave NW, Suite 710

Washington, D.C. 20037

www.nonviolent-conflict.org

